

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 46.

Onsdagen den 7 maj, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning konstitutionsutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av väckt motion om upphävande av det s. k. bostadsbandet i fråga om valbarhet till andra kammaren; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

*Ang.
upphävande
av
bostadsbandet
för
val till riksdagens andra
kammare.*

Herr Norman, som yttrade: Herr talman! Jag instämde på förmiddagen med herr Jansson i Edsbäcken, och det var närmast med tanke på eller med anledning av hans yttrande, att vad som bestämde hans ståndpunkt i denna fråga var till väsentligaste delen hans fruktan för att bostadsbandets lossande skulle tillföra riksdagen större antal yrkes- och levebrödspolitiker än som vi nu hade och som för landets eget bästa vore önskligt. Jag kan också i detta sammanhang nämna, att det i utskottet har förekommit ganska grundliga diskussioner om detta och om vad man avsåg med uttrycket levebrödspolitiker. Jag gav då uttryck åt min uppfattning i frågan och nämnde, att jag ansåg en fara för vår kommande politiska utveckling om den skulle bli till fromma för dem, som jag för min del ville beteckna som *farliga* yrkespolitici, nämligen sådana personer, som komma in i riksdagen och med all Gewalt söka hålla sig fast där för att bereda sig själva och meningsfränder personliga fördelar. Det kan nämligen finnas element, som använda sin ställning här för att åstadkomma skapadet av nya statsinstitutioner eller bidraga till utvecklingen i otillbörlig grad av redan befintliga sådana, vilka nya statsinstitutioner eller vilka nyskapade tjänster sedan tillföra dem själva eller deras närmaste anhängare ett rätt så rikligt levebröd. Men en sådan anställning kan sedan medföra, att vederbörande få flytta från den valkrets, för vilken de blivit valda och bosätta sig på en annan ort, och det kan då från deras sida finnas en önskan att fortfarande vara valbara till riksdagen, inom vilken de kunna främja vissa intressen. Och jag vill för min del icke vara med om att giva ökad möjlighet åt en sådan politisk uppfattning att göra sig gällande. Jag vänder mig alltså mot denna utsträckning

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 46.

Ang.
upphävande
av
bostadsbandet
för
val till riks-
dagens andra
kammare.

(Forts.)

av möjligheten att invälja i riksdagens andra kammare utom valkretsens boende och anser, att bostadsbandet för andra kammarens vidkommande är av synnerligen stort värde.

Nu säga reservanterna här i utskottsutlåtandet, att bostadsbandets bibehållande icke är förenligt med en modern utveckling. Ja, de påstå till och med, att det blir en ren anomali i statskicket, en ren avvikelse från den statsrättsliga utvecklingen i allmänhet. Det är väl ändå för starkt att säga detta. Bostadsbandet har ju förekommit så länge den nya representationsreformen ägt bestånd i vårt land. Man pekar visserligen i reservationen på utländska förebilder och säger, att i andra länder finns icke något dylikt bostadsband, det är egentligen endast Sverige och Norge, som i det fallet äro så gott som enastående och man vill då, att man i denna fråga skall följa de utländska förebilderna. Jag tillät mig förut i dag i debatten på förmiddagen framhålla, att det icke är med någon så synnerligen stor konsekvens, man alltemellanåt följer de utländska förebilderna, utan man gör ibland avsteg t. ex. då det gäller den heliga parlamentarismen. Detta gjorde man i dag, när regeringens parlamentariska underlag visade sig bestå av oppositionen. Sålunda, man resonerar från reservanternas sida än si, än så och än annorlunda, kanske mest annorlunda, och detta synes mig just icke vara något att rekommendera.

I reservationen framhålles nu, att förut hade man det kravet på en riksdagsman, att hans hemortsrätt inom valkretsen skulle innebära förtrogenhet med ortens behov och personlig bekantskap med dess valmän. Detta kunde ju också äga rum i enmansvalkretsarna, men när valkretsarna blevo vida större, — och de komma ju att bli vida större än de nu äro, — så är det med nuvarande förhållanden omöjligt för den enskilde riksdagsmannen att äga den förtrogenhet med sin egen valkrets och den personliga bekantskap med dess innebyggare som under enmansvalkretsarnas tid var möjligt. Men om man då sålunda erkänner, att valkretsarna nu äro så pass stort tilltagna, att redan med nuvarande förhållanden svårigheter möta för den enskilde riksdagsmannen att äga denna förtrogenhet med orten, så blir givetvis denna förtrogenhet ännu mindre, därest man lossar på bostadsbandet och insätter som representant för en viss ort en person, som äger ännu mindre förtrogenhet med resp. valkrets än den i samma valkrets boende. Det har också framhållits förut, att det ju är så, att ett behov av att lossa på bostadsbandet kunde tänkas förefintligt, då vi hade enmansvalkretsar, men nu föreligger det icke i samma omfattning med de nuvarande vida större valkretsarna. Och under sådana omständigheter tycker jag, att det är orimligt att skriva som utskottet gjort, att bostadsbandet hänger så att säga i luften och har mist sin förmåga som garanti och kvarstår endast i sin rent negativa betydelse eller som ett hinder. Detta påståendes riktighet har man dock icke bevisat.

Vidare komma reservanterna här och säga, att om vi lossa på bostadsbandet skulle det kunna medföra en del fördelar vid ett val. Blev en partiledare utslagen i sin hemvalkrets, så vore icke möjligheten avskuren beträffande hans återval till kammaren. Huru håller detta påstående streck? Vi ha ju helt nyligen fattat beslut om gemen-

sam valdag. Med gemensam valdag för hela riket finnes ingen möjlighet i världen, att därest en kandidat faller igenom i sin valkrets omedelbart remplacera honom. Det är alltså ett påstående, som man icke kan stå för. Med en gemensam valdag blir det så, att faller en kandidat igenom i en valkrets, så är han fallen, och endast ett upphävande av val i en valkrets skulle bereda möjlighet av replacering.

Så säga reservanterna vidare, att bostadsbandet medför, att de olika partierna icke kunna bli kvalificerade så väl representerade, som önskligt vore. Nu tyckes detta närmast vara fallet beträffande socialdemokraterna. Ty ser man på, hurudan sammansättningen är i första kammaren, där frihet från bostadsband förefinnes, så anför ju reservanterna själva, att där har trots friheten från bostadsbandet högern i alla fall använt detta bostadsband eller, rättare sagt, högern har valt sina representanter i första kammaren med tillämpning av bostadsbandsprincipen i större utsträckning än de andra partierna. 86 procent av högerns representanter i första kammaren äro sålunda bosatta i den valkrets, de representera, under det att av socialdemokraterna endast 35 procent äro bosatta inom den valkrets, de representera. Liberalerna intaga en mellanställning och ha 64 procent av sina representanter bosatta inom valkretsen.

När reservanterna själva säga, att man till fullo måste erkänna betydelsen av att i riksdagen komma att sitta män med eminent saklig insikt i de olika landsdelarnas önskingar och behov, så har man ju givit uttryck åt det riktiga och tillbörliga uti, att de olika landsdelarna så långt möjligt bli representerade av personer, bosatta inom desamma, och som följaktligen ha kännedom om sina valkretsars behov.

Det är ju tydligt, att med en uppfattning, som reservanterna ha, de senare skola komma och säga, att bostadsbandet icke har någon uppgift att fylla eller nytta att göra utan blott hindrar utvecklingen att fortgå efier sunda banor och därför såsom skadligt avlägsnas. Men detta förefaller mig vara rätt starkt.

Herr Vennerström uppträdde här och sade, att det visat sig, att bostadsbandet varit till hinder för vissa önskingars genomförande. Om en person fölle igenom, var han fallen, och han påpekade därvid fallet Lindhagen. Jag vill då erinra om, att herr Lindhagen dock blev placerad i första kammaren, och så var också förhållandet med en annan person, som herr Vennerström nämnde, nämligen herr Olof Jonsson i Hof, som föll igenom vid val till andra kammaren, men som sedermera placerades i den första. Och den möjligheten finnes fortfarande kvar även med bostadsbandets bibehållande vid val till andra kammaren. Om en person av framstående politisk insikt och förtjänst faller igenom vid ett andrakammarval, så finnes den möjligheten, att därest han anses oundgänglig för det politiska arbetet inom riksdagen, placera honom i första kammaren. Då säger herr Vennerström: ja, men för att inväljas i första kammaren fordras en del kvalifikationer, det finnes en viss census, som man får taga hänsyn till, en inkomst av minst 3,000 kronor, och huru många ha det? Jag vill då erinra om att i den proposition, som rör lönerreglering för kommunikationsverken, som för närvarande ligger under utskottsbehandling, föreslås löner som

*Aug.
upphävsad
av
bostadsbandet
för
val till riks-
lagens andra
kammare.*

(Forts.)

Ang.
upphävande
av
bostadsbandet
för
val till riks-
dagens andra
kammare.
(Forts.)

även i första lönegraden kunna uppgå till 3,000 kronor. Följaktligen kunna även tjänsteinnehavare i de lägsta tjänstebefattningarna, därest denna proposition bifalles av riksdagen bli valbara till ledamöter av första kammaren, då de nämligen komma att äga 3,000 kronors inkomst. Herr Vennerströms påstående i det stycket hänger sålunda icke riktigt tillsammans med den utveckling, som vi ha upplevat och som sänkt penningvärdet så, att den census, som innebär den lägsta inkomst, som satts som villkor för valbarhet till första kammaren, har blivit tämligen borteliminerad.

Jag skall, herr talman, icke längre uppehålla kammarens tid i denna fråga. Det är ju icke heller, som redan påpekats, mycket att göra åt denna sak, då första kammaren redan fattat beslut i ärendet, vilket bör göra en längre debatt överflödig. Jag ber för min del att få yrka bifall till utskottets utlåtande i förevarande fråga.

Vidare anförde:

Herr Leander: Herr talman! Herr Jansson i Edsbäcken anförde på förmiddagen ett exempel på att en ovärdig representant hade blivit vald till första kammaren och ville låta påskina, att det var obefintligheten av bostadsband, som nu skulle ha vållat detta. Men man kan också framdraga exempel på att även till denna kammare valts mindervärdiga representanter trots bostadsbandets giltighet. Ett och annat sådant exempel kan man väl icke bygga lagstiftningen på. Det torde bli ganska svårt att bevisa både för herr Jansson i Edsbäcken och herr Norman, att frånvaron av bostadsband skulle skapa dessa yrkespolitici, som de nu tyckas så mycket frukta för. I så fall skulle ju första kammaren hava uppsjö på yrkespolitici. Men det vilja väl herrarna icke påstå, att så skulle vara fallet.

För övrigt vad menas nu med yrkespolitiker? Det skulle vara ganska intressant att få en definition därpå. Här i kammaren fanns för några årtionden tillbaka en representant, som nog av många räknades till yrkespolitikernas klass. Jag syftar på S. A. Hedin. Men det är väl ingen av oss, som skulle önska, att riksdagen skulle varit i avsaknad av den representanten. Här finns ju också för närvarande personer, som på grund av sin ekonomiska ställning, på grund av tid och fallenhet ägna sig mera åt politik än vad andra kunna göra, men det kunna vi väl också vara ense om, att det skulle vara en förlust för riksdagen och det politiska livet, om vi ej hade dessa män. Så det där ordet har väl ändå bara blivit ett slagord, som man söker att skrämman med.

Nu säger herr Norman, att när vi hava fått en gemensam valdag, så gagnar det icke att upphäva bostadsbandet, emedan en kandidat, som faller igenom, icke kan väljas i en annan valkrets. Men jag vill upplysa herr Norman om, att om man tager bort bostadsbandet, går det an att sätta upp den kandidaten i tvenne valkretsar eller ännu flera, i fall man anser hans ställning hotad i den valkrets, där han bor.

Nu har också herr Norman talat om sådana, som här i riksdagen arbeta för sig själva. Jag tycker, att det är litet fult att insinuera något sådant. Jag tänker väl ändå, att vi allesammans ha så mycket ansvarskänsla, att vi tänka på rikets bästa och icke på vårt eget i främsta rummet. Men om det är någon, som vill arbeta för sig själv, kan han göra det lika bra med bostadsbandet som utan. Detta är ett den obotfärdiges förhinder. Herrarna få ursäkta, att jag säger det rent ut.

Herr Räf uttalade sin förvåning över, att reservanterna begagnat sig av den utredning, mycket intressanta utredning för övrigt, som kansliet verkställt. Skulle det nu vara en förbrytelse; om utskottet icke velat begagna sig av den, så måtte väl reservanterna få göra det, i synnerhet som den är ganska värdefull. De som givit sig tid att läsa igenom denna motivering grundligt, komma säkerligen att rösta med reservanterna. Likaledes har det stött herr Räf, att reservanterna talat om en partiledare, som kan falla igenom i sin egen valkrets men vars närvaro i riksdagen är önskelig och behöflig. Ja, för all del, men vi ha en gång partier, vi kunna icke komma ifrån dem, och för varje parti måste finnas en ledare. Även högerpartiet har nu sina ledare, och det är väl ändå en lycka för detta parti, att det kan lita till stadsrepresentanterna, som herr Räf icke tycktes ha så synnerligen stor kärlek till på förmiddagen. Vad skulle det bli med högerpartiet, om det icke hade dessa representanter? Det anses vara en fördel för såväl staten som enskilda att vid tillsättandet av funktionärer kunna välja över hela landet. Prästerna äro, såvitt jag kan erninra mig, de enda som äro bundna av ett slags band, stiftsbandet, men även hos dem gör sig ju nu en strävan gällande att kunna skaka av sig det bandet, så att de få söka över hela riket. Och de städer, som nu hava privilegium att få kalla präster från hela riket, vilja sannerligen icke släppa detta privilegium utan önska nog behålla det. Varför man då icke skulle, när det gäller ett uppdrag, som är det allra viktigaste, hava rätt att välja över hela riket, förstår jag icke. Faktiskt och i allmänhet komma valmännen att underkasta sig frivilligt bostadsband, ty lokalpatriotismen är som bekant så stor, att man mycket sällan går ut över valkretsens gränser. Det vore dock märkvärdigt, om man icke för ett och annat undantagsfall skulle ha rättighet att göra det. Någon fara att nu lossa på detta band kan jag ej se, och jag antager, att denna kammare vill även i dag ställa sig på den gamla ståndpunkten, nämligen att avskaffa bandet; och i så fall följa reservanterna, till vilkas hemställan jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Det har under denna debatt kunnat göras samma erfarenhet som kunde göras under föregående debatter, där det gällt, huruvida man skall rubba på bestående bestämmelser eller ej. Man har sett denna kammares högerparti rycka upp på en linje, där det alltid heter: vi kunna inte ändra på detta, ty då kommer här att inträffa en mängd av förhållanden, som bli skadliga och vådliga.

Ang.
upphävande
av
bostadsbandet
för
val till riks-
dagens andra
kammare.
(Forts.)

Ang.
upphävande
av
bostadsbandet
för
val till riks-
dagens andra
kammare.
(Forts.)

Jag får verkligen säga mig, att när man nu blåser upp denna fråga till så oerhörda proportioner, som här skett av herr Räf och av herr Norman, så har man sannerligen på det hållet ganska litet sinne för realiteter. Ty icke lär det väl ändå lyckas vare sig herr Räf eller herr Norman att inbilla denna kammare, att den omständigheten att det skall vara möjligt att välja till andra kammaren en person, även om han är bosatt utanför valkretsen, skall vara ägnad att skapa alla dessa fruktansvärda förhållanden, av vilka man här nu söker göra så mörka skräckmålningar. Jag får också säga, att det talet blev så mycket underligare, när det kom från ett parti, som här i landet alltid fört på läpparna, talet om rikssynpunkterna över de små synpunkterna, från ett parti, som alltid talar om statsnyttans överordnande över alla andra synpunkter, från ett parti slutligen, som till leda här drivit talet om inkompetenskulten och alltid gjort gällande, att det gäller att i parlamentet få fram de allra bästa krafterna och att skjuta de små synpunkterna tillbaka. Vad sker då? Jo, när man står inför ett praktiskt förslag, som skulle öppna en möjlighet i den vägen, hör man hur högerpartiets representanter uppträda i denna kammare med tal, som om det här gällde att öppna förhållanden, som skulle leda rätt ned i avgrunden. Jag får verkligen säga, att inför detta gyckelspel förvånar det mig, att man även på liberalt håll låtit locka sig av högerens uppträdande i detta fall.

Här talades av herr Jansson i Edsbäcken om levebrödspolitik. Jag får då till honom rikta den frågan: hur kan han då förklara att, när det gäller första kammaren, där man ej har bostadsband, man icke haft anledning att där tala om uppväxten av dessa levebrödspolitik. Det har tvärtom, såvitt jag uppfattat den föregående debatten riktigt, ju framskyttat i anförandena på det håll, där man ställt sig på denna ståndpunkt, att man i första kammaren hade så att säga ett slags föredöme för hur en väl kvalificerad kammare bör se ut. Hur står det då till i det fallet, herr Jansson i Edsbäcken? Varför har man då icke där fått fram dessa, som han nu stämplar som levebrödspolitik.

Men vad menas förresten med en yrkespolitiker? Den frågan är redan ställd av herr Leander, och den kan gärna ställas igen. Vad är t. ex. herr Lindman? Är han en yrkespolitiker, eller är han något annat? Vad är herr Edén — yrkespolitiker, eller är han något annat? Ja, herrarna kunna ju med utgångspunkt från dessa konkreta fall ge svaret. Det är ju klart, att det kan vara ytterst svårt många gånger, men nog borde vi ändå erkänna, att det är en vinst för det politiska livet, om där kan finnas personer i oberoende ställning, som hava möjlighet att grundligare än andra sätta sig in i en hel del ting, i synnerhet som de politiska uppgifterna svälla ut, växa ut och förgrena sig år efter år.

Jag får också säga, att när herr Jansson i Edsbäcken å ena sidan talade om nödvändigheten av att personligen lära känna valmännen och lära känna de små by- och ortsförhållandena, men å andra sidan pekade på detta faktum att valkretsarna oupphörligen vidgas ända till att omfatta länen, som han själv förklarade, står

det för mig som en gåta, vart han ville komma hän. Ty det är uppenbart, att om detta utvidgande av valkretsarna alltjämt skall fortgå, öppna sig allt större och större svårigheter just för realiseringet av detta ideal, som hägrar för herr Jansson i Edsbäcken, nämligen att den uppsatte riksdagsmannakandidaten känner valmännen, trakten och alla dess små förhållanden. Herr Räf höll här en längre föreläsning om vådan speciellt för bondeklassen av att slå in på denna väg, och sin vana trogen sökte han där att blanda bort korten, gjorde det på det sättet, att han plockade fram ett slags statistik, som han utnyttjade på samma sätt som en viss potentat läser bibeln. För såvitt den Räfska statistiken skulle vara riktig, skulle det förhållandet råda, att även spädbarn, rubb och stubb, överhuvud taget varje mänsklig individ, skulle ha rösträtt. Ty jag hoppas, att herrarna märkte, att han ställde antalet representanter i proportion till folkmängden. Men har herr Räf icke kommit att tänka på, att med de rösträttsbestämmelser, som ha gällt förut, en dylik beräkningsgrund blir rent nonsens? Ty om man ställer antalet representanter, valda för ett visst parti, i förhållande till folkmängden, som han tog sig för att göra, så är det uppenbart, att man kommer in i det rent rosenrasande, när man haft rösträttsbestämmelser med alla dessa många streck, som i olika avseenden ha härjat och totalt förvridit bilden av det hela.

Herr Räf resonerade vidare som så, att han ville vara med om att slita sönder alla partiintressen på alla håll och kanter, såsom han sade, för att sunda förnuftet skulle få komma till sin rätt. Ja, herr Räf såsom målsman för det över alla partiintressen och alla partisynpunkter upphöjda sunda förnuftet, den synen skulle ju kunna giva anledning till åtskilliga reflexioner, från vilka jag emellertid vill avstå. Endast så mycket vill jag säga, att det nog icke är i sunda förnuftets namn, som herr Räf denna gång svingar sitt svärd, utan det är för helt andra intressen, och jag var verkligen förvånad, att herr Jansson i Edsbäcken skulle ha fastnat på det limspöt.

Tro verkligen herrarna, att den representation, som de svenska lantmännen ha i denna kammare, skulle hotas och att deras intressen skulle hotas genom bostadsbandets upphävande? Jag får erinra om ett statistiskt faktum, även jag, eftersom herr Räf rörde sig på statistikens område. Det kom för några år sedan ut ett arbete av en svensk socialpolitisk skriftställare, ett arbete som visst heter »Om partier och klasser i Sverige», i vilket arbete författaren uppvisar, att den svenska bondeklassens representation i riksdagen aldrig varit så stor i förhållande till den klassens numerär, som den är i nuvarande ögonblick, i det att den i nuvarande ögonblick är större procentuellt än den var till och med under klang- och jubeldagarna år 1881. Samtidigt med att den klassens numerär har gått nedåt, har dess representation i riksdagen ökat. Jag tror att redan ur den synpunkten herr Räf kan känna sig lugnad, och jag tror också. — och det ha herrarna själva vitsordat genom en hänvisning till förhållandena i första kammaren — att om nu bostadsbandet upphäves, så kommer det att fortgå såsom hittills, så att om man har

Ang.
upphävande
av
bostadsbandet
för
val till riksdagens andra
kammare.

(Forts)

Ang.
upphävande
av
bostadsbandet
för
val till riks-
dagens andra
kammare.

(Forts.)

en möjlig och dugande representant inom den egna valkretsen, tager man naturligtvis honom i första rummet. Så goda lokalpartioter äro ju människor i allmänhet, att om de ha någon som är möjlig och duglig på nära håll och som de känna, så taga de honom i främsta rummet. Men det finnes fall, då det för ett parti kan vara alldeles omöjligt att få en representant, som kan samla och ena och som kan vara dugande och då det verkligen kan vara ett livsbehov att få gå utanför det snäva området och söka en sådan representant. Och varför i rimlighetens namn sätta sig emot denna enkla reform, som skulle öppna sådana möjligheter, när man samtidigt, såsom jag tror herr Norman gjorde, så starkt har betonat, att med avseende på första kammaren erfarenheten visat, att man i regel har hållit sig vid valet av sina representanter inom de egna länen?

Här har vidare av herr Norman talats om att det var icke så mycket dessa yrkespolitiker och levebrödspolitiker som sådana, som han ville varna för, utan det var sådana, som han betecknade såsom farliga yrkespolitiker och levebrödspolitiker. Jag undrade vad han kunde mena med dessa farliga politiker. Han utvecklade sedan, att det skulle vara vissa figurer, som här i riksdagen sökte tillskapa institutioner, som han uttryckte sig, med omkastande av bestående förhållanden och i dessa nya institutioner placera antingen sig själva eller sina vänner o. s. v. Ja, jag må säga, att den, som begagnar en slik argumentering, den har verkligen från början i denna fråga ställt sig utom diskussionen.

Slutligen har av herr Norman talats om rekryteringen av första kammaren, att den kantänka icke skulle bereda några svårigheter mera exempelvis för arbetarpartiet än för andra, och han hänvisade därvid till den ekonomiska standard, till vilken vi ha kommit. Men herr Norman glömde bort en sak, och det är, att man skall ha betalat denna skatt under tre år, och var tror herr Norman att han i regel hittar socialdemokrater ute på landsbygden, som när det gäller fastighet, ha i tre år rätt om en sådan, som haft ett taxeringsvärde av minst 50,000 kronor? Sådana djur finnas icke, som det heter, i regel för vårt partis vidkommande, och jag må säga, att hela den statistik, varmed herr Räf skrämde, den faller sönder och samman inför detta faktum, när man vet, att det ofta har varit omöjligt att på landsbygden få tag på representanter som ha fyllt denna första kammarscensus. Men ur synpunkten av den kvalitetsfråga, som alltid legat högerpartiet om hjärtat, är det en flagrant och orimlig, ja, nästan löjeväckande motsägelse att nu vilja sätta sig emot denna billiga och rättvisa reform. Ty nog måste ändå herrarna från högerhåll erkänna, att man kan icke stå å ena sidan och ropa ut över landet: Vi företräda rikssynpunkterna, vi vilja ha kompetensen, vi vilja ha kvaliteten framför allt till sin rätt, men å andra sidan gynna förhållanden, som leda till en obskurant bygdepolitik. En sådan politik kan, därom är jag övertygad, i längden icke försvaras, och jag är också övertygad om, att när de liberala ledamöter av denna kammare, som för en stund sedan tycktes visa benägenhet att lyssna till de Räfiska locktonerna, närmare overtänkt denna sak, de skola

rösta med den reservation, som är avgiven till konstitutionsutskottets utlåtande, och till vilken även jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Ang.
upphävande
av
bostadsbandet
för
val till riksdagens andra
kammare.
(Forts.)

Herr Osberg: Herr talman, mina herrar! Här har talats mycket om att man skulle borttaga bostadsbandet, och detta önskemål har framhållits med ofantligt stor skärpa. Jag vill då säga, att jag icke räknar mig till dem, som äro så trångbröstade, att de vilja motsätta sig detta krav. Det kan vara ett visst berättigande i detta, men å andra sidan känner jag vilket värde folk ute i bygderna sätter på att få ordna det för sig såsom de vilja. Det vill man naturligtvis icke frånhända dem i detta fall heller, men jag kan icke underlåta att tänka på, hur det är vid kommunalfullmäktigevälen, hur angelägen varenda rote i socknen är att få in sin representant i kommunalfullmäktige, och helt visst är det samma förhållande vid andra val. Jag tror icke, mina herrar, att vi nu behöva hysa några farhågor för att det icke skall finnas så pass dugliga krafter, i synnerhet sedan det blivit fråga om att utöka valkretsarna, att man icke skulle kunna få en något så när lämplig representant. Det kunde ju hända, att det funnes en person, som man icke på några villkor ville förlora för ett visst parti, och att han tillhörde en valkrets där det vore tvivelaktigt om han komme att bli omvald. Om man ville se saken från partiståndpunkt, så skulle han ju kunna uppsättas i en annan valkrets, där han vore säker om att bliva invald, men då är det lika säkert, att man icke fick någon representant från den valkrets han tillhörde, ty då skulle chanserna i den valkrets helt och hållet försämrans genom att man toge bort den bärkraftige mannen.

Nu tror jag, att om en man har renommé och duger något till, så blir han vald, om han har några chanser alls. Jag tror, att man överdriver, när man påstår, att det skulle bli så stor fördel med detta bostadsbands upphävande. Man må tillhöra vilket parti man vill, så tror jag dock icke, att man bör lägga partisynpunkter på detta spörsmål. Man säger, att vi skulle kunna gå med på detta förslag, men jag är rädd att varje partiledarekår, om jag så får uttrycka mig, skulle komma att koppla ihop detta så, att man skulle söka få fram de bästa krafterna i politiskt hänseende — det vill jag inte förneka — och dessa skulle beklädas med kommittéuppdrag och så bleve de till sist Stockholmare allesammans. Jag får lov att säga, att man kommer nästan för långt från det praktiska livet på det sättet. Man förlorar kontakten med det verkliga livet. De skulle som sagt helt enkelt bli Stockholmare allesammans, och politiken skulle föras i den riktningen.

Nej, mina herrar, vårt land är så långsträckt och har så många olika intressen att bevara, att jag tror, att det icke skadar, om man delar upp landet i olika valkretsar. Den ena landsändan har de intressena och den andra ha de, och därför tror jag det är bäst att varje ort får välja sina representanter. Och skulle det nu komma in någon i representationen, som vore litet undermålig, så tror jag icke det vore så farligt i alla fall. Jag tror, att de som

Ang.
upphävande
av
bostadsbandet
för
val till riks-
dagens andra
kammare.
(Forts.)

med sådan skärpa beskyllas för trångsynthet därför att de icke vilja vara med om att upphäva detta band, kunna taga det med ro och tror icke att det är någon fara för svenska folket att gå fram på det förslag utskottet tillstyrkt. Jag skall icke uppehålla tiden längre, utan ber nu få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 25, bifaller den vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 68 ja, men 83 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Ang.
ändringar i
bevilnings-
förordningen.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag om vissa, för ernående av jämkningar i fördelningen av den kommunala skattebördan erforderliga ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevilning av fast egendom samt av inkomst, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom proposition, nr 108, av den 7 februari 1919, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning

om vissa ändringar i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevilning av fast egendom samt av inkomst.

Härigenom förordnas, att dels 8 § 1 mom., 9 § 1 mom och 12 § 2 mom. i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevilning av fast egendom samt av inkomst, dels ock 9 och 10 §§ i de vid nämnda för-

ordning fogade »Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen» skola erhålla följande ändrade lydelse:

*Ang.
ändringar i
bevillnings-
föreskrifterna.*

8 §.

1 mom. Såsom inkomst — — — arbete.
Förmån av — — — inkomst.
Såsom inkomst taxeras icke:
vad som — — — familjemedlemmar;
vinst — — — därutöver;
vad som erhållits såsom vinstutdelning å insatser i föreningar för ekonomisk verksamhet;
ersättning för — — — stärbhus;
kapital, som — — — sterbhus;
vad som — — — bosatt.

9 §.

1 mom. Till inkomst av kapital räknas:
a) — — — — —
b) — — — — —
c) utdelning å aktier i inländska aktiebolag och å lotter i solida-
riska bankbolag; samt
d) utdelning å aktier i utländska aktiebolag.

12 §.

2 mom. Från utgörande av inkomstbevilning frikallas:
a) — — —;
b) — — —;
c) — — —;
d) — — —;
e) främmande makts härvarande beskickning och konsulat tillhö-
rande person jämte betjäning:
om han icke är svensk medborgare: för all annan inkomst än den
som utgjorts av från Sverige uppburen allmän eller enskild pension
eller erhållits genom här idkad rörelse; dock att person, tillhörande
olönat konsulat, icke är frikallad från utgörande av bevilning för ut-
delning å aktier i svenska aktiebolag och å lotter i solidariska bank-
bolag;
om han är svensk medborgare: för den inkomst, han åtnjutit av
sin tjänst hos den främmande makten:
f) — — —;
g) — — —.

Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen.

9 §.

Såsom beskattningsbar utdelning från aktiebolag eller solida-
riskt bankbolag upptages det belopp, som delägaren nästföregående

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

år uppburit eller ägt uppbära i utdelning från bolaget, utan hänsyn till vilka bolagets tillgångar, som använts till utdelningen. Har aktie eller banklott under nästföregående år bytt ägare, upptages utdelningen såsom inkomst för den, som varit ägare av den till aktien eller banklotten hörande kupongen vid den tidpunkt, då utdelningen blev tillgänglig för lyftning. Under inkomst, varom här är fråga, hänföres jämväl utdelning till kommanditlottägare i solidariskt bankbolag.

10 §.

Vid tillämpning av 12 § 1 mom. i bevillningsförordningen, angående befrielse från eller lindring i bevillning för inkomst av kapital eller arbete, skall den skattskyldiges eller, i fråga om äkta makar, deras behållna avkomst nästföregående år såväl av vederbörande då tillhörig fast egendom som ock av sådan särskilt beskattad rörelse, som idkats å annan ort än den, där den skattskyldige är mantalsskriven, tagas i beräkning vid bestämmandet av de sammanräknade årsinkomsterna, varvid i fråga om fast egendom iakttages, att inkomst av jordbruksfastighet beräknas till 6 procent och inkomst av annan fastighet till 5 procent av taxeringsvärdet. Om sålunda skattskyldig finnes i sin mantalsskrivningsort hava haft t. ex. 450 kronors inkomst av kapital eller arbete samt tillika ägt stadsfastighet, taxerad till 2,000 kronor, och vilken alltså bör upptagas till 100 kronors avkomst, så att hans sammanräknade årsinkomst uppgått till 550 kronor, får enligt föreskriften i andra stycket av det ifrågavarande momentet, jämfört med vad ovan sagts, sådan skattskyldig tillgodonjuta bevillningsfrihet för ett belopp av 450 kronor och kommer således i det förutsatta fallet icke att erlægga någon bevillning för inkomst, varemot den skattskyldige, som jämte 450 kronors inkomst av kapital eller arbete tillika ägt stadsfastighet, taxerad till 30,000 kronor och vilken alltså bör upptagas till 1,500 kronors inkomst, skall erlægga full bevillning för de 450 kronorna. Har gift man haft 1,500 kronors inkomst av kapital eller arbete och hustrun 400 kronors inkomst av tjänst, så att deras sammanlagda inkomst utgjort 1,900 kronor, skall vardera taxeras för hela sin inkomst och därför erlægga bevillning utan avdrag.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Till utskottet hade jämväl överlämnats tre i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

nr 151 inom första kammaren, av herr *Fant*, som hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 108 i fråga om vissa ändringar i bevillningsförordningen samt, därest denna hemställan ej bifölles, yrkat:

1) att med aktieinkomst skulle i förevarande avseende likställas

inkomst av förening utan personlig ansvarighet och andra liknande sammanslutningar;

2) att den dubbla beskattningen icke måtte omfatta hela aktieinkomsten utan blott en del därav;

3) att avdrag måtte medgivas för utskylder även för den kommunala beskattningen; samt

4) att avdrag likaledes måtte äga rum för skuldräntor;

nr 335 inom andra kammaren, av herr *Nilsson* i Kristianstad, som föreslagit, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 108, för ernående av jämknings- och fördelning av den kommunala skattebördan, ville besluta sådan ändring i förordningen den 28 oktober 1910 angående beviljning å fast egendom samt av inkomst, att beviljning för jordbruksfastighet skulle utgå med åtta tiondels öre för varje fulla etthundra kronor av fastighetens uppskattade värde, samt att vederbörande utskott ville formulera de vid bifall till detta yrkande erforderliga författningsändringar; samt

nr 338 likaledes i andra kammaren, av herr *Vennersten*, som yrkat, att riksdagen, vid bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad den rörde ändring i 9 § beviljningsförordningen och därmed sammanhängande ändring i anvisningarna till ledning vid beviljningstaxeringen, måtte besluta, att 11 § 2 mom. i gällande beviljningsförordning skulle erhålla följande ändrade lydelse:

11 §.

---

2 mom. Däremot må avdrag ske:

1:o) vid beräkning av inkomst utav kapital:

för periodiskt understöd, så framt det icke lämnas såsom bidrag till mottagarens undervisning eller uppfostran eller eljest utgives på grund av lagligen åliggande försörjningsplikt eller till understöd åt hemmavarande familjemedlemmar;

för ränta

---

icke äga rum.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling upptagit jämväl en tidigare till utskottet överlämnad motion, nr 112 i andra kammaren, av herr *Sköld*, som hemställt

1) att riksdagen måtte besluta:

a) att i det fall, då den vid taxering innevarande och nästkommande år till inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade inkomsten av fastighet överstege för jordbruksfastighet 6 och för annan fastighet 5 % av ifrågavarande fastighets taxeringsvärde, skillnaden mellan dessa båda summor skulle vid 1919 och 1920 års taxeringar beviljningstaxeras som vore den en inkomst av kapital och arbete; och

b) att utdelning på aktier i inländskt aktiebolag och solidariskt bankbolag skulle räknas som inkomst av kapital och arbete och beviljningstaxeras; samt

2) att beviljningsutskottet behagade vidtaga de ändringar i gäl-

Ang.
ändringar i
beviljnings-
förordningen.
Forts

Ang.
ändringar i
bevilnings-
förelördningen.
(Forts.)

lande författningar och formulera den lagtext, som ett bifall till yrkandet under 1) kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition ävensom motionerna av herr Fant och av herr Sköld, samt med avslag å motionerna av herr Nilsson i Kristianstad och av herr Vennersten, måtte besluta,

att i 9 § 1 mom. i gällande bevilningsförelördning skulle under beteckning d) införas ett så lydande tillägg:

d) i fråga om andra skattskyldiga än inländska aktiebolag och solidariska bankbolag halva beloppet av utdelning å aktier eller lotter i sådant bolag;

att 12 § 2 mom. bevilningsförelördningen samt 9 och 10 §§ i de vid förelördningen fogade »Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen», skulle erhålla följande ändrade avfattning:

12 §.

2 mom. Från utgörande av inkomstbevilning frikallas:

a) — — —;

b) — — —;

c) — — —;

d) — — —;

e) främmande makts härvarande beskickning och konsulat tillhörande person jämte betjäning:

om han icke är svensk medborgare: för all annan inkomst än den, som utgjorts av från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhållits genom här idkad rörelse; dock att person, tillhörande olönat konsulat, icke är frikallad från utgörande av bevilning för utdelning å aktier i svenska aktiebolag och å lotter i solidariska bankbolag;

om han är svensk medborgare: för den inkomst, han åtnjutit av sin tjänst hos den främmande makten;

f) — — —;

g) — — —.

Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen.

9 §.

Vid taxering av utdelning från aktiebolag eller solidariskt bankbolag skall såsom utdelning anses, vad delägaren nästföregående år uppburit eller ägt uppbära i utdelning från bolaget, utan hänsyn till vilka bolagets tillgångar, som använts till utdelningen. Har aktie — — — lika med Kungl. Maj:t — — — solidariskt bankbolag.

10 §.

Vid tillämpning av — — — att inkomst av jordbruksfastighet beräknas till 6 procent och inkomst av annan fastighet till 5 procent av taxeringsvärdet. Utdelning å aktier i inländska aktiebolag

och å lotter i solidariska bankbolag skall tagas i beräkning till sitt fulla belopp. Om sålunda skattskyldig — — — bevilning utan avdrag. Om slutligen skattskyldig haft 400 kronors inkomst av arbete och 900 kronors utdelning å aktier i inländskt aktiebolag eller å lotter i solidariskt bankbolag eller således tillhopa 1.300 kronor i årsinkomst, äger han åtnjuta bevilningsfritt avdrag med 300 kronor. Enär utdelning av ifrågavarande slag enligt 9 § 1 mom. i bevilningsförordningen skall vid taxeringen inberäknas till endast halva sitt belopp, skall i detta fall utgöras bevilning för 550 kronor;

Ang.
ändringar i
bevilnings-
förordningen.
(Forts.)

samt att de ovan omförmälda stadgandena skulle i sin nya lydelse träda i kraft den 1 januari 1920.

Därjämte anmälde utskottet, att utskottet framdeles komme att avgiva yttrande beträffande Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avsåge ändring i 8 § bevilningsförordningen.

Vid betänkandet voro fogade reservationer:

A) av herrar *Källman, Jonsson* i Hökhult, *Rune, Nilsson* i Kristianstad, *Bergman, Bökelund, Johansson* i Kullersta, *Jönsson* i Fridhill och *Lövgren* i Nyborg, vilka yrkat

att i 9 § 1 mom. bevilningsförordningen måtte under beteckningen d) upptagas följande tillägg:

d) i fråga om andra skattskyldiga än inländska aktiebolag och solidariska bankbolag utdelning å aktier eller lotter i sådant bolag; samt

att 10 § i »Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen» måtte erhålla den lydelse, som föreslagits i propositionen;

B) av herrar *Källman, Nilsson* i Kristianstad, *Johansson* i Kullersta och *Lövgren* i Nyborg, som föreslagit, att herr Nilssons i Kristianstad motion måtte i så måtto bifallas, att avkastningsprocenten för jordbruksfastighet bestämdes till 7, och att som följd därav riksdagen måtte

1) besluta, att i 2 § i bevilningsförordningen samt 6 och 10 §§ i de vid denna förordning fogade »Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen» skulle erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

För all inom riket belägen fast egendom — — — värde.

Denna bevilning utgår:

a) för jordbruksfastighet med sju tiondedels öre för varje fulla etthundra kronor samt

b) för — — — av taxeringsvärdet.

Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen.

6 §.

Såsom inkomst av arrende av kronoegendom taxeras ett belopp, motsvarande sju procent av det egendomens taxeringsvärde, som fastställs under det löpande året.

10 §.

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

Vid tillämpning av — — — att inkomst av jordbruksfastighet beräknas till 7 procent och inkomst av annan fastighet till 5 procent av taxeringsvärdet. Om sälunda skattskyldig — — — bevillning utan avdrag; samt

2) besluta, att de under 1) omförmälda stadgandena skulle i sin förändrade lydelse träda i kraft den 1 januari 1920;

C) av herr *Bäckström*, som i enlighet med herr Skölds ovanberörda motion, yrkat bevillningstaxering av det belopp, varmed vid 1920 års taxering den till inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade inkomsten av fastighet överstege för jordbruksfastighet 6 och för annan fastighet 5 procent av ifrågakvarande fastighets taxeringsvärde.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Källman: Herr talman, mina herrar! Det betänkande från bevillningsutskottet, som nu föreligger till behandling, innehåller egentligen tre olika frågor. För det första ha vi däri inrymt Kungl. Maj:ts proposition nr 108 med förslag om kommunalbeskattning av utdelning å aktier, för det andra en motion i anslutning till propositionen av herr Nilsson i Kristianstad, vari han hemställer om höjning av jordbrukets avkastningsprocent och för det tredje en motion av herr Sköld, som väcktes redan vid riksdagens början, och vari motionären bl. a. hemställer, att skillnaden mellan den beräknade och den verkliga inkomsten av fast egendom vid 1919 och 1920 års taxering skall beskattas.

Beträffande den första frågan framhålles i den kungl. propositionen, att nu gällande regler för kommunal skattskyldighet blivit underkända, och man erinrar också om, att den stora kommunala skattereformen dröjer. Vidare får man veta vad som är ett mycket allmänt känt förhållande, nämligen att våra kommuner ha mycket stora svårigheter icke minst med hänsyn till de ökade uppgifter för dessa, som kristiden medfört. Kungl. Maj:t föreslår ett tillgripande av provisoriska åtgärder i avvaktan på den stora kommunalskattereformen. En sådan åtgärd är att finna i beskattning för kommunala ändamål av utdelning å aktier. Det förslag, som i propositionen upptages, är tillstyrkt av icke mindre än 15 länsstyrelser. Det är mycket sällsynt, att ett vad vi skulle kunna kalla radikalt skatteförslag blir tillstyrkt av så många av rikets länsstyrelser.

Det framhålles också i propositionen, och är enligt min mening mycket riktigt, att det här gäller att beskatta en hittills i egentlig mening *privilegerad inkomst*.

Denna beskattning avstyrkes, som herrarna av propositionen funnit, av kammarrätten, en av de mest för att icke säga den allra mest sakkunniga myndigheten på beskattningsväsendets område. Kammarrätten stöder sitt avslagsyrkande därpå, att den icke vill förorda dubbelbeskattning. Kammarrättens ståndpunkt därutinnan har emellertid för rätt lång tid sedan underkänts av riksdagen, i varje fall

sedan 1910, då man genomförde dubbelbeskattnings princip för inkomst- och förmögenhetskatten. Kammarrätten godkänner icke principen om beskattning efter skatteförmåga och står därför enligt min mening på en ingalunda rättvis eller modern utan på en mycket föråldrad ståndpunkt.

Som ett bevis på hur rimligt ett bifall till den kungl. propositionen är, ha vi att anteckna ett yttrande av länsstyrelsen i Kronobergs län. Till en början yttrar länsstyrelsen, att »rättsförhållandena mellan å ena sidan bolaget och å andra sidan aktieägarna icke är sådant, att därav påkallas någon gynnad undantagsställning i beskattningshänseende varken för bolaget eller aktieägarna» o. s. v.

Vidare fortsättes: »Principiellt synes därför icke någon avgörande invändning kunna göras mot de föreslagna författningsändringarna. Dessa torde också tämligen allmänt tillfredsställa rättskänslan. I sådant avseende kan nämnas, att till och med fall förekomma då taxeringsnämnd här i länet med avvikelser från skattskyldigs deklaration och i strid med nu gällande författning, men fullt överlagt, uppenbarligen i en känsla av rättvisa lika väl som av omtanke om respekive kommuns ekonomi taxerat till bevillning icke bevillningspliktig utdelning å aktier».

Det är tydligt, att det ligger uti detta ett starkt motiv för bifall till propositionen. Alla våra svenska kommuner ha visserligen icke fördel av ett bifall till den kungl. propositionen, men att ett bifall betyder rätt mycket, framgår av den utredning, som ingår i propositionen, där det upplyses, att om förslaget bifalles, så kommer ungefär en fjärdedels miljard att stå till förfogande för kommunal beskattning i ett stort antal kommuner. Under förutsättning av en kommunalskatt på cirka 7 kronor betyder det en inkomst för därav berörda kommuner på 17—18,000,000 kronor.

Som herrarna finna av utskottsbetänkandet, har utskottets majoritet principiellt uttalat sig för och godkänt de synpunkter, som ligga till grund för propositionen. Man erkänner i utskottsbetänkandet, att denna inkomst bör kommunalt dubbelbeskattas, man säger, att det motstånd, som kan resas, är att betrakta såsom en mera teoretisk tankegång. Man framhåller vidare, att frågan måste ytterligare utredas, då ju ett bifall till förslaget måste betraktas som ett provisorium i avvaktan på den stora kommunalskattereformen. Men när utskottet gått så långt, inträffar det underliga att utskottet fullständigt godtyckligt föreslår, att endast hälften av den ifrågasatta utdelningen skall bli föremål för den kommunala beskattningen. Det enda motiv, som jag funnit i utskottsbetänkandet för denna ståndpunkt, är, att utskottet vill öra övergången till den nya ordningen, som utskottet säger, mindre »tvär». Man har väl anledning ifrågasätta, om ett sådant skäl är hållbart. Därför att skattekraftiga inkomster skonats så länge som hittills varit fallet, kan väl ingen anmärkning göras mot en för tvär övergång till rättvisa, om jag så får säga, då hela inkomsten blir beskattad. Det är ju för närvarande så, att, om en person insätter ett kapital på bank, så är han icke allenast skattskyldig till staten för ränteinkomsten, utan också till kommunen.

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
beviljnings-
förelösnings-
(Forts.)

Han blir påförd skatt för denna ränteinkomst, men om han placerar ett kapital i aktier, blir han allenast skattskyldig till staten och icke till kommunen. Det är uppenbart, att detta är en orättvisa ur skattesynpunkt, en orättvisa, som är så mycket större som man ju hittills underlåtit att härnäst beskatta en verkligt skattekraftig inkomst.

Med anledning av att utskottet stannat vid att föreslå beskattning av *allenast halva utdelningen* på aktierna, ha vi, icke mindre än nio ledamöter av denna kammare, anfört en reservation mot utskottets beslut och hemställt, att *he'ra utdelningen* av aktier må ifrågakomma som kommunalt skatteobjekt. Dessa nio medlemmar från denna kammare i beviljningsutskottet representera olika partier. Det är följaktligen icke så, att det nu gäller någon partifråga i egentlig mening, alldenstund också två högermän gått med på den reservation, som är avgiven av mig m. fl. Jag är övertygad om, att alla verkligt sakliga skäl tala för bifall till den reservation, som jag här omförmålt.

För att icke på något sätt ge anledning till orättvisa i beskattningshänseende ha också reservanterna ifrån kommunal skattskyldighet undantagit bolagen i syfte att undvika, att i något fall en tredubbel beskattning skulle ifrågakomma. Vi godkänna, att lika väl, som det nu gäller, beträffande inkomst- och förmögenhetsskatt, hör på den kommunala beskattningens område en konsekvent dubbelbeskattning genomföras, men längre vilja vi icke gå, utan föreslå, att, ifall bolag uppbär utdelning å aktier, denna icke skall ifrågakomma till kommunal beskattning, detta i syfte att undvika tredubbel beskattning till kommunerna av samma inkomster.

Särskilt under kristiden har man att observera en verkligt social omvälvning till företagarnas förmån, och till företagare höra väl aktieägare i eminent mening. Vi ha funnit, huru t. ex. de mindre bemädlade, såsom arbetarna, på grund av stegrade penninginkomster men minskad reallön allt mer komma att tryckas av en betydande kommunal skattebörda, samtidigt som företagareklassen i egentlig mening åtminstone relativt erhållit en minskad skattebelastning. Arbetareklassen och även medelklassen ha således haft att vidkännas en mycket betydande belastning i förevarande hänseende. En metod att i visst avseende råda bot för dessa missförhållanden är, att inkomster, varom här är fråga, tas i betraktande vid den kommunala beskattningen. Den reservation, som är avgiven under A) av herrarna Källman, Jönsson i Hökhult, Rune, Nilsson i Kristianstad, Bergman, Bökelund, Johansson i Kullerstad, Jönsson i Fridhill och Löfvoren i Nyborg är enligt min uppfattning synnerligen befogad, och det skulle förefalla rätt underligt, om icke denna kammare skulle vilja bifalla den reservationen.

Beträffande reservationen under B) komma talare efter mig att närmare utveckla skälen för den. Jag vill för min del endast framhålla, att den reservationen har också mycket talande skäl för sig. En höjning av den avkastningsprocent, varom här är fråga till 7 % är ju ingenting annat än ett stycke vär mot större rättvisa på detta område. Det innebär visst icke full rättvisa, ty det är uppenbart och

det erkänna säkert alla kammarens ledamöter, att den verkliga inkomsten som regel är vida högre än motsvarande 7 % av taxeringsvärdet.

Jag ber för min del att beträffande Kungl. Maj:ts förevarande proposition få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av mig m. fl. under A.)

Ang.
ändringar i
bevilnings-
förordningen.
(Forts.)

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! Som kammarens ledamöter torde ha funnit av det föreliggande utskottsbetänkandet, har jag icke deltagit i detta ärendes slutbehandling och avgörande inom utskottet. Däremot deltog jag i ärendets förberedande behandling, och till följd av frågans läge tillät jag mig i bevilningsutskottet yrka avslag på den föreliggande propositionen, vilket yrkande även rönt understöd från flera av bevilningsutskottets ledamöter.

Skälet till detta mitt avslagsyrkande skall jag anhålla att få motivera med några få ord.

Anledningen till att Kungl. Maj:ts icke uppsköt att inkomma till riksdagen med proposition i denna fråga samtidigt med frågan om den nya kommunalbeskattningen, var den, att Kungl. Maj:ts ville tillmötesgå önsknings närmast från storstädernas sida, att en proposition skulle inkomma till 1919 års riksdag, varigenom denna beskattning skulle införas och tillämpas redan under 1919. Det var regeringens huvudskäl. Från en del håll, som voro varmt intresserade av att denna proposition skulle bifallas av riksdagen föreslogs inom utskottet vissa utredningar, vilka drogo så långt ut på tiden, att när dessa utredningar till sist kommo utskottet till handa, så befanns det, att, även om bevilningsutskottet tillstyrkte Kungl. Maj:ts proposition och riksdagen bifölle densamma, så skulle icke därmed kunna uppnås det syfte, som av Kungl. Maj:ts avsetts, nämligen att denna skatt skulle kunna utgå redan i år. Tiden var för långt framskriden, taxeringarna hade börjat, det var således omöjligt att åstadkomma, vad regeringen avsett. Under sådana förhållanden ansåg jag, att det hade varit klokast och bäst, om bevilningsutskottet avstyrkt den föreliggande propositionen, och varför, mina herrar? Icke därför, att jag ett ögonblick tror på möjligheten att vi komma ifrån denna beskattning, hur starka principieella skäl man än kan anföra emot en ren dubbelbeskattning på detta område. Jag är alldeles övertygad om, att här i Sverige, lika väl som i en del andra länder, kommer inkomst på utdelning av aktier att kommunalt beskattas, men enligt mitt förmenande skulle man vunnit mycket, om man i år avslöge den föreliggande propositionen och väntade till nästa år att lösa denna fråga. Man skulle rent av kunna tänka sig möjligheten av, att denna fråga då skulle kunna lösas i sammanhang med hela den stora kommunalskattereformen. Det är ju antytt, att möjligheter föreligga, att denna fråga kommer in till 1920 års riksdag. Men även om så icke skulle bli fallet, att denna stora fråga kommer på kamrarnas bord under 1920 års riksdag, så skulle det dock enligt mitt förmenande,

Ang.
fändringar i
beviljnings-
förordningen.
(Forts.)

mina herrar, vara en stor fördel för kamrarna, om vi först 1920 fattade beslut i frågan, ett beslut, som då kunde fattas så tidigt, att man mycket väl kunde få denna beskattning genomförd för år 1920. Vad skulle man då vinna, utom att man kunde få denna frågas lösning uppskjuten. Jo, man hade då fått erfarenhet av, hur de ekonomiska förhållandena komma att bli under år 1920. Jag vill icke dölja, mina herrar, den oro som jag har både såsom medlem av beviljningsutskottet och som näringsidkare för näringslivet under det kommande året. Jag tror, att riksdagen har i väl hög grad beskattat våra näringar ehuru det kanhända har varit oavvisligen nödvändigt att göra som skett, men jag medger, att jag är rädd för att förhållandena inom vårt näringsliv, framför allt inom vår industri, under 1920 kunna bli sådana, att man bör se till, om man icke i sammanhang med denna skattereform eventuellt bör företa vissa ändringar i vår beskattning, speciellt för våra bolag. Vi ha erfarenhet från en del andra länder, att man icke har vågat gå så långt, som här föreslagits. Jag skall endast för att anföra ett par exempel tillåta mig nämna, hur förhållandena äro i Preussen och Danmark. I Preussen är bolagsbeskattningen sådan, att i och för statsbeskattningen skall vid taxering av bolagens inkomst avdragas ett belopp motsvarande $3\frac{1}{2}$ % av det inbetalda aktiekapitalet. De ägarnas inkomst av aktierna, utdelningen, beskattas såsom inkomst av kapital, icke såsom inkomst av rörelse eller yrke. I Danmark är det lag tadgat, att till kommunerna äro aktiebolag skyldiga att betala högst 3 % skatt.

Det är mycket möjligt, utan att man behöver göra några svartmålningar, mina herrar, att förhållandena på det ekonomiska området bli sådana under år 1920, att, om man vill gå denna väg, som här har föreslagits, nämligen att införa en dubbelbeskattning på vinster, uppkomna för aktiebo ag, som driva sin rörelse här i landet, situationen kräver, att man beaktar berättigade krav från näringslivets sida att få sådana förändringar i vår skattelagstiftning till stånd, varigenom aktiebolagen icke beskattas så hårt, som nu sker.

Jag tror därför, att det onekligen skulle vara lyckligast, när det icke finnes möjlighet att kunna få en lösning av frågan vid 1919 års riksdag på så sätt, som Kungl. Maj:t har föreslagit, så att denna skatt kan utgå redan i år, om riksdagen under dessa nya förhållanden för tillfället avslår den kungl. propositionen. Den åsikten hyser jag fortfarande, herr talman, och därför tillåter jag mig yrka avslag på såväl utskottets hemställan som på Kungl. Maj:ts proposition.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Jag beklagar liksom den siste ärade talaren, att den av Kungl. Maj:t framförda propositionen av omständigheterna blivit behandlad så sent i riksdagen, att ett antagande av densamma icke möjliggör att man redan innevarande år vid taxeringarna kan ta vara på den skattekölla, som ligger i aktierna. Den omständigheten finner jag dock icke vara anledning att avslå denna framställning. Ty det är visserligen sant, att det arbetas med högtryck för att åstadkomma

en proposition avseende hela den kommunala skattereformen, och att få detta ärende utrett, så att det kan föreläggas för 1920 års riksdag. Jag är livligt intresserad av detta, men jag kan naturligtvis icke försäkra, att jag därmed har möjlighet att få arbetet utiört, så att det kan förenigga till 1920 års riksdag. Sedan är det en annan omständighet, som man också får räkna med, och det är, att, även om Kungl. Maj:t hinmer med försaget, är det icke sagt, att riksdagen är beredd att gäutera den matsedeln genast, när den kommer. Den kan komma att innehålla så många ingredienser, att särskilt den siste ärade talaren kan få mycket svårt att svälja dem. Vid sådant förhållande kan den stora kommunalskattereformen naturligtvis komma att skjutas fram ett eller annat år och det kan egenligen icke vara hälsosamt för kommunernas ekonomi om alla partiella skattereformer skola skjutas undan i avvaktan på den stora reformen.

Jag är den förste att medgiva, att våra bolag för närvarande äro hårt beskattade men kraven äro så orimligt stora för tillfället, och för att täcka dem måste man taga reda på så många skatteköllor, som det är tänkbart att uppsöka.

Nu har det särskilt riktats anmärkningar mot detta förslag, därför att ett bifall till detsamma innebär att i kommunalbeskattningen skulle införas dubbelbeskattning. Denna princip har ju slagit igenom i fråga om statsska ten, och där har man försonat sig med den. Däremot är man mycket ledsen över att det nu på allvar börjar talas om, att denna princip även skall införas vid kommunalbeskattning. Emellertid är detta icke något påhitt av mig, ty denna fråga har varit föremål för utredning för mycket, mycket länge sedan, men ärendet har av en eller annan omständighet blivit undanskjutet.

Motsändarna till det föreliggande förslaget har särskilt starkt framhållit att detta förslag endast är en lösbruten del av den stora kommunalskattereformen samt betonat det olämpliga i att taga fram detta just nu, därför att därigenom skulle man i viss mån förhindra den rörelsefrihet som erfordras för att utarbete det förslag, som sedermera skall föreläggas riksdagen. Gent emot denna erinran vill jag göra den invändningen, att, även om riksdagen nu skulle antaga det föreliggande förslaget, får detta i och för sig icke vara prejudicierande för huru den stora kommunalskattereformen skall utformas.

Det nya kommunalskatteförslaget berör ju en hel serie av olika skatterrenar, och det är påtagligt, att liksom många av de hittills gällande skatteartiklarna komma att undergå en betydande förändring, kan även ett beslut, som nu fattas, och som endast avser ett provisorium komma att bliva föremål för en omarbetning vid det definitiva förslagens genomförande.

Anledningen varför jag laet fram detta förslag, är den att kommunernas skattebörd under krigsåren vuxit så avsevärt, jag har icke ansett mig vara försvarad med att låta de gamla skattebetalarna ensamt bära de ökade börderna och lämna dem, som hittills varit i viss mån befriade fortfarande utanför.

Från folkhushållnings-kommissionens dyrtidsanslagskommitté har jag erhållit vissa uppgifter, som äro belysande för förskjutnin-

Ang.
ändringar i
bevilnings-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

gen av den kommunala skattebördan under kristiden. Jag vill icke trötta kammaren med att draga igenom dessa tabeller, men jag skall be att få anföra ett par sammandrag.

År 1914 fanns det här i landet 173 stycken kommuner, vars kommunalskatt låg mellan 10 och 15 kronor per bevillningskrona, 28 kommuner, hade över 15 kronor per bevillningskrona. Men år 1919 hade det skett en sådan förskjutning, att vi nu räkna 490 kommuner, som ha mellan 10 och 15 kronor per bevillningskrona i kommunalskatt, och 158 kommuner, med över 15 kronor per bevillningskrona.

Nu kan man visserligen säga, att denna tabell i och för sig icke säger så mycket och icke är ett lämpligt bevismaterial för att bevisa behovet av denna skatt därför att den tager med en hel del landskommuner som icke få några större belopp av vad denna skattekölla skulle giva, man går nämligen ut ifrån, att denna skattekölla skall liksom nöjesskatten förnämligast komma de större kommunerna till del, — där det antages att de flesta aktieägarna bo. — Jag är ju icke blind för den svaghet, som i det avseendet vidlåder detta förslag. Som jag antytt i propositionen, har jag också varit inne på den vägen, att försöka få en ökning av jordbruksfastighetsskatten för att därigenom tillförsäkra även landsortskommunerna en viss hjälp i deras ekonomiska trångmål. Emellertid har jag av omständigheter, som jag icke här skall gå in på, icke ansett mig kunna fullfölja detta senare förslag.

Även om emellertid detta förslag icke berör mer än ett mindre antal av landets samtliga kommuner, är det dock på det sättet, att många av dessa kommuner hava det mycket, mycket svårt, ty det är klart, att ju större kommunen är, dess svårare är dess bostadsfråga, dess större offer har den måst göra för att under denna hårda tid räcka en hjälpande hand till de svagaste medlemmarna, och jag misstänker, att under de närmast kommande åren anmäler sig nya utgifter, dessa senare avstanna näppeligen icke lika hastigt som bevillningskronornas antal. Det är klart, att med den vikande tid, som vi nu gå till mötes, kommer många kommuner, att befinna sig i det ekonomiska predikamentet, att de måste söka anslag ur statens kassa för att förvalta sin ekonomi. Just ur den synpunkten har jag ansett det vara viktigt att tillvarata denna skattekölla.

Från rent principiell synpunkt har anförts anmärkningar emot förslaget, därför att aktieutdelningen redan beskattats genom bolagen, vilka till kommunen erlagt bevillning för sin rörelse. Denna teori kan naturligtvis föräktas, men jag måste däremot framhålla, att det ligger mycket mera rättvisa i teorien om att de personer, som äro lyckliga nog att äga ett större antal aktier och för vilka de hittills varit i vissa fall fullkomligt fria från att rapportera till bostadskommunens gemensamma angelägenheter hädanefter skola vara förpliktade att i mån av inkomster hära sin andel av de kommunala bördorna. Vi måste även på detta område övergeva den gamla ståndpunkten, att då bolaget såsom sådant erlagt bevillning för sin in-

komst, skall den utdelning, som tillfaller aktieägaren, betraktas vara beskattad genom den av bolaget erlagda bevillningen.

Jag ser saken på följande sätt: Antag att det sitter två personer i en kommun, där den enes hela inkomst kan bestå utav något tusental kronor uppburna såsom ränta å medel insatta i en sparbank, han beskattas för den ränteinkomst, han får från sparbanken. Vid sidan av honom finnes en annan person, som icke insatt sina medel i sparbank, utan köpt aktier. Men medan sparbanksinsättaren får nöja sig med 4 $\frac{1}{2}$ å 5 % ränta, så har aktieägaren, trots det bolaget betalar skatt för hans anpart i bolaget, d. v. s. vanlig bevillning, 10 % på det kapital han sitt in i bolaget. Varje människa, som gör en jämförelse mellan dessa båda, måste säga sig, att här är en orimlig orättvisa att den, som har t. ex. 1,000 kronors inkomst, han skall betala ända till 15 kr. per bevillningskrona till kommunen för sin inkomst därför att han erhållit den på medel insatta i bank eller genom annan utlåning, men har han varit nog förståndig att lägga ned dem uti aktier, vilket ger betydligt större avkomst, då skall han vara befriad från kommunal beskattning, av det enkla skälet, att aktiebolaget har förut, innan medlen utdelades betalat skatt för sin rörelse. Det kan teoretiskt talas om dubbelbeskattning då en person först i egenskap av aktieägare i bolaget erlägger skatt och sedan i egenskap av lyftare av vinsten får denna senare beskattad. Men jag vågar påstå, att om man uti alla stycken skall ställa sig på denna mycket teoretiska ståndpunkt, måste man vara konsekvent och icke heller tillåta, att exempelvis en arbetare dubbelbeskattas för sin inkomst. Ty om en person har 1,000 eller 2,000 kr. i årsinkomst, så får han 450 kr. fritt med hänsyn till kommunalskatten, resten måste han betala för; men naturligtvis måste denna person äta upp för mer än 450 kr. om året. Han måste konsumera åtminstone två tredjedelar av sin inkomst, och ehuru han använt det för att så att säga uppehålla livet på sig och de sina, så måste han ändå betala skatt för det, som han oundgängligen behöver för sitt livsuppehälle. För det belopp, som ligger mellan 450 kr. och det han oundgängligen behöver för sin existens, har han i viss mån blivit dubbelbeskattad.

Även om man sålunda vill gå ut ifrån det teoretiska resonemanget måste man erkänna, att aktieägare, genom det nu framlagda förslaget icke beskattas på sådant sätt, att de komma i en ogynnsammare ställning gent emot andra skattedragare. Jag finner det därför vara av rättfärdighetskänsla påkallat, att riksdagen bifaller den kungl. propositionen.

Utskottsmajoriteten har ansett sig icke kunna taga mera än hälften av vad Kungl. Maj:ts föreslagit. Det är ju en ren räknefråga. Men jag ifrågasätter, när man ändå beträdder principen, om man inte skall kunna gå ut ifrån, att 100 kr., erhållna i utdelning på aktie ha samma skattestyrka som 100 kr. erhållna i utdelning på en sparbank eller från någonting annat där man har sparat kapital insatt.

Den reservation som vidfogats utlåtandet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts proposition, med ett par mindre ändringar och de ändringarna finner jag mig utan vidare kunna biträda. Om man genom

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
bevillnings-
föreläggningen.
(Forts.)

ett bifall till reservationen jämställer ägare av aktier med andra inkomstagande, tror jag icke att man har föregripit nästa års riksdags föreläggning. Man har ändock fastslagit en princip, vari man hävdar att när en person har en inkomst, vare sig denna inflyter såsom utdelning av aktier eller tillkommer ägaren genom annan placering av förmögenheten, skall denna inkomst i hans händer beskattas. Jag kan icke tillägna mig den uppfattning, som gjort gällande, att aktieägarna i allmänhet äro att betrakta såsom en familj. Så nära samband ha de i regel inte med aktiebolaget, aktien är för dem en handesvara, i dag är det en som har aktien i morgon en annan. De äro i regel icke så sammanvuxna med det moderna bolaget, att de betrakta detta såsom sin familjegendom i den meningen, att de skulle känna det särskilt hårt, om de i kommunen skulle vidkännas samma skattebörda som andra inkomstagare.

Jag önskar därför, herr talman, att kammaren ville bifalla reservationen vid det nu föreliggande betänkandet.

Herr Nilsson i Kristianstad: Herr talman, mina herrar! Jag har för min del icke begärt ordet för att yttra mig i den punkt, som heter A), därför att frågan om den kommunala aktiebeskattningen nog i denna kammare är tämligen avgjord. Beslutet kommer väl här, såsom vi hoppas tämligen allmänt, att fattas i enlighet med vad reservanterna föreslagit.

Jag har emellertid begärt ordet för att framföra ett annat yrkande, som står i samband med denna fråga och som rör kommunernas skatteförhållanden särskilt på landsbygden. Utav den kungl. propositionen framgår ju, att ifrån herr statsrådets sida hade man ursprungligen haft för avsikt att framlägga jämväl ett förslag till en kommunal skatteutjämning, när det gäller jordbruksfastigheternas skatteförhållanden och även i fråga om annan fastighet, men av olika skäl, står det i propositionen, har man avstått från att nu framlägga ett sådant förslag. Jag har för min del tagit upp denna tankegång och i en motion påyrkat en ökning i avkastningsprocenten på jordbruksfastigheterna. Jag vet väl, att ett sådant yrkande kommer att möta mycket motstånd, och icke minst från lantmännen i denna kammare kommer man att beteckna det såsom ett försök att uppskatta lantbruket högre, än vad det rätteligen bör uppskattas. Men frågan är av den vikt och betydelse med hänsyn till de olika kategorier av folk, som bo och bygga i våra landskommuner, att man helt enkelt icke kan gå förbi denna sak. Jag kan försäkra herrarna, att ute på landsbygden litet varstans finnes ett mycket stort intresse att få vetskap om, hur riksdagen kommer att ställa sig till detta förslag till skatteutjämning. Som var och en ju känner till, så utgår kommunalskatten för fastighet efter helt andra grunder, än när det gäller inkomst av arbete eller rörelse. Sålunda utgår kommunalskatten efter en på förhand fastställd procent; d. v. s. 6 procent av fastighetens taxeringsvärde, i vad det gäller jordbruksfastighet, utgör den beskattningsbara inkomsten. Dessa 6 % ha kvarstått i många år. De voro säkerligen tillräckliga vid en tidpunkt,

då jordbruket befann sig på ett helt annat utvecklingsstadium, än nu är fallet, då exempelvis tekniken även för jordbruket icke nått den utveckling som nu, och då över huvud taget produktionen icke var av den intensitet och beskaffenhet som för närvarande. Det kan, efter mitt förmenande, icke försvaras, att med hänsyn till de senare årens förhållanden låta denna skatteprocent av 6 % fortfarande bestå.

Var och en känner nogsammt till den förändrade ställning, som jordbruket haft under de nu gångna 4 å 5 åren. Kriget såsom sådant har ju delvis medverkat därtill, men även utan kriget och därav följande förhållanden är det uppenbart, att en ökning av denna skatteprocent är av flera skäl betingad, och detta har så mycket större fog för sig med de förändrade värden, särskilt det förändrade penningvärde, som kriget fört med sig.

I landskommunerna framträder detta tydligt. För att taga ett konkret exempel kan det nämnas, att i en landskommun betalar i närvarande stund exempelvis en sådan löntagare, som herr Norman i den föregående debatten ansåg skulle bli valbar till första kammaren, låt oss säga en stationskarl, som i ett för allt, med dyrtidstillägg från statens sida, kommer upp till en inkomst av 3,000 kronor per år, en person sålunda, vars kamp för livsuppehållet är oerhört svår, betalar, för sina 3,000 kronors inkomst precis lika stor kommunalskatt, som en lantbrukare i socknen, vars fastighet har ett taxeringsvärde av 50,000 kronor. Finns det någon människa, som vill påstå, att icke en jordbrukare, vars fastighet är, som jag nämnde, taxerad till 50,000 kronor, har långt större skattekraft än en stationskarl, som har 3,000 kronors inkomst med dyrtidstillägg och allt? En egendom av denna omfattning avkastar ju under nuvarande kristidsförhållanden en avsevärt mycket större summa, och att detta blir fallet även om tiderna nu efter kriget komme att förändras, om priserna komme att falla något, är tämligen uppenbart. Enbart detta förhållande skulle ju kunna vara nog att motivera en ökning i skatteprocenten.

Men härtill kommer, att under kristiden ha på en mängd områden ute på landsbygden en hel del binäringar till jordbruket blivit verkligt givande inkomstkällor. Vi känna ju till sådana binäringar, som bearbetande av torvtäkter, vilket i stor utsträckning skett och under kriget givit ägaren stora inkomster. En annan binäring, som jag i min motion pekat på och vilken på sina håll spelar en betydande roll, är fruktodling, driven i samband med jordbruket. Därtill får man taga hänsyn till de höga priser på skog, som gälla och till den inkomst av vedförsäljning, som åtnjutits (skogsaccisen är ju endast 3 %). Även detta senare måste ju räknas som binäringar och samtliga sådana höja ju skatteförmågan på jordbruksfastigheterna. Dessa binäringar äro så gott som fullständigt skattefria. Jag har anfört i min motion ett exempel i detta avseende, ifrån den trakt, jag representerar: det har hänt, att fruktodlare i dessa bygder, vilka drivit denna verksamhet i samband med jordbruket, ha haft inkomster endast av fruktförsäljning, som gå upp till lika höga summor

*Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)*

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

som en egendoms hela taxeringsvärde, under det att dessa fruktdlare icke betala ett öre i kommunalskatt för en dylik förvärvskälla.

Det invändes nu mot detta förslag om ökad avkastningsprocent, att de bästa tiderna för jordbruket nu äro gångna och att detsamma befinner sig i ett sämre tidsläge, då priserna gå tillbaka. Men därvid bör det erinras om, att även om så vore fallet, kan ökningen i avkastningsprocenten motiveras därmed, att jordbruket under de goda åren fick sitta i lugn och ro och skatta efter det år 1913 fastställda taxeringsvärdet. Ty man får komma ihåg, att medan övriga inkomsttagare i en kommun för varje hundratal kronor som de få i dyrtidstillägg få en ny bevillningskrona i skatt, ha lantbrukarna haft sina taxeringsvärden fastställda sedan år 1913, och först 1918 ändrades desamma. Under de gångna åren, som varit ganska givande, särskilt 1917 och 1918, skattade jordbrukarna efter ett taxeringsvärde, efter en beräknad inkomst, som fastställdes under normala tider, år 1913.

Att icke heller denna tanke är främmande för de personer, som så att säga representera landsbygden, då de ju representera länen i sin helhet, framgår av de till utlåtandet fogade yttrandena av rikets landshövdingar. Regeringen har föregående år hemställt, att landshövdingarna i riket skulle yttra sig angående eventuell ökning av avkastningsprocenten. Av rikets samtliga landshövdingar ha icke mindre än 17 tillstyrkt en ökning för jordbrukets del från 6 % till 7 %; de ha ansett, att en sådan ökning är både motiverad och befogad. Det är att märka, att dessa yttranden avgivits, sedan den nya år 1918 fastställda fastighetstaxeringen under våren och sommaren nämnda år ägt rum. Landshövdingarna hade sålunda full kännedom om de ökade taxeringsvärden, som våren 1918 beslutats för vederbörande egendomars del.

Det är också åtskilligt annat, som skulle kunna anföras. I vissa delar av riket, exempelvis där brödsädsodlingen och sockerbetsodlingen är synnerligen rikt utbredd, komma ju, kan man säga, de goda konjunkturen, som på grund av kriget skapats, att fortfarande äga bestånd även under innevarande år och ett stycke in på det nästa. Staten har garanterat minimipris för råg och vete så höga, att de med 100 % överstiga priserna för dessa sädesslag i främmande länder. Det har garanterats ett pris på sockerbeter av en sådan höjd, att man får räkna med att de uppgå till ungefär tredubbelt mot prisen år 1914. Endast dessa garanterade minimipriser komma att betyda en avsevärt ökad inkomst på dessa varuslag också under detta och nästkommande år. Även detta bör vara en orsak till att man kommer ihåg, att jordbruket härmed får en betydligt starkare skattekraft än det förut haft.

De invändningar, som göras mot motionen, äro ju, att den föreslagna beskattningen träffar ojämnt, att den exempelvis träffar egendomar med samma taxeringsvärde lika hårt, ehuru vissa av dem icke ha samma avkastningsförmåga som de andra. Klart är emellertid, att sådana invändningar kunna göras mot alla skatte-

förslag. Det hade naturligtvis varit bäst, om man hade kunnat finna en sådan form för beskattningen, att man ålagt jordbruket att, i likhet med annan rörelse, skatta för den verkliga inkomsten. Den *verkliga* inkomsten är dock — det känna vi alla till — mycket svår att få fram i fråga om jordbruket; det är synnerligen svårt att i deklarationsväg få fram ett riktigt resultat. Det är nog något, som taxeringsmyndigheterna veta av.

Då jag för min del jämte tre av mina partikaurater gått med på en reservation, avseende en ökad avkastningsprocent från 6 till 7 %, ha vi gjort det i medvetande om att jordbrukarna, även de, som kanske haft den minsta inkomsten av kristidskonjunkturerna, väl kunna bära en sådan ökning. Förhöjningen är motiverad enbart av det sjunkande penningvärdets synpunkt. Den är vidare motiverad därav, att under åren 1913—18 vederbörande skatter utgingo efter det dåvarande låga taxeringsvärdet. Och att vårt förslag icke kommer att innebära några faror, det vilja vi ytterligare understryka genom att framhålla, att denna ökade avkastningsprocent ej är avsedd att gälla längre än till dess kommunalskattereformen kommer till stånd. Och denna reform vänta vi ju inom de närmaste åren; kanske få vi den redan nästa år förelagd riksdagen.

Jag tror för min del, att även åtskilliga lantbrukare i detta land, vilka vilja se något så när rättvist på dessa saker, och sådana har jag träffat många ute i bygderna, skola erkänna det befogade i denna skatteutjämning. Man får nämligen komma ihåg, att t. ex. för en liten småbrukare, vars egendom är taxerad till 10,000 kronor, betyder en ökning av skatteprocenten från 6—7 % en ökad skatt beräknad efter en inkomstökning av endast 100 kronor. Ifrån en inkomst på 600 kronor i fråga om en dylik egendom kommer man upp till en siffra av 700 kronor. En egendom åter med ett taxeringsvärde av 20,000 kronor får skatten ökad efter 200 bevillningskronor, eller med en beräknad förhöjning i avkastningen ifrån 1,200—1,400 kronor. Jag tror icke att dessa ökningarna av de summor, vederbörande skola betala i skatt, äro så avskräckande. Men en sådan reform spelar i alla fall en viss roll för lantarbetaren, för hantverkaren, för löntagaren, folkskolläraren, järnvägstjänstemannen, för arbetaren över huvud taget, för envar, som måste betala skatt för varje kronas kontant inkomst, bl. a. därför att det uppgives på öret av vederbörande inrättningar eller verk. Den spelar en viss roll i skatteutjämningsavseende för dessa kategorier av människor, och med hänsyn till den väldiga ökningen i kommunalskatter, som förekommit under kristidsåren, är det klart, att sådana medborgare mottaga den allra minsta förskjutning i skattebördan med synnerlig tacksamhet och glädje.

Jag vill med det här sagda ha framfört mina synpunkter. Jag hyser inga överdrivna förhoppningar om att de tankar jag framställt i dag skola accepteras av denna kammare; det är naturligt, att man i detta stycke kommer att följa utskottets hemställan om avslag. Men jag hyser den livliga förvisningen, att den tiden

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förelagningen.

(Forts.)

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

snart skall komma, då ändock en sådan fråga som denna tränger sig fram till sin lösning.

Då det ständigt å löntagarnas sida klagas över, att jordbruket sluppit för billigt undan i skatteväg, är detta icke endast ett talesätt; det är en verklighet. Det har särskilt nu under krigstiden värre än någonsin visat sig, vilken olikhet som i beskattningsavseende råder mellan olika folkklasser. Det går helt enkelt inte att avvisa kraven på ändrade principer i fråga om kommunalbeskattningen, i den mån det gäller innehavarna av jordbruksfastighet. Även om man för dagen ej har utsikt eller möjlighet att vinna bifall till vad som här föreslås i reservationen, skall det säkerligen under kommande tider i en eller annan form visa sig, att det icke längre går att fortsätta på den hittills beträdda vägen. Det går icke för sig, att en klass av samhällsmedborgare på landsbygden skola sitta och skatta, icke efter den verkliga inkomsten, utan efter en fingerad och därtill synnerligen låg sådan, så låg, att det i många fall helt enkelt väcker löje bland befolkningen, när man får höra talas om, vilket belopp en fastighetsägare skall betala i skatt.

Nu invändes det, att taxeringsvärdena i följd med hänsyn till de ökade värden kriget fört med sig också blivit betydligt förhöjda. Ja, det är sanning, men denna förhöjning är dock i medeltal, om man tar hänsyn till hela riket, icke mer än 50 %, och densamma kan ju icke sägas vara annat än en mycket normal ökning.

Jag tror att även om man icke lägger kristidens priser på jord till grund, även om man icke tager hänsyn till de höjda priser och ökade inkomster kriget fört med sig, är i varje fall den lilla ökning i avkastningsprocenten, från 6—7 %, som vi här till sist stannat för, helt visst ändock väl motiverad. Även om man från lantmannahåll kommer att göra aldrig så många invändningar, är det helt enkelt icke möjligt att övertyga löntagare, hantverkare och arbetare i våra landskommuner, dessa personer, som pressas av kommunal-skatt för varje kronas inkomst de ha, om sådana orimligheter, som att exempelvis en stationskarl med 3,000 kronors inkomst är lika skattekraftig som den, vilken äger en egendom, taxerad till ett halft hundrausentals kronor.

Med hänsyn till vad jag här yttrat, ber jag för min del få yrka bifall till den reservation B), som är undertecknad av herr Källman, undertecknad jämte ett par andra av mina partikamrater.

Häruti instämde herrar *Lindqvist* i Kosta och *Fast*.

Herr Sköld: Herr talman, mina herrar! I det här förevarande betänkandet har bevillningsutskottet behandlat en motion, som jag vid riksdagens början tog mig friheten väcka. Utgångspunkten för denna min motion var det förhållandet, som herr statsrådet Thorsson alldeles nyss belyste, nämligen att den kommunala skattebördan under de senaste åren, under kristiden, stigit i alldeles oroväckande grad och att denna skattebördan har blivit till den grad olidlig, att man på många håll har ytterst svårt att uthärda

den. Jag har för min del aldrig haft tillgång till de exakta siffrorna, vilket dock kan göra detsamma, alldenstund herr statsrådet helt nyss lämnade dem, i det han talade om, att under dessa krisår ha här i Sverige uppstått icke mindre än 490 kommuner med en kommunalskatt mellan 10 och 15 kronor per bevilningskrona och att närmare 200 kommuner överskridit 15 kr. Det är alldeles självklart, att denna höjning har i de allra flesta fallen drabbat städerna och de större samhällena, den saken har ju också alldeles nyss belysts, och jag behöver icke gå in därpå.

Jag tror emellertid, att genom det nu genomförda: den nyligen beslutade nöjesskatten och genom bifall till aktiebeskattningen i dag, har man i viss mån sört för lättnader i den ökade beskattning, som de större samhällenas innebyggare fått vidkännas under krisen, och i sammanhang med detta ber jag att få yrka bifall till den under punkt A) av herr Källman m. fl. avgivna reservationen.

Jag gör detta därför, att den andra punkten i min motion innehåller ett yrkande som avsåg just en sådan kommunal beskattning av aktier. Jag tror nu icke för min del, och jag har aldrig hyst den förhoppningen elier tron, att jag på något sätt skulle kunna medverka till lösningen av denna fråga, utan blir det en lösning, beror det givetvis på helt andra förhållanden.

Men om det nu kan sägas, att genom den nyssnämnda beslutade skatten och genom den, som jag hoppas, om en stund också beslutade aktieskatten, den kommunala skattefrågan för de större samhällena under den närmaste framtiden är löst, så framställer sig den frågan, hur det är ställt med landsbygden. Jag hoppas, att när jag nu om en stund slutar, det skall bli en ädel tävlan från alla dessa personer, som för en liten stund sedan så varmt ömmade för landsbygdens intressen. Nu är det delvis landsbygdens skattefråga, som är uppe, och nu hoppas jag, att herrarna visa sitt stora intresse för landsbygdens stora kommunala skattefråga; ty det kunna vi icke gå in på, att de mindre kommunerna, de renodlade landskommunerna, på något sätt skulle vara befriade från den skattestegring, som det förut talats om här. Nej, det är alldeles tvärtom så, att skattestegringen tagit alldeles fruktansvärda former även för de mindre kommunerna. Det kan man så lätt framlägga bevis för, man behöver bara först och främst påpeka hur den allmänna prisstegringen verkar bl. a. på kommunernas inköp av bränsle till skolorna i kommunen, och prisstegringen inverkar över huvud taget på varje kommunens utgift. Men därtill komma alla de utgifter, som kommunerna nödgats bära, tack vare kristiden och kristidsorganisationerna. Här ha kommunerna fått lov att avlöna kristidsnämnder, de ha måst lämna anslag till understöd åt mindre bemedlade och ha över huvud taget fått bevilja en massa nya och stora anslag, och det är självklart, att landsbygdens kommunala skattebördä genom allt detta har stigit i en alldeles oroväckande grad.

När det gäller att få fram nya skatteobjekt för landsbygden, då är klart, att man genast måste vända blickarna åt ett bestämt

*Ang.
ändringar i
bevilnings-
förordningen.
(Forts.)*

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

håll, nämligen mot lantbruket och jordbruksfastigheterna. Jag har ingen anledning att gå in på och tala om, hur det ställer sig med avseende på jordbrukets beskattning, därför att herr Nilsson i Kristianstad nyss påpekat den saken. Jag har emellertid i min motion gjort det yrkandet, att i det fall, då den till inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade inkomsten av jordbruksfastighet överstiger 6 % av taxeringsvärdet, skulle denna skillnad bevillingstaxeras i vanlig ordning. Det vill med andra ord säga, att jag ville, att den kommunala beskattningen skulle drabba jordbrukaren för hela hans inkomst, såsom den drabbar varje annan inkomsttagare. Jag har nämligen haft den uppfattningen, bestyrkt av erfarenheten från min hembygd, att lantbrukarna under dessa krisår i synnerhet ha haft en inkomst av sina hemman, som vida överstigit 6 % på hemmanens taxeringsvärde. Nu har det icke varit så lätt för mig med kännedom endast om en liten del av den svenska landsbygden — och vi veta, att förhållandena gestalta sig högst olika på olika orter — att med bestämdhet påvisa, i vilken grad lantbrukets inkomster stigit, och i vilken grad dessa inkomster överstigit 6 % på hemmanens taxeringsvärde. Men jag hade på känn, att så var förhållandet. Nu har emellertid bevillningsutskottet genom en verkställd undersökning bevisat, att min tankegång var den riktiga, att den hade fullt fog för sig icke blott beträffande sydligaste Skåne utan gällde hela landet ända upp till Västerbotten. Jag hänvisar till bilaga 2 till utskottets betänkande. Där finnas i de två sista kolumnerna några belysande uppgifter. I den första har man 6 % respektive 5 på taxeringsvärdet, i den andra har man däremot den till inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade inkomsten av jordbruksfastighet och annan fastighet. Och vad finner man? Jo, att 6 % respektive 5 % på taxeringsvärdet stiga aldrig — jag tror i ett par fall men det är också allt — till hälften av verkliga inkomsten. Ja, i vissa fall är inkomsten flera gånger så stor som den inkomst, för vilken lantbrukaren skattar. Vi kunna ta ett exempel. I Alunda socken i Uppland utgöra 6 % respektive 5 % av taxeringsvärdet 75,601 kronor, men i denna socken har man en taxering av verklig inkomst av jordbruks- och andra fastigheter, som uppgår till 273,973 kronor, det vill säga, att där är den verkliga inkomsten i det närmaste 4 gånger så stor som den inkomst, för vilken man betalar skatt. Inför detta bör var och en ändå erkänna, att det är en skriande orättvisa, att det är något alldeles häpnadsväckande, att en del av befolkningen skall betala kommunalskatt för vart enda öre, skall pressas till det yttersta med dessa skatter, som i lyckligaste fall stanna vid 10 % av inkomsten men på sina håll uppgå till 15 % därav, under det att en stor grupp av befolkningen endast betalar skatt för en bråkdel av den verkliga inkomsten. Jag tycker, att det är en så pass skriande orättvisa, att var och en, som håller något på rätt och rättvisa, skulle vara redo att söka få rättelse till stånd på denna punkt. Jag hade, som synes av min motion, önskat, att den verkliga inkomsten av jordbruksfastighet skulle bevillingstaxeras, att jord-

brukarna skulle bli våra jämlingar och få lov att bära samma börd, som vi få bära. Nu har emellertid bevillningsutskottet avstyrkt denna min motion och det huvudsakligast av två skäl. För det första säger utskottet, att det ju är exceptionella förhållanden, under vilka dessa stora inkomster uppstått, och att det är klart, att i den närmaste framtiden med fallande konjunkturer blir jordbrukarens inkomst ej så stor, och då vore detta uppslag av intet värde. Nu vill jag emellertid fästa uppmärksamheten på, att jag med motionen avsåg ett provisorium, där man skulle beskatta jordbruket på detta sätt under åren 1919 och 1920, sålunda för 1918 och 1919 års inkomster. Vi känna alla till, att år 1918 var ett synnerligen gott år för jordbruket. Jag tror, att jordbrukarna aldrig i mannanne haft sådana inkomster, och jag tror icke, att de skola återkomma något år. Och i fråga om 1919, det år vi nu börjat på, kan man tala om, att det blir några i särskilt hög grad fallande konjunkturer för jordbrukaren under detta år? Knappast. Här ha vi garanterade minimipriser, här ha vi garanterade priser för betorna och för övrigt tycker jag, att det ej vidare ser ut att bli särskilt stora prisfall. Så mycket är säkert, att även 1919 kommer att bli ett synnerligen gott år för jordbruket, och därför tror jag, att utskottets uppfattning i den punkten är av intet värde, utan att detta unnslag mycket väl kan fylla sin uppgift såsom det provisorium, det var avsett att vara.

Det andra skälet, som man vill föra fram, är, att det gäller ett provisorium. Därför att det är ett provisorium, skulle man ej ha anledning att taga befattning därmed. Men saken är den, att i en snar framtid kommer den nya kommunalskattereformen, och det gäller att, intill dess den kommer, få lättnad i skattebördan, och sådan tror jag, att detta uppslag skulle åstadkomma.

Slutligen tillåter jag mig föra fram ett skäl, som man säkerligen under debatten också kommer att föra fram, och det är det skälet, att detta mitt förslag skulle verka orättvist. Det skulle nämligen verka så, att den ärlige får betala stor skatt, den oärlige liten. Den, som deklarerar rättvist, blir hårt beskattad, men ej den, som handskas mindre samvetsgrant med sin deklaration. Det är rätt, men det är väl ändå så, att en beskattning aldrig kan bli riktigt rättvis. Den måste alltid läggas efter mer eller mindre generella linjer och kan aldrig taga hänsyn till alla individuella fall, och därför måste den bli mer eller mindre orättvis. Emellertid tycker jag, att mitt förslag tvärtom verkar rättvist, ty vi måste ändå sträva efter största möjliga likformighet. I denna stund är det så, att en del av folket betalar kommunalskatt för hela inkomsten och en annan del för en bräddel därav. Nu betyder mitt förslag visserligen icke, att alla komma att betala skatt för hela inkomsten, men det betyder, att denna skara, som betalar för hela inkomsten, förökas. Det är en förändring till det mera rättvisa. Deras skara, som slippa betala för hela inkomsten, blir mindre, och det måste vara rättvist.

Nu kommer tydligtvis detta förslag att falla. Det är så, att mina partivänner från andra kammaren i utskottet ha reserverat sig

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

för en motion av herr Nilsson i Kristianstad. Man har att välja mellan mitt uppslag och hans, och valet har, det vill jag för min del säga, varit synnerligen olyckligt. Vad kommer i själva verket den där ökningen av 1 % att betyda? Ingenting. Och man har ingen anledning att komma med en så liten sak. Kan man ej få något verkligt genomfört, är intet vunnnet med att få något så litet nu. Jag skall ej närmare gå in på denna sak nu. Som det emellertid icke nyttjar yrkar jag ej bifall till min egen motion. Det låter jag vara. Det skulle ej ha något som helst att betyda. I stället yrkar jag bifall till reservationen under punkt B).

Jag kan ej underlåta att vid detta tillfälle göra några reflektioner. Då min motion var väckt, hörde jag ute från landet vissa röster. Jag hörde, att de svenska lantbrukarna började bli en smula oroliga. De började bli oroliga därför, att de kanske skulle komma att få betala skatt för sin verkliga inkomst, därför att det kanske händelsevis skulle komma att skipas rättvisa med dem. Men så märkte man, att bevillningsutskottet sölade och sölade och undansköt saken, och man kom så långt fram på våren, att taxeringsnämnderna hade börjat sitt arbete. Ja då kunde man vara säker för, att man åtminstone skulle slippa betala skatt för 1918 års inkomst, som var den allra finaste. Man drog en lättnadens suck, och jag tror, att efter denna dags beslut skall man ännu mer draga en lättnadens suck. Ja, man kan göra den reflektionen, att lantbrukarna sannerligen ha goda representanter i denna kammare.

En annan reflektion måste jag också ha fram i detta sammanhang. När jag var ute och reste i valrörelsen, mötte jag ibland folk, som var ute och verkade för ett parti, som påstods icke vara något klasparti utan höjt över dagens ävlan, över klasstriderna och ekonomiska intressen, något sammanjämkande parti, ett parti, vars politik skulle vara ideell. Om jag nu hade varit optimistisk, skulle jag kunnat på förhand, när jag väckte min motion, draga den slutsatsen av partiförhållandena, att detta förslag givitvis komme att mycket lätt genomföras, åtminstone i andra kammaren, och varför ej i hela riksdagen. Det är ju en rättvis synpunkt, som det förfäktar, det går ju ut på att befrämja rättvisan i högsta grad. När det nu är så ställt, att i denna riksdag först och främst finnes en del riksdagsmän, som tillhöra samma parti som jag, och som på grund av sin ställning i samhället måste vara sympatiskt stämnda gent emot ett sådant förslag, och då det vidare finnes ett så stort antal från det parti, som strider för ideerna, och det nu gäller att slå ett slag för rättvisa och rätt, som ju också äro ideer, så är det ju ganska enkelt att dra den slutsatsen, att denna min motion måste komma att bifallas. Denna rättens idé måste höjas upp av det parti, som bär rättens standar, som håller idealismens fana högt, som icke är något klassparti och som icke är något materialistiskt parti utan höjt högt upp över dagens ävlan.

Nu är det emellertid på det sättet, att jag aldrig varit synnerligen optimistisk. Jag vet mycket väl, att det där pratet om idéer,

och att det icke är något klassparti, det är inga realiteter utan vackra såpbubblor, som man skickar upp i valrörelsen för att låta folkets ögon fröjda sig åt dem en stund och varmed man kanske kan föra någon enstaka individ bakom ljuset. Jag har aldrig varit så optimistisk, att jag trott något annat, utan jag vet alltför väl, att bönder äro bönder, och de vilja till varje pris förbliva frälsebönder i den betydelsen att undslippa att göra sin kommunala skyldighet till samhället. De vilja under inga villkor bli skattebönder i den betydelsen, att de verkligen rättvist skulle komma att betala sina skatter. Men till slut vill jag bara säga, att jag tror, att det skulle vara lyckligt icke minst för Sveriges bönder, om dessa fraser varit verklighet och dessa såpbubblor varit litet mer än blotta såpbubblor.

*Ang
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)*

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Utskottets ärade ordförande gjorde mig den tjänsten att underrätta kammaren om, att det var nio av kammarens ledamöter i bevillningsutskottet, som hade förenat sig om reservationen, nämligen den första under avd. A), och följaktligen blott återstod en som icke hade samlat sig dit. På samma gång uttalade den ärade talaren, att det skulle vara underligt, om icke resultatet då vore givet här i kammaren. Jag instämmer fullkomligt med honom. Jag tvivlar icke ett ögonblick på hur resultatet blir, och jag var i samma predikament i fjol en gång, när jag deltagit i avfattandet av ett utlåtande från jordbruksutskottet angående minimipris på potatis. Då stod jag också ensam här i kammaren, men det inverkar icke det minsta på mitt beslut att uttala min övertygelse i en viss fråga. Den får sedan gälla vad den kan.

Det har här kanske något mindre än i utskottet slagits på två strängar i den här frågan. Den ena sidan där höll så starkt på, att det var dubbelbeskattning, det här gällde; att inkomster hos bolagen redan en gång var beskattad och att det då vore orätt att beskatta den en gång till, när det gällde utdelningen till aktieägarna. Den andra sidan sade, att det var orätt att en person satt i en kommun och hade inkomst av aktier och kanske icke betalade det minsta i kommunalskatt till den kommun, där han var bosatt. När man nu förde diskussionen blott och bart från dessa två synpunkter, var det naturligtvis omöjligt att träffa varandra. Man gick ut från helt olika saker, och då får man aldrig någon saklig debatt.

Det har här uttalats, att en inkomst av aktier är det samma, som om man satte in penningarna på en bank, och finge räntan på den. Ja, det är väl ändå att förenkla spörsmålet något väl mycket. Jag har själv haft erfarenhet av, att det är en högst väsentlig skillnad. I vissa aktieplaceringar kan man bli av med både inkomst och kapital, men det händer dess bättre icke ofta vid placering i en bank. Riskmomentet spelar väl mycket större roll beträffande aktier, än då det gäller placering i en bank. Det är väl också ostridigt, att skall man riktigt gå på djupet med denna fråga, får man väl ändå

Ang.
ändringar i
beviljnings-
förelöfningen.
(Forts.)

ställa den så: Är det så fördelaktigt för deltagarna att använda bolagsformen för sin verksamhet i jämförelse med andra former såsom enskilda företagare eller föreningssättet, att denna fördel med aktiebolagsformen ekvivalerar det, att man skall dubbelbeskattas för just denna rörelsen.

Nu har ju Kungl. Maj:t i sin proposition beträffande kommunalskatten ställt sig, kan man säga, på den rena dubbelbeskattningens ståndpunkt. Jag har aldrig sett någon riktigt grundlig utredning i den här saken. Kan man verkligen säga, att bolagen i och med denna sin organisation ha ett så stort försprång framför annan företagarverksamhet, att det är praktiskt riktigt, att de skola skatta dubbelt. Jag tror också, att man icke kan vara blind för, att när man slagit fast den principen en gång, så blir det nog litet mera än, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet här yttrade, en blott tillfällighetsåtgärd. Jag tror knappast på det, det blir nog svårt att frigöra sig från den principen.

Jag vill därmed icke det minsta säga, att icke den principen verkligen kan hålla, men då får man göra litet mera för att utreda, huru den är praktiskt hållbar. Utskottet har självt en liten smula tvivlat på, hur principen skulle göra sig renodlad, när det gällde de s. k. dotterbolagen. Det är ett avvikande från principen och ordföranden sade ju också, att han icke kunde vara med om en tredubbel beskattning. Ja, det blir ju naturligtvis värre, men ännu har jag icke hört några bärande skäl för att dubbelbeskattningen är det absolut rätta. Det har också många gånger under de här åren, då detta spörsmål varit uppe, ställts i fråga, huruvida man icke kunde lägga saken på ett annat sätt, ty det äro nog alla ense om, att det är ett fel, att det icke betalas någon kommunalskatt för inkomst av aktier på den plats, där aktieägaren bor. Det strider mot principen att såsom medlem av en kommun skall jag betala skatt till den. Det har, som herr Röing uttalade, lösts på annat sätt i Danmark och i en del av Tyskland, och jag vill icke neka till, att jag för min del tror, det varit det lyckligaste, om man kunnat komma fram den vägen här också. En ärad reservant här, herr Jonsson i Hökhult, har själv för några år sedan varit inne på den vägen, men då sade man, att det icke gick, åtminstone icke så, som han tänkt sig. Det förstår jag mycket väl, ty då hade det ju kunnat hända, att ett bolag, som hade mindre utdelning, mindre inkomster kunnat bli befriat från skatt för så mycket av inkomsterna, som det utdelat till sina aktieägare, och då bleve det ju ingenting i den kommun, där det hade sin verksamhet. Den vägen var praktiskt sett stängd, och någon utredning om huru långt, man skulle gå fanns icke, även om man haft tid för att kunna göra en sådan omläggning. Det fanns icke heller någon motion, alltså kunde icke ett mindretal inom utskottet komma fram på den vägen; men vi voro verkligen ett mycket litet mindretal, som ställde oss på den ståndpunkten, att vi så att säga ville del upp denna skattskyldighet.

Det är också klart, att eftersom vi kanske snart skola komma

till den stora kommunalskattereformen, som vi nog litet var önska, att vi snart måtte nå, eftersom vi alla erkänna, att det nuvarande systemet är ohållbart, så ha väl herrarna studerat de olika sakkunniges förslag. Där ställer det s. k. Landénska förslaget sig på den mera principiella grunden, att man skall beskatta inkomsten dubbel, eller hur som helst, så fort det gäller ren inkomst. Och om man verkligen skall taga det rent principiellt i alla delar, då är ju detta system lätt och klart. Men herr Landén har råkat ut för följderna av sina principer, när det gäller förslaget om, hur den kooperativa verksamheten skulle beskattas, och han har där fått emot sig varenda svensk kooperatör. Jag har icke hört en enda, som icke sagt att det förslaget är ohjälpligt i praktiskt hänseende, och jag kan icke neka till, att jag själv tycker detsamma. Jag har hyst stora tvivel om, huruvida man kan i beskattningsväg gå fram så där principiellt, och icke vika till någon sida. Där finnes som bekant även ett förslag, det Eiserman-von Wolckerska, och beträffande bolagsbeskattningen och inkomster av aktier vill ju det icke direkt dubbelbeskatta, utan lägga det på ett annat sätt, så att bolagen icke i egentlig mening bli dubbelbeskattade. Då har det åtminstone synts mig som om, i fall man skulle övergå till ett av de här nya systemen, det senare förslaget hade mera sannolikhet för sig. Ingen vet vilket det blir, men jag säger bara, att det har större sannolikhet för att kunna bli realiserat.

När jag nu icke kan ställa mig på den ståndpunkten, att vi skola avslå allt, utan då jag verkligen vill, att en beskattning inom kommunerna skall ske på aktierna, har jag ansett, att man icke för närvarande borde gå längre, än att man hade utsikt till, att det nya stora skatteförslaget i realiteten icke komme att hårdare beskatta bolagens inkomster, än vi nu tilläventyrs skulle vilja gå med på. Jag erkänner gärna, att det är en godtyckligt vald siffra, men det förefaller mig, att denna siffra, om man tar det så, att själva bolaget betalar hela kommunalbeskattningen och aktieägarna för sin inkomst hälften, är man närmare den punkt, dit man en gång i framtiden kommer, än vare sig man går på den rena avslagsvägen eller man tar den väg, som de nio reservanterna tagit. Det är de huvudsakliga skälet, varför jag ställt mig på utskottets ståndpunkt, ehuru det naturligtvis också varit med hänsyn till, att jag icke har det minsta klart för mig, att bolaget i och för sig under alla omständigheter kunna bära en fix, genomdriven dubbelbeskattning. Jag vet icke vilket av åren före krisen det var, då jag hade en statistik till genomseende, som gällde utdelningen i alla de bolag, som över huvud taget haft någon utdelning på sitt kapital, och det framgick därav att det var en liten bräddel över 6 % vartill den genomsnittliga utdelningen belöpte sig. Det tyder just icke på, att det var så oerhört lukrativt. Man ser nog och riktar blicken bara på de där rika bolagen, som ha oerhört stora inkomster, liksom man i regel, när man talar om att de rika skola bära skatterna, icke tänker på att det är ett fåtal. Så blir det också här. Ty man får även tänka på

*Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.*
(Forts.)

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

huru det skall gå med de bolag, som icke äro så särskilt framgångsrika, om man över huvud taget anser bolagsformen vara en form, som är av värde att ha. Ställer man sig däremot på den ståndpunkten, att man anser bolagsformen vara någonting, som icke är egentligen för det allmänna värd att taga vara på, då kan man beskatta bolagen huru som helst. Jag har ändå den tron, att icke minst för att staten skall få in de kolossala skatter, som den nu fått, ha bolagen icke varit så galna att ha. Jag tror, att de varit mycket nyttiga för staten. Staten har kunnat få ut stor skatt och säkrare få ut den av bolagen. Och bolagen få nog vid avgivande av deklARATIONER o. d. vara mycket noggranna att på öret uppgiva sin inkomst, något som man tyvärr icke alltid kan säga om de enskildas deklARATIONER.

Det är också en sak, som jag tror kanske icke är av så stor betydelse, men man har talat om att detta skulle utjämna kommunal-skatterna, och herr statsrådet och chefen för finansdepartementet uttalade sig ju om en statistik över vissa kommuner, där man hade utemordentligt hög skatt. Jag undrar, om det just är någon av de där kommunerna, som ha de höga skatterna, som finge så stor glädje av det här. Det blir helt säkert icke många av dem, utan det blir nog andra kommuner. Det är emellertid icke något hinder för mig att taga den här saken ändå. Men verkligt utjämning kommunerna emellan kommer det helt säkert icke att verka. Däremot kan det visserligen hända, att vissa kommuner bli så att säga premierade, och det kan bli kommuner, som helt enkelt bli kupongklippare och där man får kanske en kommunalskatt på 3 kronor per bevillningskrona. Om då en person bor i en kommun med t. ex. 10 kronor per bevillningskrona, så blir det en skillnad på 7 kronor, och det gör helt säkert icke så litet. Han bor kanske hyresfritt och det t. o. m. magnifikt, om han flyttar till kommunen med den billigare skatten. Man kan ju säga, att det är ingen olycka skedd för den kommun, som han flyttar ifrån, ty den får ju nu intet med av utdelningen på hans aktier. Men i regel har han nog annan inkomst också, så att kommunen förlorar litet ändå.

Saken kan således även ha vissa avigsidor. Men jag medger, att man icke får se på den saken i och för sig. Om någonting kunde göras till åstadkommande av verklig utjämning, så hade det dock varit skäl därtill, om man också skulle ha gått så långt som de ärade reservanterna gjort.

Så har man också sagt, att denna inkomst hitintills varit privilegierad. Ja, det kan ju låta säga sig, om man ser det blott från den kommuns synpunkt, där vederbörande bor. Men eljest kan man väl knappast påstå det.

Det är också litet betänkligt, enligt min syn på saken, att man lägger dubbelbeskattning på bolagen, enkel beskattning på enskilda företagare och på samma gång framkommer med en kungl. proposition, som gör den kooperativa verksamheten praktiskt taget skattefri. Den ärade talaren på Skånebänken talade om att jordbrukarna stri-

da för skattefrihet, men jag tycker ingen har stridit så grundligt som kooperatorerna för skattefrihet. Själv är jag kooperatör, men så långt kan jag åtminstone icke gå, att jag strider för skattefrihet. Det säger jag rent ut.

Nu uttalade jag också, att då den vägen var stängd, som jag helst skulle ha önskat gå, nämligen att man i kommunen hade fått någon inkomst av utdelningen på aktier och att någonting hade jämkats ut för själva bolagen, så återstod ingenting annat, då jag icke ville, som ställningen nu var, gå till full dubbelbeskattning, än att taga den andra vägen. Ty för det behövs i och för sig ingen utredning. Det försämrar icke läget för någon kommun, som det gjort, om man skulle ha minskat på själva bolagens samlade kommunalskatt. Då låg åtminstone detta förslag, som utskottet kommer med, över de andra förslagen. Och när man då säger, att det är så prekärt läge för vissa kommuner, så är det ju sant. Men kommer detta prekära läge verkligen att lättas genom reservanternas förslag i de kommuner, som ha det synnerligen svårt? Jag kan icke se, att så skulle bli fallet.

Det uttalades också av herr statsrådet, att existensminimum icke räckte till att leva på, och följaktligen finge dessa personer skatta för åtskilligt, som de icke borde skatta för. Ja, det giver jag honom rätt i. Men jag har aldrig hållit på detta existensminimum, utan jag har sagt, att det bör höjas. Jag kan dock icke se, att om man gått för hårdhänt fram mot en del av medborgarna, så skulle det försvara att man går hårdhänt fram mot en annan del, så hårdhänt som åtminstone jag anser att man icke bör vara.

Nu vill jag säga det, att vore jag övertygad om att bolagen vore så lukrativa affärer i och för sig, så att det praktiskt sett ingen fara vore att dubbelbeskatta dem, då hade jag gått med reservanterna utan vidare. Men det är på denna punkt, som mitt tvivel icke är hävt. Och jag tror att staten för så många saker verkligen behöver bolagen, så att det är nog skäl i att se på denna punkt en gång till, innan man för all framtid slår fast dubbelbeskattningen. Och då man icke är på det klara med huru man skall lägga den stora kommunalskatte-reformen, så förstår jag icke heller, att man, när nu bolagen haft det för bra och så att säga pendeln står på den sidan, skall säga, att man skall låta den slå alldeles över till den andra sidan så långt man kan för att se om man någon gång kan komma till en punkt däremellan. Det sättet tror jag icke är riktigt klokt och det är även därför jag tror, att utskottets förslag går en klok medelväg och är en reform, som kan försvaras. Och jag tror även, att den praktiskt sett kommer att visa, om man kan gå vidare fram på den vägen vad beträffar bolagens beskattning.

Det skulle vara rätt mycket att tillägga i den här saken, och det är ett synnerligen intressant ämne. Men de herrar, som äro ledamöter av kammaren, när den stora kommunalskatte-reformen framlägges, få väl återkomma till den. Jag är den förste att erkänna, att grunden för vår kommunalbeskattning är ytterst antikverad. Och det är verkligen förvånande, att den blivit stående kvar på en så

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
beviljnings-
förelösnings-
(Forts.)

antikverad ståndpunkt. Men då man på denna antikverade grund vill bygga upp ett torn så att säga på ena kanten och ett annat på den andra, så sannerligen jag tror det är ett sätt att reformera. Utan då får man gå synnerligen lugnt tillväga och tänka sig för, så att man icke belastar den här urgamla byggnaden, så länge den tvunget skall finnas. Ty man kommer icke från den, förrän man får något verkligt bärande nytt.

De ärade talare, som vidare yttrade sig om jordbeskattningen, giver jag alldeles rätt i, att den är omodern och har varit det länge. Den är alltför litet individuellt avpassad. Det är ett genomsnitt man tager, och därför skall det alltid kunna framhållas, att det icke är rättfärdighet på de enskilda punkterna. Och jag tror icke, att det bland jordbrukarna finnes någon, som inbillar sig, att jordbruksbeskattningen kommer att ligga på den här bogen i det nya kommunalskatteförslaget. Jag skall icke i stort inlåta mig på de här nya förslagen, men när herr statsrådet själv här uttalar, att han icke kunde framlägga dem — och jag hörde icke alls att han sade, att det saknades vilja hos honom till att framlägga en hårdare beskattning på jordbruket, och han har förresten uttalat flera gånger, att vi ha att vänta en sådan hårdare beskattning — då undrar jag, om det är praktiskt att fortsätta diskussionen i denna sak. Jag tycker verkligen, att herr statsrådet borde ha alla förutsättningar att sitta inne med en överblick, om saken kan göras för tillfället eller icke. Och kan den icke göras, vad tjänar då diskussionen till i de här frågorna? Det förstår jag icke.

Det är tydligt, att om man tager ett enskilt jordbruk, så kanske man kan säga, att det har icke blivit beskattat alls så att det passar. Det har t. ex. haft den eller den binäringen, och denna binäring har givit så och så mycket, men den har gått fri. Ja, det är fel i hela beskattningssystemet. Men vad är det för rättvisa i att grannen, som icke haft den inkomsten, skall betala för det? Det kan jag icke förstå. Och det är dit man ändå ytterst kommer, om man tager ett genomsnitt över en bank. Man hänger då skomakaren för skraddarens synder. Och det är väl icke ett sätt att lösa frågorna på i våra dagar. Vore det så ytterst lätt, att man t. ex. kunde taga herr Skölds förslag, då hade väl statsmakterna gjort det för lång tid sedan. Det kunde de ha gjort redan 1910. Då hade det endast behövs ett penn- drag: så skall kommunalskatten läggas. Men jag har icke hört någon ens påstå, att den kan läggas så.

Om man ser på den här i betänkandet på sidan 32 införda tabellen, så innefattar den även en kommun i det härad, jag tillhör, en veritabel jordbrukskommun. Om man beräknar inkomsten efter 6 % på jordbruksfastighet och 5 % på annan fastighet, så skulle skatten där utgå efter en inkomst av 143,900 kronor. Men enligt deklARATIONERNA var det en jordbruksinkomst av 195,900 kronor. Ja, säger man, där är ju tydligt, att det är icke nog beskattat. Men det är att märka, att det förra är räknat på 1917 års taxeringsvärde på jordbruksfastigheterna i denna kommun, och nu har man 1918 i detta härad höjt dessa taxeringsvärden med 70 %. Läger man de siffrorna till grund, då

blir den deklarerade inkomsten icke ens 6 % av taxeringsvärdena. Jag är icke blind för att det finns en del arrendatorer med och att det förändrar saken i någon mån. Men även om man tager det i betraktande, så blir det inga 6 % i denna kommun. Jag tycker det är förvånande siffror och för dåliga siffror, framför allt för dåliga för att vara i Skåne. Men om man kommer från södra delen av landet och till vad jag vill kalla skogsregionerna, så blir det större skillnad på siffrorna. Dock undrar jag, om det icke är skogsbruket som spelar in här. Mycket i vårt land som kallas jordbruk är väl skogsbruk till stor del. Och det blir nog kvistigt att få kommunalskatterna uppklarade i det nya förslaget och där skilja på skogsbruket och jordbruket. Men det måste ske, ty det kan icke vara samma principer därvidlag.

Jag tror också, att den beviskraft, som man vill tillmäta dessa, blir även i någon mån förminskad därigenom, att under den period, som det här gällde, fingo många jordbrukare realisera sina djur, därför att de icke hade någonting att fodra dem med. Det blev en inkomst, och man fick deklarerera den till staten. Men det är ingen verklig jordbruksinkomst; det vågar jag påstå. Det är just därför jag tycker de här siffrorna från de skånska kommunerna äro så förskräckligt usla.

Ja, det blir naturligtvis så, att när man skall avgöra en ekonomisk fråga, så har folk så svårt för att ställa sig fullt objektiva. Vi, som just inga aktier ha, tycka, att de, som ha aktier, kunna betala huru mycket som helst, och de, som ha aktier, tycka, att vi äro orättvisa. Jag är i denna fråga som i så många andra en man, som vill ställa sig på den ståndpunkten: låt oss gå fram med litet säkra steg: låt erfarenheten visa, vad man tål att skatta. Vi kunna helt säkert icke i skattefrågor gå fram rent principiellt hela linjen igenom. Jag har nyss påpekat, att även reservanternas ha fått vika från sin princip. Så ha vi fått göra hittills och komma även att få göra det framdeles. Det är fråga om det praktiska, vad man tror, att någon kan bära i skatt. Jag vill visst icke, att någon skall slinka undan, utan vi skola bära skatt efter förmåga, jordbrukare som andra. Men oaktat jag icke själv har några bolagsintressen, så kan jag ändå icke tycka, att det är lika gott, huru man än beskattar bolagen. Det är kanske ett fel hos mig, men det få herrarna ursäktas. Och är det så, att riksdagen tager reservanternas förslag, nåja, icke skall jag gråta för det. Jag har ingen personlig anledning att sörja för den saken, och även om så hade varit fallet, så hade jag denna gång som andra icke sett på mina egna intressen i frågan. Men det kan väl ändå vara en liten fara och kanske en rätt stor sådan, om vi skola gå fram på det sättet i vårt land, att vi söka kasta bördorna på andra, bara vi själva kunna komma någorlunda billigt undan. Jag kan icke med det sättet heller; det vågar jag säga. Och skola vi gå fram i framtiden på det sättet, då blir det en allas strid mot alla.

Man har talat så mycket om rättvisa och att rättvisan kräver, att vi skola taga reservanternas förslag. Jag vill protestera mot detta ord, om det indirekt betyder, att den, som icke följt reservanternas, icke skall vara vän av rättvisan. Jag är lika mycket vän av rättvisa, som

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
beviljnings-
förordningen.

(Forts.)

någon annan, och jag understödjer det, som jag tror vara rätt och klokt. Och sedan, mina herrar, få ni själva bedöma, vilket ni i denna beskattningsfråga anser vara rätt och klokt.

Jag skall med dessa få ord, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr R u n e: Herr talman, mina herrar! Det kanske kunde vara på tiden att börja se denna sak litet enkelt och praktiskt, så att man kunde få tänka närmare över vad saken egentligen gäller. Jag vill visst icke betvivla, att den föregående talaren är en vän av rättvisa och att han vill, såsom han sade, att alla skola skatta efter förmåga. Men jag påstår, att med hans syn på tingen sker icke detta. Jag tror icke, att rättvisa verkligen blir skipad så, men väl, att han tror, att den blir det på det viset.

Herrarna veta, vad det är fråga om här. Det är fråga om, att den, som har inkomst av aktier, skall bli kommunalt beskattad för denna inkomst. Hittills har icke inkomst av aktier blivit kommunalt beskattad, och detta, har man sagt, därför, att det bolag, varifrån utdelningen kommer, ju har betalt skatt i den kommun, där rörelsen drives eller bolagsstyrelsen har sitt säte. Man har talat om i detta fall, att om man skulle beskatta även aktieägarna, då skulle det bli dubbelbeskattning. Jag vill då först och främst säga, att den principen, att icke dubbelbeskattning i någon form får förekomma, ha vi redan släppt beträffande statsbeskattningen. Och då är det väl principiellt sett icke mycket värre att släppa den beträffande den kommunala beskattningen. Vidare vill jag säga, att om man ser saken som de göra, vilka resonera på det sättet, riktigt formellt, då vill jag påstå, att man icke i detta fall formaliteter kan säga, att det är verklig dubbelbeskattning. Det är dock så, mina herrar, att bolaget är en juridisk person, ett skattesubjekt, och den privatman, som tager utdelningen, är en juridisk person för sig. Från en synpunkt sett kan man således också säga, att det är ingen dubbelbeskattning.

Men jag lämnar den frågan helt åt sido. Jag bara frågar: tror någon människa, att man skall i det praktiska livet förstå, att det kan vara rimligt, att den, som placerat sin förmögenhet i aktier och varje år får en viss utdelning, större eller mindre — jag kan ju säga 15,000, 20,000 eller 30,000 kronor — bara genom att kvittera ut kupongerna, att denne man, som kanske har den största inkomsten eller är bland de få rika männen i sin kommun, icke skall betala någon kommunalskatt för denna inkomst, men personer med anspråkslösa inkomster, som slita och träla hela året för att försörja sig och sina familjer, skola ha ganska stor kommunalskatt? Och herrarna förstå, att i samma mån som kommunalskatten stiger, i samma mån verkar det än mera orättvist, att de, som kanske ha de bästa tillgångarna, icke skatta. Jag menar, att man vid sådant förhållande får se denna sak praktiskt och icke så teoretiskt, som man gjort förut.

Jag tycker, att man kan resonera om, att det är dubbelbeskattning, men, som jag sagt, är det formaliter sett ingen dubbelbeskatt-

ning. — Man har nu i alla fall släppt efter i fråga om principen härvidlag.

De, som svara för utskottets förslag, säga, att det är orimligt, att den, som har aktieinkomster, icke skall betala någon kommunalskatt. Den siste talaren har nu förklarat, att enligt hans mening bör var och en betala efter förmåga, och rättvisa. Då frågar jag: är det någon som kan säga, att det är rimligt, att den, som har inkomst av kapital, skall betala proportionellt mindre, skall betala bara för halva inkomsten? Det sitter t. ex. en arbetare eller en mindre eller högre tjänsteman med några tusen kronors inkomst per år. Han har kanske någon skuld. Särskilt ha ju ämbets- och tjänstemän studieskulder ofta nog. Han behöver taga livförsäkring för att säkerställa sin familj, som, om han faller ifrån, står på bar backe. Han har en jämförelsevis liten inkomst, och han kan ha en stor familj att försörja. Med ett ord: han har det svårt. Han får betala stor kommunalskatt. Bredvid sitter en person, som kanske icke har större inkomst. Låt oss säga, att de ha 10,000 kronor vardera. Men han har sin inkomst så, att om han lever eller dör, så utgår denna inkomst bra nog konstant och om han dör, så har hans familj inkomsten. Han kan känna sig trygg med den både för sig och för familjen och behöver icke betala för livförsäkringar. Han har ingen skuldränta att betala, ty det har i allmänhet icke den, som har kapital, åtminstone icke om inkomsten är beräknad som nettointkomst av kapital. Jag vill då säga, att det är orimligt att försvara, att den, som har denna större skattekraft, bara skall betala skatt för halva inkomsten. Man talar om bland annat att så är det ordnat i Tyskland. Ja, min herrar, den dag när detta bestämdes för en del år sedan i Tyskland, var det märkvärdigt, att de där bestämde någon skatt alls på denna sorts inkomst. Och det vore märkvärdigt, om vi nu här så många år efteråt skulle apa efter denna bestämmelse, att man skall betala skatt endast för en del av sådan inkomst.

Vidare vill jag säga, att jag icke kan förstå meningen därmed, att den, som har t. ex. 50,000 kronors kapital placerat i en bank och där får $4\frac{1}{2}$ eller låt oss säga 5 % och sålunda har 2,500 kronor om året, får betala kommunalskatt för hela denna ränteinkomst, men hans granne, som också har 50,000 kronor, men köper aktier i samma bank och då i allmänhet får 6 eller 7 % utdelning, icke skall betala kommunalskatt för mer än hälften av inkomsten.

Nu sade den siste ärade talaren, att när pengarna äro placerade i ett bolag, så måste man beräkna en viss riskpremie. Men han talade samtidigt om, att han själv hade räknat ut, att genomsnittssiffran för aktieutdelning från alla bolag blir 6 % utdelning, som således blir medelinkomsten där. Men har man pengarna i en bank, så får man icke 6 % på dem, utan endast $4\frac{1}{2}$ %. Under senare tiden har det kanske varit 5 %, men i allmänhet är det $4\frac{1}{2}$ %. Där ser man, att ej heller från sådan beräkningsgrund det finns anledning, varför de, som ha inkomst av aktier, endast skola betala skatt för halva inkomsten.

Nu vill jag gärna medgiva det, att kapitalet och framför allt de större inkomsterna här i landet äro för närvarande mycket hårt be-

Ang.
ändringar i
beviljnings-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
beviljnings-
förelösnings-
(Forts.)

skattade. Vi ha ju en hög inkomst- och förmögenhetsskatt, tilläggs- skatt på den och extra inkomst- och förmögenhetsskatt. Vidare en krigskonjunkturskatt, som drabbar mycket hårt. Och vidare veta vi, att vi få nu antagligen på aktiebolagens fonder någon skatt. Den är visserligen ganska måttlig, men blir ju ändå, lagd till de andra rätt kännbar. Jag vill då säga herrarna, att när statens utgifter stiga så, som de göra, och man således måste skaffa sig större skattemedel, då tjänar det ingenting till att försöka taga dessa belopp hos andra än dem, som verkligen ha pengar, ha kapital. Att taga av dem, som knappast har möjlighet att försörja sig och de sina, något belopp, som kan slå till, som man säger, går icke. Därför har nöden ingen lag. Man måste gå tillväga på det sättet, även om man själv känner och förstår, att beskattningen blir hård.

Så vill jag fästa herrarnas uppmärksamhet på, att i detta fall är det så, att bolaget självt skattar ofta i en kommun, och så sitta aktieägarna i andra kommuner. Det är väl då för befolkningen i de kommuner, där aktieägarna bo och där de icke kommunalt skatta för sina aktieinkomster, under det att de andra få bära så mycket högre skatt, en ganska dålig tröst, att bolaget får betala skatt i den kommun, där bolaget är beläget. Det är en dålig tröst för dem, som bo i en kommun, att i en annan kommun ligger en stor fabrik, som betalar mycket i skatt, kanske mer än hela den förstnämnda kommunens inkomst. Man måste se till, att i detta fall utjämning sker. Den, som påstår, att detta i viss mån sker med de nuvarande bestämmelserna, har naturligtvis fel. Jag vill gärna medge, att det icke kan bli full utjämning, men man får nöja sig med att i detta fall komma så långt, som man kan komma.

Jag vill emellertid säga, att de nio reservanter, till vilka jag räknar mig, även ha behjertat detsamma som utskottet, nämligen att vissa bolag, som hava dotterbolag, på detta sätt kunde bli föremål för praktiskt sett mer än dubbel beskattning, kanhända tre- å fyra- dubbel sådan. För att undvika detta ha vi föreslagit, att aktiebolagen själva skulle slippa betala kommunalskatt för aktieinkomst, och jag tror, att herrarna lugnt kunna sluta sig till denna mening. Finansministern sade nyss, att även han anser det rimligt.

Nu skall jag gå över till att något behandla, varför utskottet och vi nio reservanter icke kunna vara med på herrar Nilssons i Kristianstad och Skölds motioner. Herr Nilsson i Kristianstad vill, som herrarna veta, höja fastighetsbeskattningen från 6 till 7 %. Han motiverar detta därmed, att fastighetsägarna haft stora inkomster på de senare åren. Han talade särskilt om, att vissa fastighetsägare i Skåne på fruktodling och andra biförtjänster haft särskilt stora inkomster utan att bli kommunalt beskattade för mer än 6 % av fastighetens värde. Det är sant, att man i detta fall tycker, att det är oriktigt, att dessa icke bli högre beskattade, men mina herrar, när man skall lägga beskattningen generellt på alla fastigheter, vare sig ägaren haft mer eller mindre inkomst, får man väl se till, att man då icke tager fram några exempel ur högen och visar, att vederbörande där haft en synnerligen hög inkomst, och på det sättet skär alla

över en kam. Det finns många små lantbrukare här i vårt land som under dessa år icke haft det så särdeles bra. Det finns andra, som haft det utmärkt, men när man icke kan individualisera, går det icke an att gå till väga på det sättet som i den motionen föreslas..

Vidare har man här försökt bagatellisera, att taxeringsvärdena i fjol höjdes med i genomsnitt mellan 50 och 100 %. Det visar redan detta, att skatten blir högre. Vidare vill jag påstå, att man icke får bortse från, att många lantbrukare stå i skuld för sin egendom kanske nästan till egendomens hela värde. Man kan då tycka, att det är orimligt, att de skola betala skatt för fulla taxeringsvärdet. Taxeringsvärdet är kanske inte så högt, som det borde vara, men åtminstone mycket högre än förut. En sådan lantbrukare skulle alltså få ökad skatt och dessutom betala skuldränta för kanske egendomens hela värde efter den höga räntefot, som nu är gällande. Det är ju möjligt, att man hade kunnat bära något sådant under de år, som sist förflutit, men hur det kan ställa sig i fortsättningen, är ovisst.

Här har påpekats som skäl för att gå den väg, som herr Nilsson i Kristianstad förordat, att lantbrukarna under ett eller två år suttit med så stora inkomster, att de borde kunna tåla den ökade beskattningen. Men, mina herrar, jag kan icke förstå denna tankegång. Jag menar, att staten skall bestämma en skatt så rättvist, som man kan bestämma den, och sedan får den skattedragande betala år efter år i enlighet härmed. Det går icke an att komma och säga: vi ha beskattat eder för litet under de två år som gått, och därför få vi nu lägga en extra skatt på eder för att reparera detta. Det får väl i stället bli så, att i fråga om en sådan skatt som fastighetsskatten denna drabbar somliga år hårdare och andra år mindre hårt, så att det ena året får taga ut det andra. Det kan hända, och vi skola hoppas det, att lantbrukarna få en god skörd i år och en god inkomst därav. Men genom arbetslönernas höjning och genom det prisfall på varjehanda lantmannaprodukter, som innan årets slut säkerligen inträffat, komma lantbrukarna att stå inför nedåtgående konjunkturer. Det kunna herrarna vara ganska säkra på. Det har då synts utskottet och även oss nio reservanter märkvärdigt, om man skulle passa på och höja skatten på detta sätt nu, när lantbrukarna stå inför nedåtgående konjunkturer.

Vidare är det i alla fall så, att kommunalskattekommitténs förslag kommer att läggas fram, antagligen icke nästa år, men om två år, då vi alltså ha att vänta proposition om ny kommunalbeskattning. Man får då se till, att man icke giver sig in på alltför vidlyftiga ändringar i den kommunala skattskyldigheten. När man står i begrepp att helt och hållet lägga om vår kommunalbeskattning, är det väl ändå icke lämpligt att gå så tillväga. Att låta aktieinkomsterna beskattas kommunalt, det är gjort, om jag så får säga, med ett penndrag. Man har beloppen i deklarationerna, och det är en ren nettinkomst det gäller att beskatta. Därför är det ganska enkelt att göra den ändringen. Men att ändra på sätt herrar Nilsson i Kristianstad och Sköld föreslagit det är minsann icke så enkelt. Jag tycker i alla fall, att man bör betänka sig, innan man i detta hänseende ge-

*Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.*
(Forts.)

Ang.
ändringar i
bevillnings-
föreläggningen.

(Forts.)

neraliserar alla lantmän och beskattar hårdare såväl dem, i fråga om vilka skäl därför förefinnas, som dem, beträffande vilka så icke är fallet. Herrarna förstå, att man på det sättet kan komma att beskatta den, som kanske icke har någon nämnvärd inkomst på sitt lilla jordbruk, utan är skyldig för allt. Man får väl erkänna, att det icke går an att beskatta någon för mer än *han* fått, blott därför att en annan skall kunna beskattas för den merinkomst *han* haft. På det sättet skulle alla lantmän minst bli beskattade för vad de förtjänat, men många för mera, än de förtjänat. Om man skall generalisera, får man se till, att man icke går för hårt tillväga.

Så säger herr Sköld, att bevillningsutskottet sölat med att avgöra dessa frågor, så att denna beskattning icke kan komma i fråga i år. Jag får säga herrarna, att det förhöll sig så, att de motioner som framlagts av herrar Sköld och Nilsson i Kristianstad verkligen krävde en viss utredning. Det begärdes från utskottets sida, att man skulle skaffa denna utredning, och då drog det ut på tiden, varför man icke gärna kunde få fram förslaget, så att det skulle kunna komma i tillämpning i år. Herrarna vota i alla fall, att taxeringarna börja redan i mars månad, och skall man då ändra en skattelag för det pågående beskattningsåret, bör man åtminstone laga, att beslutet blir fattat, så att den nya lagen kan promulgeras i februari. Det har icke hunnits med, och jag vågar påstå, att från bevillningsutskottets sida har det icke förelagat någon som helst plan att i detta fall skjuta upp frågan, för att man icke skulle komma i tillfälle att tillämpa de nya bestämmelserna i år. Tvärtom kan jag försäkra herrarna, att vi mycket djupt beklaga, att vi icke i detta fall kunde få fram den fråga, som vi ansett rimlig att få fram, nämligen frågan om aktiebeskattningen, så att en ändrad lagstiftning i det hänseendet kunde tillämpas i år. Men vi ha ansett, att vi icke kunde gå den vägen; vi ha icke hunnit med det.

De anmärkningar, som jag riktat mot herr Nilssons motion, kunna nog i mångt och mycket riktas mot herr Skölds motion, fastän den visserligen är lagd på annat sätt. När herr Sköld beklagar, att det är många, som tala om, att de vilja vara med om att främja ideella intressen, men icke vilja vara med på hans motion, så vill jag hänvisa honom till, att det finns flera ledamöter av hans eget parti, som icke ansett sig kunna gå med på hans motion.

Så säger herr Sköld även, att han vill, att jordbrukarna skola bli »våra jämlikar» och bära lika bördor som vi. Men det är icke så säkert, att så kommer att ske, om vi gå med på de motioner, som här lagts fram, ty där har i visst avseende faktiskt icke tagits hänsyn till de skulder, som kunna vidlåda fastigheterna.

Jag har nu sökt visa herrarna, att det visserligen kan anses, att man på detta sätt beskattar bolagsvinsterna hårt, men att man i alla fall icke beskattar dem, som icke ha förmåga att bära skatten, enär man beskattar aktieägaren för den nettoinkomst, han har av sina aktier, och det får man säga, att då går man icke för långt. Märk väl, att den, som har en inkomst av arbete på t. ex. fem tusen kronor, men har en skuldränta på två tusen kronor årligen att be-

tala, han får betala skatt för hela fem tusen kronor. Det kan man säga är en hård beskattning. Den verkar rent av orättvis. Men om någon har en ren nettinkomst, är det icke hårt, att han blir beskattad i samma proportion som andra skattedragare. Vi nio reservanter ha icke kunnat se, att det finns bärande skäl för att i detta fall låta dessa betala för blott hälften mot andra, utan vi ha ansett, att när kommunernas utgifter ideligen höjas, som nu sker, är det nödvändigt, att man ser till, att alla, som verkligen ha skattekraft, äro med om att betala kommunalskatten.

Jag skall be att få tillstyrka bifall till det yrkande, som är framställt av de nio reservanter, av vilka jag är en, och jag skall, herr talman, för undvikande av missförstånd och otvdlighet även be att få yrka, att de förändringar, som eventuellt komma att beslutas av denna kammare i de skattelagar, som för närvarande gälla på detta område, skola antagas att träda i kraft den 1 januari 1920, även om vårt förslag går igenom.

Jag skall alltså, herr talman, be att få yrka bifall till de nio reservanternas förslag.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag skall endast taga en helt kort tid i anspråk för att här uttala några tankar.

Jag anser för min del, att principen om att kommunalbeskatta aktieutdelningen är rättvis. Själv är jag delägare i några bolag och uppbär såsom sådan någon vinst, men jag kan icke fatta, varför jag icke skulle betala skatt för denna vinst i lika mån som för andra inkomster. Men om jag är på det klara med, att denna princip är riktig, kan jag icke förstå, varför utskottet har föreslagit att endast beskatta halva inkomsten. Det kan inträffa i bygderna, att en person, som är en liten inkomsttagare och får skatta för hela sin inkomst med stadgat avdrag, har till granne socknens rikaste man, som placerat sin förmögenhet i ett bolag som ger hög aktieutdelning. Denne den rikaste mannen i socknen slipper att betala mer än den personliga skatten jämte skatt för den fastighet, som han eventuellt är ägare av, medan den lille inkomsttagaren får skatta för hela sin inkomst. Det kan naturligtvis icke finnas någon rättvisa i ett sådant beskattningssystem.

Herr Olsson i Kullenbergstorp säger, att han för sin del anser, att man icke kan gå längre än till hälften, men han har, såvitt jag kunde höra, icke framburit några skäl, varför han icke kan gå längre. Då förstår jag mycket bättre herr Röing, som yrkar avslag på det hela, till dess det nya kommunalskatteförslaget föreligger. Detta kan jag förstå, men att man skulle stanna vid hälftenbeskattning, då man fastslagit, att principen är riktig, kan jag icke förstå.

Så även några ord med anledning av herrar Nilssons i Kristianstad och Skölds yttranden. Herr Nilsson säger, att man längtar ute på landet att få reda på, hur det går med hans motion. Ja, det vet jag också, att man gör, men det är nog av olika anledningar man väntar på utgången. det kan herr Nilsson vara viss om.

Ang.
ändringar i
beviljnings-
förordningen.

(Forts.)

Ang.
ändringar i
beviljnings-
förordningen.
(Forts.)

Han säger, att i det utvecklingsstadium, vari lantbruket nu befinner sig, är den beskattning, som här föreslås, rättvis. I vilket utvecklingsstadium befinner sig lantbruket? Det har för länge sedan nått höjdpunkten i prisväg och är nu i ganska raskt nedåtgående. Jag skall icke gå närmare in på detta, det har gjorts förut, men det torde vara allmänt bekant, att det är ett nedåtgående i fråga om priserna på alla områden, icke blott beträffande avkastningen av jordbruket utan även beträffande priserna å själva fastigheterna. Det är icke så länge sedan jag hade ett brev från en lantbrukare med begäran, att jag skulle framlägga förslag i riksdagen, att säljaren av en egendom skulle få ersättning av staten för den förlust, som han fått lida, därför att han sålt sin egendom till så mycket billigare pris än det han betalat för den för ett år sedan. En sådan begäran är ju orimlig, men så ser man saken från det hållet. Jag vill också erinra om att vid den fastighetstaxering, som verkställdes 1917, ökades taxeringsvärdena i vissa fall med 100 procent och i vissa fall med något mindre. Denna avsevärda höjning gjordes med tanke på att skatten skulle utgå efter 6 procent på taxeringsvärdet. Att nu, sedan man höjt detta, och med nedåtgående priser både på fastigheter och på avkastningen också höja procentberäkningen icke blott med en procent, såsom reservanterna här ifrågasatt, utan med två procent såsom herr Nilsson i Kristianstad i sin motion föreslagit, synes mig vara mindre välbetänkt.

Herr Nilsson har framhållit, att det på många lantbruk finnes torvtäkter och fruktodlingar i stor utsträckning och att bönderna fått höjda priser för sin vedskog. Det är nog en och annan jordbruksfastighet, som har dessa inkomster, men skola de nittio procenten drabbas av denna skatt, därför att de tio procenten haft extra inkomster på binäringar? Många jordbrukare få dessutom själva köpa all sin ved. Det torde vara känt för dem, som bo i fruktodlingstrakter, att fruktodlingen icke på 20 år, ja, man kan till och med säga aldrig i mannaminne har medfört en sådan skörd med sådana priser som förra året. Men har man kostat på tusentals kronor på anläggningar och planteringar och icke förut fått knappast någon inkomst, men råkar få en sådan ett år, får väl icke detta tagas såsom skäl att höja skatteprocenten på samtliga jordbruk i landet. Jag skall icke gå in på den orättvisa, som också drabbar jordbruksfastigheterna jämförda med andra fastigheter, då man icke föreslår någon höjning i skatten på *annan* fastighet, vilken fortfarande skulle utgå med fem procent, under det att skatten på jordbruksfastigheter skulle utgå med sju procent. Man förstår, att här är det hyreslagen, som har kommit emellan, men det är att märka, att denna icke tillämpas över allt.

Herr Sköld fann det synnerligen »olyckligt», som han uttryckte sig, att icke hans partikamrater gått med på hans motion i stället för herr Nilssons i Kristianstad. Men sedan han motiverat, att det var ett olyckligt steg, som reservanterna hade tagit, stannade han dock vid att yrka bifall till detta olyckliga förslag. Jag vill säga till herr Sköld, vilken liksom herr Nilsson i Kristianstad

har fällt både skarpa och starka ord om bönderna, att det torde vara skäl i att kanske mildra dessa uttryck en liten smula. Det går icke an att döma de svenska böndernas ekonomiska ställning efter den skånska slättbygden. Det finns någonting, som heter Göingebygden, och det finns något, som heter Småland, och en hel del andra trakter i landet, och jag skulle gratulera herr Sköld, om han sutte på en sådan liten stenbunden bondejord; det skulle säkerligen ha till följd, att han fällde ett annat onidöme om bönderna över huvud taget, än han nu gör. Vi minnas hans far, som satt i riksdagen före honom på samma bänk. Han var en liten bonde, och hela hans framträdande och utseende vittnade om att han var en man, som fått slita och arbeta sig fram i livet, och det torde vara skäl i att herr Sköld försöker döma litet mildare både om honom och andra bönder, som finnas i detta land.

Jag skall icke, herr talman, taga upp tiden mera utan i korthet yrka, då det gäller aktiebeskattning, bifall till den av herr Källman m. fl. avgivna reservationen och med avseende på fastighetsbeskattningen avslag på herrar Nilssons i Kristianstad och Skölds motioner.

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Jag förstår ju, att kammaren nu icke är benägen att höra denna diskussion ännu fortgå under flera timmar kanhända, och jag skall för min del söka bidra till att förkorta den, ehuru det vore mycket frestande att gå in på skatteproblemet i något större omfattning, då tillfälle därtill bjödes med anledning av den föreliggande kungl. propositionen.

Det är alldeles påtagligt, att när statsverkets och kommunernas skattebehov blir allt större, måste man också icke blott se till, att de gamla skatteköllorna giva mer än nu, utan man måste också se sig om efter nya. Det är så påtagligt, att ingen väl är blind för det förhållandet. Men så mycket är väl också säkert, att där skattesatserna bli allt högre, framträda kraftigare än förut alla ojämnheter och hårdheter, som äro oundvikliga vid påläggandet av vilken skatt det vara må. Man behöver såsom belysning av detta förhållande blott peka på, hurusom vid mycket höga skattesatser klagomålen och besvären stiga i antal, under det att vid en jämförelsevis låg skattesats klagomålen äro väsentligt färre. Det är därför av utomordentlig vikt, synes det mig, att när man går till en utsträckning av beskattningen se till, att hårdheter och orättvisor så långt som möjligt är undvikas.

Om vi då se på det föreliggande förslaget, måste var och en medgiva, att det kungl. förslaget tillfredsställer icke alla rimliga anspråk i detta avseende. Som bevis därpå vill jag anföra, att inom utskottet har man enat sig om att göra ett nog så väsentligt undantag, såsom av utskottets och även reservanternas yrkanden framgår. Jag har tillåtit mig att i en motion visa på en annan hårdhet eller orättvisa, som skulle uppkomma, därest det kungl. förslaget antoges oförändrat. I detta avseende har jag tyvärr icke lyckats vinna ge-

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

hör hos utskottsmajoriteten, och jag vet icke, i vad mån det skulle hava lyckats mig vinna det, därest reservanterna i stället hade blivit majoritet inom utskottet. Men jag har vissa skäl att antaga, att man då skulle hava lyssnat till det förslag, som jag i min motion har framställt. Nu är det så, att detta visserligen kan betraktas såsom en ringa detalj, avsedd att förhindra tredubbel beskattning i vissa fall. När en person av sina inkomster avstår större eller mindre del till någon, som får skatta för detta bidrag självständigt, skall han enligt skatteförordningen äga rätt till avdrag, men enligt bevillningsförordningen äger han det icke, och då nu aktieinkomst också skall bevillningstaxeras, skärpes ju denna orättvisa, som man gärna ville se avlägsnad. Under utskottsbehandlingen av denna fråga gick det mig som herr Röing, jag hade tillfälle att deltaga i början men hade ledigt från riksdagsgörovålen, då ärendet förelåg till slutlig behandling. Därför kom jag icke heller att få vara med om slutbehandlingen. Det är möjligt, att om jag haft tillfälle att vara med, jag skulle ha lyckats vinna gehör icke blott för det yrkande, som framstälts i motionen, utan för åtskilligt därutöver, som skulle hava visats vara av samma art. Att yrkandet inskränktes på sätt som skett, beror uteslutande på den omständigheten, att det ansågs, att ett längre gående yrkande skulle ha fallit utanför propositionens ram och således icke kunde framställas i denna väg. Jag räknade på utskottets välvilliga biträde för att få de lättnader, som jag avsåg. Jag har därvid också tänkt, att man skulle ha kommit till en ganska djupgående granskning av dessa förhållanden och tillsett, att man, så långt görligt var, mildrade den hårdhet, som enligt mitt förmenande ligger i den utsträckning av dubbelbeskattningen, som här är i fråga. Nu har så icke kunnat ske, och då jag principiellt icke kan gilla den ståndpunkt, som majoriteten har kommit till, återstår det mig, om också blott som en demonstration, icke annat än att förena mig med herr Röing i hans avslagsyrkande. Jag vet, att det icke kan leda till något, och jag antager, att jag måste avvakta ett annat tillfälle att närmare belysa vad jag i detta sammanhang skulle ha velat säga om dubbelbeskattning i allmänhet. Jag vill icke bidraga till, att ett beslut fattas här i kammaren i den riktning, som reservanterna föreslå, för att sedan, såsom herr finansministern tyckes önska, uppfattas som ett godkännande i princip av dubbelbeskattning på detta område. Jag tror, att en kommande granskning av dessa förhållanden i samband med den väntade stora kommunalskattereformen skall giva vid handen, att man kommer att behöva gå rätt mycket längre, än vad man här gjort i utskottsbetänkandet, för att undanröja de hårdheter och orättvisor, som med dubbelbeskattningen äro förenade. Det är icke alls omöjligt, såsom herr Olsson i Kullenbergstorp sagt, att aktiebolagsformen kommer att bli vida mindre tilltalande och mindre använd, om vi fortsätta på den väg, som vi nu slagit in på, och som många synas vara beredda att utan att överväga följderna gå vidare på. Detta vore, såvitt jag förstår, en olycka för hela vårt näringsliv, och icke minst då det gäller exportnäringarna. Redan för länge sedan har man i vissa andra länder kommit därhän, att man måst överge aktiebolagsformen

på grund av den hårda beskattning, som aktiebolagen så småningom bliva underkastade. Jag tror, att det vore en olycka, om vi ginge samma väg, ty aktiebolagsformen bidrar i allra högsta grad till kontinuitet och effektivitet i näringarnas utövande och till ökande av den expansionskraft, som icke minst då det gäller våra exportnäringar är av nöden, om vi vilja bestå i konkurrensen på världsmarknaden.

Nu har man ju anfört, att det är av stor vikt, att kommunerna erhålla ett nytt skatteobjekt, och jag vill gärna medge, att då jag väckte min motion, förutsåg jag, att man kunde komma därhän, att man nödgades, om och med betydande modifikationer, gå med härfpå just med hänsyn till nödvändigheten för kommunerna att erhålla nya skatteintäkter. Å andra sidan är det, såsom ett par talare redan förut hava framhållit, ej de mest behövande kommunerna, som få gott av det föreliggande förslaget, utan kanske just de bäst situerade. Under sådana förhållanden synes det mig icke innebära någon våda om man låte detta förslag vila, till dess att det i samband med den stora kommunalskattereformen kunde komma fram i bättre genomarbetat skick.

Jag kan nöja mig med detta som motivering för min ståndpunkt, men jag vill med anledning av herr Nilssons i Kristianstad motion tillägga, att jag i anslutning till de skäl, som från olika håll hava framförts, förenar mig med dem, som yrka avslag på denna motion.

Jag anhåller alltså, herr talman, att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts förevarande framställning ävensom å den motion, som väckts av herr Nilsson i Kristianstad.

Herr vice talmannen *H a m i l t o n*: Herr talman! Den hårda dom, som en representant på Malmöhusbanken fällde över, som han uttryckte sig, Sveriges bönder, nämligen att de skulle vara oroliga för en beskattning, som skulle drabba dem rättvist, tror jag är fullkomligt oberättigad. Försåvitt jag känner Sveriges bönder, vilja de icke undandraga sig en rättvis kommunalbeskattning, men för att den skall vara rättvis, måste den läggas om på andra grunder och utgå efter vars och ens verkliga inkomster. Så sker icke nu, utan skatten utgår efter den beräknade inkomsten av 6 % på taxeringsvärdet. Det är ju tydligt, att en skatt lagd på sådan grund, kan drabba för hårt på ett håll och för lindrigt på ett annat håll. Då en lantmans inkomster äro synnerligen olika olika år, måste beräkningen omfatta icke allenast ett års, utan ett tiotal års inkomster, för att man skall kunna få beskattningen icke alltför orättvis.

Herr Nilsson i Kristianstad yttrade, att, även om hans förslag ginge igenom, komme kommunalskatten att drabba olika på olika håll, och det ger jag honom rätt uti. Vi skola också komma ihåg, att en stor del av våra lantmän icke äro förmöget folk, utan det stora flertalet är ju icke annat än arbetare, som med lån kunnat köpa sig ett ställe och hava sin egendom in-tecknad i allmänhet till bortåt $\frac{4}{5}$ av dess värde. För dem kan det nog kännas ganska hårt att få be-

Ang.
ändringar i
bevilnings-
förordningen.
(Forts.)

tala en skatt efter 7 % av taxeringsvärdet. Förutom utgifterna, som de ha för att sköta sin egendom, ha de även att betala ränta på skulden, och den få de icke dra ifrån den beräknade inkomsten.

Jag tror därför, att man i avseende å jordbeskattningen bör, såvitt man vill vara rättvis mot alla, gå försiktigt till väga och avvakta den nya kommunalskattereformen, som vi alla längta efter att snart få genomförd.

Jag begärde emellertid icke ordet, herr talman, för att yttra mig i denna fråga, utan för att beröra aktiebeskattningen. Det är nog sant, som den siste ärade talaren yttrade, att de kommuner, som mest behöva skattelindring, få intet gagn av aktiebeskattningen, ty i allmänhet består de allenast av småfolk, som icke äga aktier. Alla kommuner behöva dock inkomster, och behöva söka upp skatteobjekt, och de starkaste skatteobjekten äro onekligen de, där inkomsten utgår av förmögenhet, och, såvitt jag kan finna, utgår inkomsten av aktier av en samlad förmögenhet, och den är en av de mest bärkraftiga skatteobjekten.

Man talar här om dubbelbeskattning, och det kan nog vara riktigt, men dubbelbeskattning är ju genomförd på det statliga området och även på det kommunala. Inom jordbruket t. ex. betalas skatt på hela inkomsten av fastigheten, sådan den är beräknad, och dessutom skall den, som har inteckning i jordbruksfastigheten, betala skatteräntan därå. Det kan man ju även kalla för en dubbelbeskattning.

Det verkar naturligtvis egendomligt om i en landsortskommun, såsom redan förut framhållits, en där boende kapitalist, som har inkomst av aktier, skall gå fri från beskattning i denna kommun, medan en arbetare, som har små inkomster, skall bära en viss skattebörda. Jag tror, att det icke bör råda någon tvekan om att beskatta inkomst av aktier, den beskattningen borde varit genomförd för länge sedan. Man kan icke heller i kommunerna förstå, att den, som har ränteinkomst av inteckning i fastighet, skall betala skatt därå, men den, som har inkomst av aktier, skall slippa detta.

Jag ber, herr talman att få yrka bifall till herr Källmans m. fl. reservation, i vad den avser punkt A) eller aktiebeskattningen, med det tillägg, som herr Rune har gjort rörande lagens ikraftträdande.

Herr Lithander: Herr talman! Jag har icke deltagit i behandlingen av detta utskottsbetänkande i bevillningsutskottet, men hade så varit, hade jag för min del kommit till alldeles olika resultat mot utskottet och framställt ett annat från dess hemställen avvikande yrkande.

Jag uppkallades för min del av herr finansministern, då han yttrade, att det är något orimligt, att, om någon har sin inkomst av förmögenhet placerad i en sparkassa, skall han vara beskattad, men har han sin inkomst av förmögenhet placerad i aktier, går han fri från kommunalskatt. Man får väl i alla fall icke alldeles bortse

från det faktum, att den person, som har sin förmögenhet placerad i aktier, får icke avskastningen på sina pengar, förrän hans anpart redan blivit kommunalt beskattad. Det är väl i alla fall en sak, som man måste taga hänsyn till, att skatten då redan är betald en gång.

*Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)*

Herr finansministern yttrade, att detta visserligen är en dubbelbeskattning. Ja, just därför skall man icke gå denna väg, ty då är man inne på en beskattningsform, som icke kan försvaras, såsom ej varande rättvis och riktig.

Herr finansministern sade, att detta är en halvmesyr. Det är endast hälften av inkomsten, som här skall beskattas. Ja, det är en halvmesyr, men även den halvmesyren är enligt min mening oriktig. Det är ett avsteg från vad som kan betraktas som rättvist. Jag kan icke finna annat, än att såväl finansministern med sin hela som utskottet med denna halva beskattning ha kommit med ett förslag, som bygger på en synnerligen svag och ofullständig motive-ring.

Jag skall be att få anföra ett exempel. Hur tro herrarna, att detta verkar för personer, som efter ett långt och strävsamt liv i enskild verksamhet hava skapat sig ett litet kapital, som de hava placerat i aktier? Det är dock deras form av pensionering. Jag talar icke om dem, som haft förmånen att efter statstjänst få en pension. utan om dem, som ha att trygga sig till det lilla kapital, som de möjligen kunnat få ihop. Det finns många, för vilka den inkomsten rätt och slätt är, vad de behöva för att kunna existera. Det finns änkor och personer, som hava dragit sig tillbaka, och endast hava en dylik inkomst att reda sig på. Denna deras inkomst skall nu enligt Kungl. Maj:ts förslag dubbelsbeskattas, och enligt utskottets förslag skall detta ske till hälften. Intetdera är enligt min mening rättvist eller riktigt.

Vidare är det ju sagt och framhållet som lockbete för landskommunerna, att här skola de få vara med, ty bo där personer, som ha inkomst av aktier från annat håll, skola de beskattas för denna inkomst i den kommun, där de sålunda äro bosatta. Då tänker man emellertid icke på, att den skatten kommer icke att tillfalla just de kommuner, som bäst behöva den, ty de personer, som hava inkomst av aktier, bo i regel i större städer, Stockholm och annorstädes, och i förstäderna till de stora städerna, men de bo sannerligen i allmänhet icke ute på landsbygden.

Jag vill vidare fråga: Hur verkar det, då det är två personer, som driva samma verksamhet, den ene i form av en enskild firma och den andre i form av ett aktiebolag? Firman beskattas en gång, men aktiebolaget beskattas dubbelt. Det blir på det sättet en ojämhet i konkurrensförmåga för dessa två personer, som icke kan vara förenligt med vad som är rimligt och riktigt.

Herr Vennersten har yrkat avdrag för periodiska understöd. Det anser jag också hade varit en fullkomligt riktig åtgärd, om det yrkandet hade bifallits. Vidare skulle det varit riktigt, om bevill-

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

ningsutskottet i dessa skattefrågor, eventuellt med användande av sin motionsrätt, föreslagit, att sådant, som är utgivet som skatt, skall få avdragas som utgift, vilket det ju i verkligheten är, i all synnerhet när skatterna hava tagit den omfattning och de procent-satser, som de numera hava gjort.

Herr Nilsson i Kristianstad har yrkat på ökad beskattning på jordbruket. Jag kan för min del icke vara med om att man skulle, med utgångspunkt från nuvarande exceptionella förhållanden, skapa någonting, som icke är hållbart, icke ens för den provins, varifrån man har tagit exemplet, och det skulle ju tillämpas för landet i dess helhet. Man har därvid utgått från så exceptionella förhållanden, att man skulle behöva ha ett världskrig år efter år för att vissa jordbrukare möjligen kunna få in dessa inkomster. Man har sålunda utgått från alldeles felaktig grund.

Vidare vill jag säga, att en överdriven beskattning över huvud taget alltid hämmar sig själv. Däri ligger icke lösningen till våra skatteproblem, utan den ligger snarare däri, att man söker iakttaga all sparsamhet vid användandet av allmänna medel, såväl statens som även kommunernas, och det bör stå såsom ett önskemål för oss att snarare söka bringa ned skattenivån i landet, så att det blir större möjligheter i detta avseende såväl för den enskilde som ock för näringarna, vilka i alla fall i fortsättningen skola utgöra den förnästa inkomstkällan för såväl stat som kommun.

Herr Sköld nämnde på tal om de svenska lantmännen, att de ville vara frälsebönder, i det att de ville vara fria från kommunala skyldigheter. Jag skulle för min del vilja säga, att ett sådant uttalande torde man kunna rubricera med just det slutord, med vilket herr Sköld avslutade sitt anförande, nämligen med ordet »såpbubblor», ty något annat är det icke.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan och den av herr Nilsson i Kristianstad väckta motionen.

Innan jag slutar, vill jag i alla fall nämna en sak, nämligen att då man här vill försöka tillföra vissa kommuner något mera genom den dubbelbeskattning som här ifrågasättes, torde det icke vara utslutet, att man, om man möjligen skulle vinna något härpå, kanske förlorade lika mycket därigenom att man sedan, när det gällde en utjämning, icke kunde taga ut den skatt, som det enligt mera rättvisa former och normer vore möjligt att utfå.

Herr Jonsson i Hökhult: Ja, herr talman, herr Nilsson i Kristianstad har här motionerat om, att den för jordbruksfastighet för beviljning beräknade avkastningsprocenten skulle höjas från 6 till 7 %. Jag undrar om det verkligen har fog för sig. Han har från denna plats också uttalat, att jordbruket är för lågt taxerat, så att det lämnar mycket högre inkomst än efter 6 %. Jag tror icke, att det är verkliga förhållandet. Det är icke så. Men särskilt efter förlidet års taxering, då taxeringsvärdena på jordbruks-

fastighet över hela vårt land höjdes så betydligt — ja, i Jönköpings län just på den ort, jag mest känner till, höjdes de med över 63 % — förhåller det sig icke så, att jordbruket är för lågt taxerat. Men jag skall gärna ursäkta herr Nilsson i Kristianstad, emedan han icke är jordbrukare. Han känner således icke till vad jordbruket lämnar i avkastning. Man får ofta från många håll höra uttalas, att jordbruket lämnar så stor avkastning. Vi måste dock på samma gång betänka, att jordbruket är lika beskattat, såväl då jorden lämnar en dålig skörd, som då den lämnar en god skörd.

Det är ett par uttryck här i reservationen, som jag något litet vill fästa uppmärksamheten på. Här säga nämligen reservanterna: »Därtill bör läggas, att flera givande binärningar till jordbruket äro nästan helt skattefria, då det gäller kommunalbeskattningen, vilket helt naturligt innebär stora fördelar för jordbrukaren, fast dessa vinnas på bekostnad av andra skattskyldiga medborgargrupper.» Jag undrar, vilka binärningar till jordbruket som icke äro beskattade. Åtminstone känner jag icke till några sådana i våra orter. Så nämnde även motionären något om skogen. I våra orter ingår skogens värde vid taxeringen i fastighetsvärdet utom i vissa undantagsfall, då det gäller mycket stora skogskomplex. På ett annat ställe säga reservanterna: »Vi äro medvetna om att icke ens med bifall till det yrkande vi här framställa, någon rättvist avvägd repartition kommer till stånd, men ett steg i den riktningen blir dock taget. Ty fortfarande kommer flertalet jordbrukare att utgöra kommunalskatt allenast för en del av sin verkliga inkomst.» Ja, det är ett förunderligt påstående att säga, att blott en del av inkomsten av jordbruket beskattas. Det är emellertid ett påstående, som icke är bevisat, och man kan således icke fästa sig vid detsamma.

Jag skall icke uppehålla kammarens tid längre, utan med dessa ord endast be att få yrka bifall till utskottets förslag i denna del och bifall till reservationen, i vad gäller beskattning av aktier.

I detta anförande instämde herr *Larsson* i Kroken.

Herr *Wikström*: Herr talman! Jag skall endast yttra några ord beträffande den under B) upptagna reservationen. Jag råkade sitta i utskottet, när denna fråga där behandlades, och det är egentligen mitt då framställda yrkande, som här föreligger i form av reservation. Jag skall emellertid icke upptaga tiden länge.

Det förefaller mig, som om man vid diskussionen i denna fråga icke gjort klart för sig, huru obetydlig den i själva verket är, hur obetydlig denna skatteökning komme att verka på skattebeloppet för jordbruksfastighet, vilket jag ber att få belysa med ett par exempel. Jag tager en jordbrukskommun, där det finnes, låt mig säga, jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde av 4 miljoner kronor, och där det tillika finns annan beskattningsbar taxerad inkomst av 120,000 kronor samt en kommunal utgiftsstat å 36,000 kronor. Där skulle det bli 10 kronor per bevillningskrona i skatt, så fördelad att den skulle utgå

Äng-
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

med $\frac{2}{3}$ å jordbruk, och med $\frac{1}{3}$ å inkomsten. Huru mycket skulle ökningen i en sådan kommun drabba exempelvis en jordbruksfastighet, taxerad till 50,000 kronor? Jo, en sådan jordbruksfastighets kommunala skattesumma skulle ökas från 300 till 315 kronor — alltså en ökning av 3 kronor för 10,000 kronor taxerat fastighetsvärde. Om jag tager samma kommun med en taxerad inkomst ökad till 240,000 kronor och en kommunal utgiftsstat på 48,000 kronor, så blir fördelningen jämt hälften mellan jordbruksfastighet och inkomst, och skatteökningen skulle för en jordbruksfastighet på 50,000 kronor bli 23 kronor, beroende på, att antalet bevillningskronor naturligtvis ökas genom denna höjda procent. Går jag till en sådan kommun, där det förekommer endast ett ringa fåtal inkomsttagare — präst, länsman, skolläraren och några stycken till — blir skatteökningen knappast märkbar för det stora antalet jordägare, under det att nedsättningen naturligtvis blir ganska avsevärd för det lilla antalet inkomsttagare. Om man gör klart för sig, huru detta verkar, vill jag fråga herr Bengtsson i Norup, om han verkligen med fog kan komma och säga, att förslaget innebär något »fullständigt orimligt». Det är ingen orimlighet därvidlag. Jag vill säga, att hela vår kommunala skatte- lagstiftning är sådan, att det kan icke bli tal ens under nuvarande förhållanden om en *rättvis* beskattning. Det går helt enkelt icke, att så länge som den gamla bevillningsförordningen finns till och skall ligga till grund för beskattningen, få denna rättvis. Det är naturligtvis mycket lätt för dem, som icke vilja vara med på en jämkning, att påvisa, att det föreligger en massa fall, där höjningen av procentberäkningen kommer att drabba orättvist. Mot detta vill jag säga, att det här icke kan bli fråga om att få *full* rättvisa, utan att få fördelningen så *litet orättvis* som möjligt, och jag tror, att 7 % skulle i varje fall verka rättvisare i ett *större* antal fall än 6 %. Jag är övertygad om, att det kan påvisas mot ett fall, där 7 % skulle komma att verka orättvist, åtminstone minst 10 fall, där dessa 7 % komme att verka rättvisare än 6 %.

Av de invändningar, som här rests mot förslaget, skall jag bara upptaga en enda och titta på den en smula, och denna invändning gäller den ökade taxeringen. Det är så, att det taxerade beloppet höjts vid senaste omtaxering med i genomsnitt 50 % och inom en del län med 100 %. Men jämför man med år 1913, då den näst sista taxeringen skedde, har ju penningvärdet sjunkit så, att en krona då, jämförd med en krona nu, icke är värd mer än 30 öre. Skulle en höjning ske till nuvarande penningvärde, skulle det taxerade beloppet ökas med 250 à 300 %. Så har man icke gjort. Och jag tror, att den skedda förhöjningen motsvarar icke på långa vägar det penningvärde, vi nu ha. Jag tror knappast, att det motsvarar det penningvärde, som vi skola få under de närmaste fem åren, och i varje fall kan denna höjning icke kompensera det, att jordbrukarna under dessa år suttit med sina taxeringsvärden fastlåsta och icke behöft betala högre kommunalutskylder, huru än inkomsten av jordbruket växt. Jag erkänner emellertid, att det kan finnas olika uppfattningar i denna fråga, beroende på vilken erfarenhet man har från sin ort. Jag bygger huvudsakligen

på den erfarenhet, jag vunnit såsom mångårig deltagare i taxeringsarbetet i min hemtrakt.

Men jag har också sett denna fråga huvudsakligen ur rent psykologiska synpunkter. Det må vara hur som helst, men, mina herrar, det kommer aldrig att lyckas eder att övertyga konsumentklasserna som under dessa år slitit oerhört ont på grund av kristiden, som fått sina levnadskostnader höjda undan för undan, mycket hastigare och i mycket större proportion än vad inkomsten ökats, där de ökade utgifterna kommit omedelbart, medan höjningen av inkomsterna kommit årtal efter, och som sett, att jordbrukarna suttit med fastlästa taxeringsvärden och icke på långa vägar behöft deltaga i proportion med sin inkomst, det går icke att övertyga dem om, att icke detta krav är fullt rättvist. Vi känna litet var till, vilken bitterhet som växt upp mellan de olika samhällsklasserna under dessa år just av nu påpekade anledning. Och jag får lov att säga, att en hel del omständigheter och åtgöranden inom jordbrukarnas läger sannerligen icke bidragit till att utjämna denna motsättning. Nu är det ju så, att man på konsumenthåll gör sig alltför överdrivna föreställningar om, huru jordbruket haft det under denna tid. Därvidlag förekomma nog ofantliga överdrifter, och sanningen ligger där, skulle jag tro, ungefär mitt emellan de blomstermålningar, man från konsumenthåll gör beträffande jordbrukarnas vinster, och de svartmålningar, som jordbrukarna själva göra vid sådana tillfällen som dessa. Men fränsett allt detta så är det i alla fall ett faktum, att jordbrukarna under dessa år kommit lindrigare undan än de stora konsumentklasserna. och man får icke undra på, om det här från de senares sida framställes krav på en liten utjämning. Jag tycker för min del, att det skulle vara klokt av jordbrukarna, om de vid detta tillfälle ville ikläda sig denna lilla utjämning. Det skulle helt säkert verka i viss mån försonande och utjämnande på bitterheten klasserna emellan, och jag håller för min del före, att det icke heller skulle i stort sett innebära någon orättvisa.

Jag vill passa på att säga, att jag för min del beklagar de skarpa och hårda uttryck, som herr Sköld i sitt anförande hade gent emot jordbrukarna. Sådant bidrar ovillkorligen till att öka just denna bitterhet, som jag anser vara en sådan samhällsförbannelse för närvarande, och det ökar sannerligen icke utsikterna att få frågorna betraktade från den rättfärdighetens synpunkt, från vilken ju även han ansåg att de borde betraktas och behandlas. Jag har emellertid mött ytterst ringa förståelse för min syn på saken inom riksdagens jordbrukarkretsar, vilket jag högeligen beklagar. Jag är för min del alltjämt övertygad om, att det skulle vara förståndigt att nu taga detta förslag. Nu blir väl följden endast den, skulle jag tro, att de som ha för vana att i politiken ute på landsbygden ockra på den mest primitiva och närsynta egoismen, anteckna dem, som rösta för detta förslag för att sedan utnyttja detta på sitt särskilda sätt. Jag har redan på förhand fått litet känning av, att jag själv är »antecknad». Jag sitter här huvudsakligen på bonderöster och vet således ungefär, vad jag har att vänta från det hållet. Detta bekymrar mig dock icke synnerligen.

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.

(Forts.)

Ang.
ändringar i
bevillnings-
förelagningen.

(Forts.)

Jag är övertygad om, att bland de alternativ, som här föreligga, är det, som innefattas i reservationens yrkande i varje fall rättvisare än de gamla sex procenten. Jag är även livligt övertygad om, att det skulle vara politiskt klokt av bönderna att, utan att nu vara direkt tvungna till det, taga denna lilla skattentjämnning såsom ett uttryck för, att man vill göra även de övriga samhällsgrupperna rättvisa i dessa avseenden. Jag tror, att det över huvud alltid är klokt att, då absolut rättvisa icke kan åstadkommas, i allt fall rösta för det, som ligger rättvisan närmast, och jag tror särskilt, att det skulle vara klokt i detta fall.

Jag ber därför för min del att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nilsson i Kristianstad: Herr talman! Blott ett par ord. Jag ber endast att få konstatera, att de, som kraftigast vänt sig mot speciellt den av mig med flera avgivna reservationen, äro kammarens vice talman och herr Sven Bengtsson i Norup, personer, som äro representanter för samma län. Jag vill också konstatera, att icke minst i detta län torde inkomsterna av jordbruket, åtminstone för medelstora och stora jordbruk, under kristiden varit synnerligen storartade. Och jag vill särskilt gent emot herr Bengtsson i Norup betona, att man där visserligen icke huvudsakligen odlar sockerbeter, utan potatis, men det torde dock vara en väsentlig skillnad mellan när man fick sälja potatis till brännerierna för två kronor per hektoliter, och när man som nu erhåller tio eller tolv kronor per hektoliter för potatisen. Jag tror icke heller, det skulle bliva någon som helst svårare följd av ett bifall till den motion, jag väckt. Och jag vill särskilt till herr vice talmannen säga, att jag icke tror, att de mindre jordbrukarna, som herr vice talmannen särskilt framhöll, äro de, som resa det starkaste motståndet mot att öka bevillningsprocenten på fastigheter med en procent av värdet.

Jag vill till sist endast säga herr Bengtsson i Norup, att när skofabriksarbetarna, som utgöra majoriteten eller åtminstone en stor del av befolkningen i den socken, där han själv bor, nästa år skola betala den dryga kommunalskatten för sina inkomster under 1918, sedan de, emedan fabrikerna på grund av överfabrikation inställt driften, gått arbetslösa detta år, då skall man bittert beklaga, att riksdagen icke i dessa tryckta tider i vad det gäller jordbrukets taxering och beskattningsförhållanden här gått med på denna lilla utjämnning, som vi från vårt håll påyrkat.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde till en början propositioner beträffande 2 § i bevillningsförelagningen, nämligen dels på bifall till utskottets hemställan om avslag å herr Nilssons i Kristianstad ovanberörda motion, dels ock på bifall till den under B) av herr Källman m. fl. avgivna reservationen, i vad densamma avsåge förenämnda författningsrum; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Vidare gav herr talmannen vidkommande ifrågasatt tillägg till 9 § 1 mom. i bevillningsförordningen propositioner å de i avseende härå under överläggningen framkomna yrkandena; och biföll kammaren det förslag till ändrad lydelse av förevarande författningsrum, som innefattades i den av herr Källman m. fl. under A) avgivna reservationen.

*Ang.
ändringar i
bevillnings-
förordningen.
(Forts.)*

Härefter blev på därom av herr talmannen framställd proposition utskottets hemställan om avslag å herr Vennerstens förutnämnda motion om ändring av 11 § bevillningsförordningen av kammaren bifallen.

Sedermera gav herr talmannen propositioner beträffande 12 § av bevillningsförordningen, nämligen först på bifall till utskottets hemställan i fråga om denna paragraf samt vidare på avslag därå; och biföll kammaren utskottets hemställan i nämnda del.

Vidare blev efter av herr talmannen därå framställd proposition herr Källmans m. fl. under B) avgivna reservation, i vad den avsåge ändring av 6 § i »Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen» av kammaren avslagen.

Herr talmannen gav härefter propositioner rörande 9 § av ovan-nämnda särskilda anvisningar, nämligen först på bifall till utskottets hemställan i denna del samt vidare på avslag därå; och blev utskottets hemställan i berörda del av kammaren bifallen.

Sedan herr talmannen härpå vidkommande 10 § av meranämnda särskilda anvisningar givit propositioner å de under överläggningen i berörda hänseende förekomna yrkandena, biföll kammaren det förslag till lydelse av förevarande paragraf, som framställdes i den av herr Källman m. fl. under A) avgivna reservationen.

Slutligen blev på herr talmannens därom fastställd proposition det av herr Rune under överläggningen gjorda yrkandet i avseende å tiden för ikraftträdandet av de utav kammaren beslutade ändringarna av kammaren bifallet.

Den av utskottet i betänkandet gjorda anmälan lades till handlingarna.

§ 3.

Föredrogos vart efter annat

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 3, 7 och 12 i förordningen den 13 december 1912 angående tullrestitution i vissa fall vid återinförsel av utländsk vara;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande i visst avseende rörande utförsel till Finland av viss mängd raffinerat socker; och

nr 38, i anledning av väckt motion om beskattning av offentliga nöjestillställningar;

bankoutsrottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående ersättning till vaktmästaren C. Andersson för mistade avlöningsförmåner på grund av olycksfall; och

nr 44, i anledning av väckt motion om beredande av fast anställning eller vissa med sådan anställning förbundna förmåner åt personer, som äro hos riksdagens verk och myndigheter på ett stadigvarande sätt sysselsatta med städnings- och rengöringsarbete; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i tiden för återbetalning av ett aktiebolaget svenska linberedningssällskapet tilldelat lån ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder i prisreglerande syfte jämte i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda betänkanden och utlåtanden föreslagit.

§ 4.

*Ang. lindring
i de mindre
bemedlades
levnadsvillkor.*

Vidare förekom till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen uti en den 18 mars 1919 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 342, hemställde utskottet, att riksdagen måtte för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor i huvudsaklig överensstämmelse med de av chefen för jordbruksdepartementet i statsrådsprotokollet för ovannämnda dag tillstyrkta grunder anvisa såsom förslagsanslag

dels å tilläggsstat för år 1919 30,000,000 kronor,
dels ock å extra stat för år 1920 6,000,000 kronor.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr B o g r e n: De summor, Kungl. Maj:t äskat i detta ärende, avse anslag för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

Vi äro av den uppfattningen litet var, att dessa kristidsförhållanden böra, så snart omständigheterna det medgiva, avvecklas och så småningom avskrivas. Folkhushållningskommissionen, som varit mycket på tal i denna kammare, föreslår också beträffande detta och liknande bidrag, att de så småningom skulle avvecklas och avskrivas. Folkhushållningskommissionen säger därom, att av den minskade omfattning, som verksamheten under avvecklingen förutsättes komma att erhålla, följer givetvis, att betydligt mindre anslag erfordras, än vad som tidigare av kommissionen beräknats. Nu

beräknar kommissionen, att för detta ändamål skulle under kalenderåret 1919 tarvas 26 miljoner kronor. Kungl. Maj:t har avrundat detta anslag uppåt till 30 miljoner. För första halvåret 1920 beräknar kommissionen 6 miljoner kronor, och Kungl. Maj:t har följt samma beräkningsgrund. Skillnaden mellan Kungl. Maj:ts äskande och folkhushållningskommissionens förslag utgör, som kammaren behagade finna, 4 miljoner kronor.

Det är särskilt i en punkt, vari folkhushållningskommissionen framkommit med förslag, vilket icke blivit av Kungl. Maj:t mer än delvis gillat. På tal om den successiva avvecklingen och avskrivningen av dessa kostnader fäster kommissionen särskild vikt vid det så kallade grundbidraget, som utgår till behövande kommuner, beräknat för närvarande till 2 kronor per individ. Men detta grundbidrag anser kommissionen nu bör upphöra med senare halvåret av 1919. Kommissionen anser så mycket större skäl tala härför, som tillvaron av detta bidrag synbarligen avhållit atskiljliga landskommuner med ekonomisk bärkraft att medelst några tillskott göra de dyrtidslindringar och åtgärder, som de eljest bort göra. Vi voro i tillfälle helt nyligen att höra en talare i första kammaren, som på detta område troligtvis besitter den största sakkänedom, nämna om, hur detta grundbidrag verkar ute i kommunerna. Hans uppfattning var, att detsamma icke har verkat tillfredsställande, icke har varit uttryck för den rättvisa, som statsmakterna därmed avsett, varför han också ansåg, att detsamma borde upphöra.

Nu föreslår Kungl. Maj:t, att man här skall gå en medelväg, så att grundbidraget skulle nedsättas till en krona. Detta grundbidrag skulle nu bliva gemensamt för alla kommuner, som av Kungl. Maj:t ansetts vara i behov av understöd. Förhållandena i dessa kommuner kunna dock vara i avsevärd grad olika, så att bidraget icke bör utdelas per capita, utan i mån av behov efter föregående inkomna sakliga uppgifter. Ifall man nu ville gå den vägen, som folkhushållningskommissionen har föreslagit, skulle detta medföra en besparing av 4 miljoner kronor. Vid detta ärendes behandling i medkammaren föreslogs dock icke så stor nedsättning, utan blott en nedsättning av 1 miljon kronor på anslaget för 1919 och en miljon kronor på anslaget för 1920. Detta skulle innebära, att det av Kungl. Maj:t äskade grundbidraget av en krona per individ skulle bortfalla, däremot anser man, att behövande kommuner och däribland sådana, som äro särskilt hårt tryckta av utgifter och inom sig hysa större antal medborgare, som befinna sig i särskilt fattiga omständigheter, böra hava helt statsbidrag för alla de utgifter, de måste vidkännas för sin lämnade dyrtidshjälp till dessa behövande.

Nu är det sant, att om riksdagen här inbesparar 2 miljoner kronor, så kan det invändas, att detta i verkligheten ingenting betyder, när det förslag, som här är i fråga, är ett förslagsanslag, av vilket Kungl. Maj:t naturligtvis icke utanordnar mera, än som är oundgängligen nödvändigt, och det, som blir över av de 36 mil-

*Ang. lindring
i de mindre
bemedlades
lernadsvillkor.*

(Forts.)

Ang. lindring
i de mindre
bemedlades
levnadsvillkor.

(Forts.)

jonerna, går till statsverkets kassafond, och således skulle denna nedprutning i realiteten ingenting betyda, men, mina herrar, det har dock betydelse, när vi snart gå att uppgöra riksstaten. Vi hava hört från statsrådsbanken meddelas dystra svartmålningar om, huru våra statsfinanser för närvarande te sig, och det torde då vara skäl i, att riksdagen noga ser sig för vid anslags beviljande, så att dessa anslagssummor icke tilltagas högre än vad som absolut är nödvändigt, på det att vi icke måtte komma i det ledsamma läget att tillgripa nya skatter o. s. v. för att få budgeten att gå ihop.

Jag tar mig därför, herr talman, friheten att yrka den ändring i vad utskottet här har föreslagit, att ifrågavarande anslag för 1919 skulle utgå med 29 miljoner kronor i stället för 30 miljoner och för 1920 med 5 miljoner kronor i stället för 6 miljoner kronor, och dessutom, för att kunna sätta detta i relation till motiveringen, ber jag att få yrka sådan ändring i utskottets motivering på sidan 4, att det stycke, som börjar med orden »Rörande grunderna för bidrags utgående» och slutar med »skall utgå jämväl efter 1920 års ingång», får följande lydelse:

»Med avseende på grunderna för bidrags utgående från detta anslag finner utskottet det av folkhushållningskommissionen framställda förslaget, att grundbidraget numera borde bortfalla, hava fog för sig, och kan ej finna någon betänklighet mot ett beslut i enlighet härmed, helst den utvägen givetvis fortfarande bör stå öppen för Kungl. Maj:t att tilldela kommuner i särskilt tryckt läge så stort anslag av statsmedel, att därigenom vederbörande kommuns hela kostnad för dyrtidsverksamheten kan täckas.

Utskottet föreslår alltså, att det så kallade grundbidraget från och med den 1 juli 1919 indrages, vilket kan beräknas medföra en sänkning med 2 miljoner kronor, varav 1 miljon för 1919 och 1 miljon för 1920.»

I övrigt skulle motiveringen bliva lika lydande med utskottets.

Samma yrkande har gjorts i första kammaren, där det också antagits med stor majoritet.

Med herr Bogren förenade sig herr *Magnusson* i Tumhult.

Herr Bårg: Herr talman! Jag skulle icke ha så mycket emot herr Bogrens anförande, om han inskränkte sig att endast yrka därpå, att det föreslagna grundbidraget i fortsättningen skulle bortfalla. Detta yrkande sammanfaller ju alldeles med de synpunkter, som från folkhushållningskommissionens sida anförts i dess promemoria till departementschefen. Jag vill i detta sammanhang säga, att jag har litet svårt att förstå departementschefens argumentering i propositionen, då han först erkänner, att man skulle i större utsträckning än hittills varit fallet, söka göra sig oberoende av kommunernas egna anslag, när det gäller att i fortsättningen utdela statsanslag och taga största hänsyn till de inom kommunen föreliggande behoven, och sedan säger, att det icke står väl tillsammans med kommissionens förslag att samtidigt slopa grundbidraget. För-

hållandet har ju hitintills varit det, att man ansett sig i väsentlig grad bunden att giva grundbidrag till kommuner, som hava haft en viss skattebörd att bära. Man har ansett, att kommuner med en sammanlagd skatt av 5 kronor per bevillningskrona och därutöver, ha varit berättigade att erhålla grundbidrag, och detta har nog i några fall lett därtill, att kommuner hava tillgodogjort sig detta grundbidrag utan eget anslag, där kanske icke behovet hade varit så synnerligen trängande. För att göra sig fullständigt fri och för att åtminstone hava prövningsrätt i *alla* fall, var det som kommissionen hemställde, att grundbidragen skulle slopas, och det faller, såvitt jag kan förstå, synnerligen väl tillsammans med kommissionens syfte att icke göra anslagsrätten beroende av kommunernas egna anslag, utan att de föreliggande *behoven* skulle fullständigt läggas till grund för det hela.

Ang. ändring
i de mindre
bemedlades
lernadsvillkor.
Forts

Jag tror nog, att Kungl. Maj:ts förslag sådant det föreligger och sådant det av jordbruksutskottet är tillstyrkt, icke har någon större fara med sig. Det står ju nämligen i Kungl. Maj:ts skön att bestämma detaljerna även i detta fall, och jag vill säga, att därvidlag bör man taga hänsyn till de synpunkter, som kommissionen har framhållit, och icke binda den institution, som härefter kommer att handhava anslaget, så att den icke behöver anse sig i något fall förpliktad att förorda statsbidrag, även om skatten skulle vara så hög, att därför anslaget skulle vara berättigat, om man icke finner, att de sociala förhållandena inom kommunen eller behovet i övrigt är sådant, att detta grundbidrag är erforderligt.

Herr Bogrens yrkande om nedsättning av beloppen skulle jag heller icke haft så mycket emot, om inte i den kungl. propositionen anförts ett moment, som man får beakta. På sidan 17 i propositionen anføres, att det skall tagas hänsyn till önskvärdheten av förskjutning till relativt större användning av dyrtidsanslaget i förhållande till prisregleringsanslaget. Man skall således söka att i görligaste grad använda dyrtidsanslaget i stället för prisregleringsanslaget, detta för att träffa de verkliga behövan. Det har ju också varit det huvudsakliga skälet, varför Kungl. Maj:t utökat det belopp, varom kommissionen gjort hemställan.

Då jag ser de inskränkingar, som äro gjorda i fråga om anslag till prisreglering, och ser, vilket litet belopp, som lämnats utöver vad kommissionen begärde för att i någon mån ersätta prisregleringsanslaget, så måste jag säga, att det är sannerligen härvidlag ingen prutman. Jag förstär såväl herr Bogrens synpunkter, och alla beakta nog nödvändigheten av, att man i görligaste mån sparar på statens medel. Men jag må också säga, att detta är ett anslag, där man borde spara med besparingar, om jag så får uttrycka mig, till det allra sista. Man har ju under denna svåra tid medelst detta anslag lyckats i rätt stor utsträckning, därom är jag övertygad, undvika att vråka över på fattigvården en hel massa människor, som annars otvivelaktigt skulle kommit dit, och när man nu är, som vi kunna hoppas, på väg till bättre förhållanden, även om det icke ser alltför ljust ut, så bör man gå varsamt tillväga och icke undan-

Ang. lindring
i de mindre
bemedlades
levnadsvillkor.
(Forts.)

rycka det stöd, som skyddat så många från den antydda eventualiteten.

Det är sant, att dessa 2 miljoner ej kunna spela så synnerligen stor roll, men det är dock slantar som i många fall kunna bidra till hjälp. Det synes mig därför, som om man skulle kunna utan några större betänkligheter här hålla sig till de anslagsbelopp, som Kungl. Maj:ts äskat och som av jordbruksutskottet tillstyrkts.

Jag vill sålunda, herr talman, yrka bifall till Kungl. Maj:ts av jordbruksutskottet förordade anslag. Dock vill jag än en gång betona, att det vid förordningens utfärdande må vara angeläget att anlägga sådana synpunkter, att man ej tvingar det statsorgan, som kommer att handhava dyrtidsanslaget, att förorda grundbidrag till kommuner, som nog kunna hava en relativt hög skattebörd, men där behovet icke nödvändiggör ett dylikt anslag. Skattesatserna äro ju vägledande i många och i de flesta fall, när det gäller att bedöma kommunernas behov, men de äro dock missvisande i så många fall, att de icke böra ensamma få vara avgörande, när man går att bestämma i dessa frågor.

Jag ber sålunda, herr talman, att med understrykande av dessa synpunkter få yrka bifall till jordbruksutskottets föreliggande förslag.

Herr vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag är övertygad, att regeringen kommer att pröva de ansökningar, som framställas om att få del av här ifrågavarande anslag, den kommer att se till, att medlen icke lämnas till sådana kommuner, som icke äro i behov av understöd. Jag hemställer till denna andra kammare, huruvida det kan vara lämpligt att, när det gäller anslag, som har till ändamål att hjälpa, där hjälpen mest behöves, att hjälpa de mindre bemedlade, de fattiga, nedsätta dem nu begärda beloppet. Här är fråga om ett förslagsanslag. Vad som då blir över kommer ju att återgå till statskassan. Att nu vidtaga en nedprutning förefaller mig ej vara i överensstämmelse med de traditioner, som råda i andra kammaren. Vi ha ju höjt anslagen för krigstidstillägg åt statstjänstemännen på alla håll. Skola vi då nedsätta anslaget till de fattigaste av alla, dem som behöva det mest? Jag tror ej, att det är lämpligt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr B o g r e n: Det låter litet kusligt för mig, det låter, som om jag skulle vilja motarbeta statens vitala uppgift att lindra nöden och att hjälpa, där hjälp behöves. Men så är, mina herrar, icke alls förhållandet, utan tvärtom. Jag är den förste, som vill tala för höga anslag därvidlag. Jag ber dock kammaren att fästa sin uppmärksamhet vid, att vi redan hava kommit i något litet bättre förhållanden, än vi nu en tid hava varit i, och alla tecken tyda väl på, att denna ledsamma prøvotid nalkas sitt slut. Alla de anslag, som nu äskas och som jag det varmaste vill vitsorda, äro dock betydligt högre än de, som lämnades förra året. Man kan därför

icke tala om, att det här blir fråga om indragning, utan det blir tvärtom en utökning utav dessa anslag i rätt väsentlig grad.

Det är endast fråga om, att Kungl. Maj:t skall ha fullt fria händer att utdela dessa anslag där de bäst behövas och att man icke går sådan väg med grundbidraget, att det missbrukas. Det kan nu bevisas, att det har missbrukats i vissa kommuner. Det är att hoppas, att behovet av dessa anslag måtte, åtminstone vad landskommunerna beträffar, bli betydligt mindre än det har varit. I landskommunerna har detta behov icke gjort sig av helt naturliga skäl så kännbart, varför största delen av dessa anslag gått till städerna. Jag ser här i den kungl. propositionen, att hittills av anslaget utanordnats utöver 9 miljoner kronor till landsbygden inklusive köpingarna, som icke äro få och till vilka vid jämförelse med andra landsbygdskommuner de största bidragen gått. Omkring 9 miljoner kronor ha gått till landskommunerna, som jag sade, och 15 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor ungefär till stadskommunerna.

Då vi nu, som jag sade, se mera hoppfullt framför oss än vi kunde göra förlidet år, och då vi anslå betydligt större medel för det senare halvåret 1919, kan jag icke finna något fog i talet om att man här vill knappa in. Det är icke alls fråga om att knappa in på hjälp, där hjälp behöves, utan det är bara fråga om att söka gå den väg, vars lämplighet den förre talaren, herr Bårg, vitsordade, att gå varsamt fram och icke tvinga ett statsorgan att lämna anslag i en form, som detta statsorgan kan finna vara mindre lämplig. Har Kungl. Maj:t fått detta anslag och på samma gång fria händer att disponera över detsamma och att fördela det där hjälp behöves, så tror jag, att det är den bästa vägen, ty det kan ej vara någon hjälp för Kungl. Maj:t att av riksdagen åläggas att utdela ett grundbidrag, där kommunen icke har någon skyldighet alls att lämna motsvarande bidrag. Grundprincipen är den, att kommunen i fråga skall lämna ett motsvarande bidrag. Riksdagen lämnar här Kungl. Maj:t fria händer att till en mycket tryckt kommun lämna full ersättning för allt vad kommunen givit ut i denna dyrtidsverksamhet.

Det är detta, herr talman, jag velat betona för att icke vara missförstådd med anledning av de båda talarnas yttranden.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Petersson: Herr talman! Den siste talaren motiverade bland annat sitt yrkande på nedsättning i det nu ifrågavarande anslaget, nämligen det så kallade dyrtidsanslaget, med det, att vi nu stode inför bättre förhållanden, än vi tidigare gjort, och detta borde föranleda, att man minskade i stället för ökade anslag av denna art. Jag ber med anledning därav att för kammaren få påpeka, att det icke förhåller sig så, som den siste talaren sade, att man i stället för att minska ökar dessa anslag. Han sade icke detta, utan dessa anslag, och jag vill då erinra om att de anslag varom nu är fråga har ett visst samband med det nyss av kammaren bifallna förslaget om generella prisregleringar. Detta senare anslag utgick i fjol med 90 miljoner, i år är

*Ang. lindring
i de mindre
bemedlades
levnadsvillkor.
(Forts.)*

Ang. lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor. det för ändamålet begärt och nu också beviljat 50 miljoner. Det är sålunda en betydande nedsättning från i fjol till i år.

(Forts.)

Men i sammanhang med detta ber jag att för kammaren få påpeka, att folkhushållningskommissionen och departementschefen, båda ha starkt strukit under, att man väsentligt borde minska på anslagen till de allmänna, de generella prisregleringarna, som avse icke bara de mindre bemedlade, utan varor, som komma alla till godo och lägga huvudvikten på det s. k. dyrtidsanslaget. Jag tror, att även denna kammare skall erkänna riktigheten av den principen, att man sålunda mera koncentrerar sina åtgärder på att lindra dyrtiden för de mindre bemedlade än för hela folket. Det är detta, man har gjort, och det är det, som har föranlett, att detta anslag, om vilket vi nu tala, verkligen — märk väl, att det är ett förslagsanslag — höjts från 24,000 kronor till 30,000 kronor.

I själva verket skulle ju en nedsättning av en miljon för 1919 och en miljon för 1920 på ett förslagsanslag icke ha någon annan betydelse än att det minskar beloppet i budgeten. Det är ett förslagsanslag, och Kungl. Maj:t skulle sålunda kunna gå vida utöver det ansagna beloppet.

Jag hörde icke riktigt det första yrkandet, men jag har uppfattat det så, att det yrkades, att nedsättningen i beloppet skulle vara förknippat med en ändring i motiveringen, som skulle ha till följd, att det så kallade grundanslaget skulle upphöra att utgå. Detta grundanslag tillkom ju i fjol på förslag av Kungl. Maj:t efter en utförlig motivering för förslaget av folkhushållningskommissionen.

Nu stå vi inför en övergång. Då har jag frågat mig: kan man och bör man under de förhållanden, som nu äro för handen, i ett slag avskrika hela detta grundanslag, som riksdagen och Kungl. Maj:t beslöt i fjol och som då motiverades ganska starkt? För egen del kan jag icke se annat, än att det skulle vara riktigare, att man gjorde denna övergång en smula mildare, att man förmedlade övergången, och det är därför, det nu är föreslaget, att detta grundanslag till kommunerna skulle utgå med halva det belopp, med vilket det har utgått förut. Och det är ju uttalat i propositionen, att man skulle bestämra sig för detta endast för senare delen av 1919.

Jag har för min del ansett, och jag tror fortfarande, att det är den riktiga vägen, att man bör göra övergången en smula mild och mjuk. Det är en riktigare väg än att nu i ett slag slopa hela grundanslaget, och jag kan dock icke dölja för mig själv, och jag tror icke heller, att kammaren kan göra det att därest grundanslaget, som tillkom i fjol, nu skulle slopas, så komme detta att gå ut över först de svagare kommunerna och ytterst över de mindre bemedlade, de fattiga, som verkligen äro i behov av lindring i dyrtiden; resultatet blir faktiskt, att detta i sista hand kommer att gå ut över dem, och det kan jag knapast tro, att denna kammare skulle anse vara riktigt, så mycket mindre som denna kammare från början varit angelägen om denna verksamhets tillkomst och denna verksamhets uppehållande, så länge detta abnorma tillstånd varar.

Jag är fullkomligt överens med en talare, som nyss hade ordet,

nämligen herr Bärq, därom, att man vid utdelandet av dessa anslag, skall taga hänsyn till behovet inom kommunen och icke bara schablonmässigt till skattesatserna, ehuru de utgående skatterna i allmänhet få anses som ett kriterium på skattetungan inom kommunen och bördorna där. Men det är alldeles riktigt, att man vid prövningen bör taga hänsyn till det föreliggande behovet och de sociala förhållandena, och jag tror, att både Kungl. Maj:t och de organ, som förbereda och handlägga dessa ärenden, skola låta sig angeläget vara att tillämpa just en sådan princip.

*Ang. lindring
i de mindre
bemedlade
levnadsvillkor.
(Forts.)*

Jag skulle sålunda för min del vilja hemställa till kammaren att bifalla utskottets förslag, och jag vill, innan jag slutar, erinra därom, att i statsverkspropositionen är beräknat ett belopp för detta ändamål, som med 17 miljoner kronor överstiger det, som nu begäres i denna proposition och som är tillstyrkt av jordbruksutskottet. I statsverkspropositionen beräknade man nämligen i dyrtidsanslag ett belopp av 47 miljoner på grund av en då av folkhushållningskommis- sionen uppgjord promemoria. Sedan den tiden, eller från januari, har man kommit så långt att man ansett sig kunna nedsätta detta belopp från 47 miljoner till 30 miljoner, och då tycker jag icke det är skäl, att andra kammaren ytterligare nedsätter detta anslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr tal- mannen givit propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Bogren under överläggningen framställda yrkandet, blev utskottets hemställan av kammaren bi- fallen.

§ 5.

Härefter förelåg till avgörande jordbruksutskottets utlåtande, nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till undervisning i trädgårdsskötsel.

*Ang. anslag
till under-
visning i träd-
gårdsskötsel.*

I en den 18 mars 1919 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 312, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till undervisning i trädgårdsskötsel å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 32,300 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehått följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner. nämligen

1) nr 179, i första kammaren, av herr *Dahl m. fl.*, vari hem- ställts, att en byrådirektörstjänst för trädgårdsärenden måtte in- rättas i lantbruksstyrelsen fr. o. m. år 1920 samt att för år 1920 måtte anslås dels å ordinarie stat avlöning till en byrådirektörstjänst av andra normalgraden, 5,800 kronor, dels å extra stat för expenser vid ifrågavarande tjänst, reservationsanslag 2,000 kronor;

2) nr 358, i andra kammaren, av herr *Sjöblom*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta dels att för anställande av en byrå-

Ang. anslag
till under-
visning i träd-
gårdsskötsel.
(Forts.)

direktörsbefattning inom lantbruksstyrelsen anvisa å extra stat för år 1920 ett förslagsanlag, högst kronor 5,600, dels att till expenser m. m. åt lantbruksstyrelsen anvisa å extra stat för år 1920 ett förslagsanlag, högst, kronor 2,000;

3) nr 18, i första kammaren, av herr *Pers*, som hemställt, att riksdagen utöver bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 312 ville dels ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett förslagsanlag för 1920 av 12,500 kronor för att tilldelas hushållningssällskap eller landsting med högst 1.250 kronor för varje län för anställande av länsträdgårdskonsulenter, dels höja det av Kungl. Maj:t begärda anslaget till trädgårdsskola vid Apelryd till 10.000 kronor med villkor, att en kurs för hemkonsulenter därstädes komme till stånd; samt

4) nr 382, i andra kammaren, av herr *Welin*, vari hemställt. att riksdagen ville besluta att lämna understöd åt ettåriga sommarkurser i trädgårdsskötsel för kvinnor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med avslag å samtliga de i ämnet väckta motioner, i enlighet med Kungl. Maj:ts förvarande framställning, till undervisning i trädgårdsskötsel å extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanlag av 32,300 kronor.

Reservation hade dock avgivits av herr *Sjöblom*.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Sjöblom*: Herr talman! Det kan icke falla mig in att lämna någon längre motivering för den reservation, som jag tillåtit mig foga till utskottsbetänkandet, men jag kan dock icke underlåta att säga några ord i detta ämne.

Det förhåller sig enligt min uppfattning på det sättet, att den näring, som utgöres av trädgårdsskötseln, har under det sista året här i vårt land tilldragit sig allt större uppmärksamhet, och särskilt har detta varit fallet under de gångna krisåren. Men det är ju så, att denna näring har icke varit föremål för samma uppmärksamhet från statsmakternas sida som många andra kanhända mindre betydelsefulla näringsgrenar varit.

Nu har emellertid frågan om en ordnad trädgårdsrörelse varit föremål för en utredning av sakkunniga, och dessa sakkunniga ha kommit till det resultatet, att denna näring vore i behov av en särskild byrå inom lantbruksstyrelsen, som skulle handhava denna rörelses intressen. Nu har dock Kungl. Maj:t icke velat följa de sakkunniga i denna deras uppfattning, och därför har jag, herr talman, tillåtit mig att framlägga en motion, i vilken jag yrkar, att en byrådirektör måtte tillsättas inom lantbruksstyrelsen, som skulle ha de uppgifter, som röra trädgårdsrörelsen, om händer. Emellertid har icke jordbruksutskottet velat bifalla detta mitt yrkande.

Enligt min mening är det så, att det vore till mycket stor nytta icke bara för denna näring, utan även för landet, i fråga om landets fyllande med livsmedelstillgångar, om denna rörelse finge en egen målsman inom administrationen. Varför jag har föreslagit, att det

skulle bliva en byrådirektör, beror därpå, att lantbruksstyrelsen i ett avgivet yttrande har ansett, att detta vore den lämpligaste formen för anställande av en administrativ kraft inom styrelsen. Detta skulle medföra att alla skrivelser och sådant, som inkomme till lantbruksstyrelsen från trädgårdsföreningar och enskilda, skulle i första hand av denne byrådirektör besvaras, d. v. s. det administrativa arbetet inom verket skulle vara tjänstemannens allra första uppgift, och den uppgift, som komme i andra hand vore att resa ute i landet och göra sig underkunnig om trädgårdsrörelsens utveckling och läge inom olika delar av landet.

Ang. anslag till under- visning i träd- gårdsöktsel.
(Forts.)

Nu har här framhållits, att det vore lämpligare, om man anställde en statskonsulent. Men det bleve ju bara en tjänsteman med uppgifter i omvänd ordning mot vad jag nyss nämnde. Hans första uppgift bleve att resa, och den tid, han hade över, finge han disponera inom lantbruksstyrelsen. Jag tror sålunda, att detta icke skulle vara av så synnerligen stor betydelse.

Jag har vidare föreslagit, att denne byrådirektör skulle tillsättas på extra stat, därför att det kunde komma att visa sig, att om denna sak komme att utveckla sig så som alla hoppas, det i sinom tid kunde befinnas nödvändigt att inrätta en särskild byrå inom lantbruksstyrelsen, som skulle förestås av en byråchef. Jag har därför begärt till lön åt denne tjänsteman 5,600 kronor och ett extra expensanlag av 2,000 kronor för lantbruksstyrelsen.

Nu är det enligt min uppfattning kanske icke lönt att diskutera detta ärende längre, särskilt i denna sena timme, men nog tror jag, att det vore synnerligen klokt, om riksdagen behiärtade det önskemål, som jag framfört i min motion. Jag tror, att det skulle ha framtida betydelse för landet i dess helhet, i vad gäller våra livsmedelstillgångar. Vi ha ju i vår statistik uppgifter nå vad vi årligen ge ut för import av frukter och dylikt från utlandet, trädgårdsalster, som vi själva skulle kunna producera i allra största utsträckning, ehuru detta nu försummas. Jag tror således det vore välbetänkt, om en sådan tjänsteman, som här föreslagits, bleve anställd och finge till uppgift att handhava och stödja denna enligt min mening mycket viktiga näringsgren.

Jag skall alltså be, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan samt bifall till min motion.

Herr Johansson i Uppmälby: Herr talman, mina herrar! Utskottet har ingalunda förbisett den betydelse, som trädgårdsnäringen och trädgårdsodlingen har i vårt land, men utskottet har icke kunnat gå med på den motion, till vilken motionären nu yrkat bifall. Såsom motionären nämnde, har han stött sin motion såväl på de sakkunnigas utlåtande, som på det yttrande, lantbruksstyrelsen avgivit, men av detta senare framgår, att behovet av att inrätta en byrådirektörsbefattning i lantbruksstyrelsen för närvarande icke kan vara så synnerligen stort. Lantbruksstyrelsen säger nämligen själv, att denne tjänsteman under det första året knappast torde helt kunna tagas i anspråk för vanligt byråarbete på tjänsterummet, utan meningen vore,

Ang. anslag
till undervisning
i trädgårdsskötsel.
(Forts.)

att han den tid, som bleve öfver, skulle vara ute på resor. Jag tror, att om man i en framtid skall tillsätta någon person för att inom lantbruksstyrelsen bättre tillvarataga de intressen, som det här är fråga om, så har man att välja en annan väg.

Trädgårdsodlingen i vårt land är ju ändå icke så illa ställd. Trädgårdsodlarna inom respektive län ha att tillgå länsträdgårdsmästare och dylika, som man kanske i en framtid skulle kunna utöka med en statskonsulent. Jag tror icke, att riksdagen, utan att Kungl. Maj:t framlagt något förslag i ämnet, bör inrätta några nya befattningar, ty slå vi in på den vägen komma från alla näringar det ena kravet efter det andra att resas på representation inom lantbruksstyrelsen, vare sig där skall inrättas en hel byrå eller det anses räcka med en särskild tjänsteman. Jag tror vi skola akta oss för att utvidga alltför mycket, ty jag är övertygad om, att när den tidpunkten är inne, att behov av flera tjänstemän föreligger, så kommer nog icke Kungl. Maj:t att underlåta att göra framställning därom. Departementschefen säger själv, att han icke anser sig kunna följa lantbruksstyrelsens uttalande, utan håller före, att man åtminstone tills vidare kan hjälpa sig med den förstärkning, som uppstått genom lantbruksstyrelsens omorganisation. Han yttrar: »Lantbruksstyrelsens omorganisation har först med innevarande år trätt i tillämpning, och det synes mig önskligt, att någon tids erfarenhet av dess verkningar inhämtas, innan förslag om tillförandet av ytterligare arbetskrafter framlägges. Härtill kommer», fortsätter departementschefen, »att trädgårdsärendena i styrelsen för närvarande äro helt få och att den ökning, som skulle uppstå genom bifall till de nu av mig tillstyrkta förslagen, icke torde bliva av någon större betydelse».

Det är nämligen så, att det anslag, som riksdagen beviljat till trädgårdsodlingen, är mycket litet, och de ärenden, som lantbruksstyrelsen har att avgöra i frågor om trädgårdsskötsel äro mycket få. Därför har också lantbruksstyrelsen sagt, att denna nya byrådirektör, som styrelsen själv förordar, icke skulle kunna få sysselsättning på ämbetsrummet, utan skulle, om jag så får uttrycka mig, delvis bli en konsulent, som skulle resa omkring. Det vill därför förefalla lämpligare, att när behovet kommer att uppträda, och det kommer det nog att göra, man tager i öfvervägande, huruvida det icke är lämpligare att inrätta en konsulentbefattning.

Jag skall icke uppehålla kammaren längre i denna sena timma, utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Welin: Herr talman! Trädgårdsskötseln har ju en synnerligen stor betydelse; det erkännes mer och mer. Det är också en annan sak, som är tämligen uppenbar, nämligen, att kvinnan mer än mannen är lämpad att taga den närmare befattningen med arbetena i trädgården omkring hemmet. Det är med anledning härav, jag väckt en motion, som går ut på, att staten skall vidtaga åtgärder, för att kvinnan skall erhålla bättre undervisning i trädgårdsskötsel. Särskilt har jag tagit sikte på en sådan kurs, som skulle ge henne

en något så när fullständig kunskap i de arbeten, som höra till trädgårdsskötsel, d. v. s. en kurs, som omfattar hela växtperioden, så att eleven hade tillfälle att vara med om allt arbetet i trädgården från vårens början till höstens slut. Någon sådan kurs med statsunderstöd finnes för närvarande icke.

Utskottet, som avstyrkt motionen, betvivlar, att behovet av en sådan kurs är tillräckligt stort, och hänvisar i övrigt till lantmanna- och lanthushållsskolorna. Nu är det så beträffande lantmannaskolorna, att de till ojämförligt största delen besökas av män. Det är väl ett ytterst litet fåtal kvinnor, som besöka dessa skolor, och därför kunna lantmannaskolorna snart sagt icke alls fylla den uppgift, jag avsett, och detta så mycket mindre, som dessa skolor i regel ha vinterkurser. Vad lanthushållsskolorna beträffar, så äro förhållandena där så till vida bättre, som det är kvinnor, som besätta dessa skolor. Dessutom äro kurserna vid dessa skolor förlagda till sommaren, ehuru icke alltid; det finnes även skolor, där kurserna äro förlagda till vintertiden. Emellertid är det så, att lanthushållsskolornas kurser i regel fortgå endast tre månader, och det blir således en ofullständig kurs eleverna få genomgå; de få vara med om antingen vår-, högsommar- eller höstarbeten, och om kursen förlägges till vintern, kunna ju inga praktiska arbeten utföras.

Det finnes alltså, som jag sade, inga kurser, som motsvara vad jag sökt få fram. De sakkunniga, som avgivit förslag rörande denna sak, vilket förslag ligger till grund för Kungl. Maj:ts framställning, ha hänvisat till folkhögskolorna såsom lämpade för undervisning i trädgårdsskötsel. Ja, de sakkunniga förutsätta till och med, att där skall finnas kurser i trädgårdsskötsel. De säga nämligen på ett ställe, som jag citerar i bilagan till min motion, följande, på tal om utbildningen av lärarinnor i trädgårdsskötsel: »Vad vidare beträffar den kompetens trädgårdslärarinnor vid våra folkhögskolor besitta, är den i regel ganska svag.» Det förutsättes följaktligen, att det bör finnas undervisning i trädgårdsskötsel vid folkhögskolorna, men något anslag till sådana kurser finnes icke. Det är särskilt med tanke på dessa skolor — vilka jag har äran representera här i kamraren — som jag kommit fram med tanken på de kurser, det här är fråga om.

Vid den folkhögskola jag tillhör, skulle vi i fjol försöka oss på en trädgårdskurs för kvinnor. Vi satte oss ned att räkna men funno det snart omöjligt att få debet och kredit att gå ihop och måste därför uppge tanken på att ha en trädgårdskurs, hur bra det än hade varit att få en sådan till stånd. Hade vi däremot kunnat påräkna ett litet statsanslag, en 500, 800 eller kanske 1,000 kronor till hjälp att avlöna lärarinna, så hade saken kunnat realiseras. Nu vågade vi oss icke på det, och så torde förhållandet vara litet varstädes, där man skulle vilja anordna en sådan kurs. Man saknar tillräcklig ekonomisk grund för att ge sig på saken. Så vitt jag vet, finnes det endast en folkhögskola, där man kunnat anordna en sådan kurs, nämligen vid Önnestad, men

Ang. anslag till undervisning i trädgårdsskötsel.

(Forts.)

*Ang. anslag
till under-
visning i träd-
gårdsskötsel.*
(Forts.)

hur de där ordnat med sin ekonomi, vet jag icke. De ha möjligen bidrag från folkhushållningssällskapet, vilket gör att det kan gå.

Jag ämnar icke nu göra något yrkande utan har endast velat framföra några motiv för min motion. Jag får beklaga, att jag i min motion kanske kommit att göra ett yrkande, som var mindre lämpligt, då jag föreslog, att utskottet skulle uttala sig för, att sådana kurser utan vidare anordnades med statsunderstöd. Det hade kanske varit bättre, om jag i stället föreslagit en utredning i denna fråga. I så fall hade utskottet måhända gått in på min begäran. I alla händelser hoppas jag, att frågan, när den nu blivit bragt på tal, skall mogna, så att den förr eller senare kan komma under utredning. Det finnes en hel del trädgårdsfrågor, som vänta på sin lösning, och jag hoppas, att när dessa frågor komma under debatt, vare sig det blir i lantbruksstyrelsen eller annorstädes, även en sådan fråga som denna skall komma under skärskådande.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Herr Molin i Aspa: Herr talman, mina herrar! Jag skall försöka fatta mig kort, men ämnet är så viktigt, att jag måste säga några ord.

Under den förra punkten i föredragningslistan ha vi beviljat miljoner, som direkt komma småfolket till godo. Här är det icke fråga om så mycket pengar, utan blott om några tusentals kronor, som också skulle komma småfolket till godo fastän mera indirekt. Trädgårdsodlingen har hittills vunnit allt för litet beaktande från statsmakternas sida och det är på tiden att man gör något åt den här saken. Jag vet, att trädgårdsskötselns vänner med tacksamhet ha mottagit underrättelsen om att Kungl. Maj:t framlagt proposition i denna fråga vid denna riksdag. Utskottet och Kungl. Maj:t begära att ett anslag på 32,300 kronor bör beviljas för utbildning av trädskötare, för trädgårdskurs i Norrland och trädgårdsundervisning för kvinnor. När man reser omkring i landet och ser, hur folk sköter sina trädgårdar, kan man verkligen få underliga tankar. En del sköta visserligen sina trädgårdar utmärkt och man ser att ägarna ha både nöje och nytta av trädgårdarna, men man kan också konstatera på många håll, att man mycket litet förstår att på ett rationellt sätt sköta sin trädgårdstäppa. Jag tror, att om man skall komma någon vart på detta område, få vi såsom herr Sjöblom framhåller i sin motion, söka få en särskild person inom lantbruksstyrelsen som skall reda ut dessa saker och leda och ordna arbetet på nöjaktigt sätt, ty om lantbruksstyrelsen utan sådan förstärkning skall söka styra om även trädgårdsskötsel, så vinner icke detta ämne det beaktande det förtjänar.

Någon av de föregående ärade talarna citerade lantbruksstyrelsen. Jag skall tillåta mig att också läsa upp ett par rader ur lantbruksstyrelsens yttrande. Det heter: »Även om lantbruksstyrelsen på goda grunder ej kan dela de sakkunnigas uppfattning, att det ringa antal till trädgårdsodlingens område hörande ärenden, som hittills handlagts inom lantbruksstyrelsen, skulle hava sin huvud-

sakliga förklaring i den brist på förståelse, trädgårdsodlingens utöfvare funnit inom styrelsen för sina 'initiativ, förslag och äskanden', håller dock lantbruksstyrelsen före, att vägande skäl numera föreligga att giva trädgårdsodlingen en särskild representant inom ämbetsverket.» Och längre fram heter det: »De sakkunniga föreslå också, såsom nämnts, att en avdelning för trädgårdsärenden snarast möjligt inrättas inom lantbruksstyrelsen, att trädgårdsodlingen där får särskild föredragande och att denne må vara chef för avdelningen.» Jag tycker för min del, att denna fråga är så viktig, att man icke borde uppskjuta denna sak utan bevilja det anslag som föreslås av herr Sjöblom. Det gäller 5,600 kronor å extra stat för år 1920 samt 2,000 å extra stat för expenser, summa 7,600 kronor. Lägga vi detta till de 32,300 kronor som Kungl. Maj:t och utskottet begärt, komma vi till en summa av 39,900 kronor. Det gäller sålunda blott några tusen kronor som skulle komma trädgårdsodlingen till nytta, och jag tror, att om vi bevilja detta belopp, ha vi gjort en god gärning.

Jag ber därför att i korthet få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag och herr Sjöbloms motion.

Herr Sjöblom: Herr talman! Jag begärde ordet för att framställa ett yrkande. Jag yrkade nyss avslag på utskottets hemställan och bifall till min motion. Det är naturligtvis icke riktigt, men det beror kanske på någon felaktighet uti uppställningen av utskottsutlåtandet. Jag skall be att få framställa yrkande om bifall till klämmen i utskottets yrkande och även till min motion, men att utskottets motivering för avslag på min motion måtte ogillas.

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Jag skall blott med ett par ord yrka bifall till utskottets förslag. Kammaren kan väl inse, att det icke är lämpligt att besluta tillsättandet av en tjänsteman i lantbruksstyrelsen, som både statsrådet och även andra vederbörande avböjt. Man bör iakttaga all sparsamhet, där så kan ske.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Sjöblom under överläggningen senast framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 72, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande av åtgärder till upphjälpande av fisket i de svenska huvudfloderna begärdes ordet av motionären

Ang. upphjälpande av fisket i de svenska huvudfloderna.

Herr Edberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det brukar vara vanligt, när en motionär får ett välvilligt avstyrkande

Ang. anslag till undervisning i trädgårdsodning.

(Forts.)

Ang. upp-
hjälpande av
fisket i de
svenska hu-
vudfloderna.
(Forts.)

på sin motion, att han känner sig belåten, men jag kan ändå icke underlåta att säga ett par ord i denna fråga.

Jag har sagt i min motion, att »största orsaken till fiskens avtagande torde få tillskrivas de stora industrianläggningarna vid våra älvar. Dessa anläggningars dammbyggnader omöjliggöra nämligen fri passage för fisken upp och ned för floden». Jag vill nämna, att i en flod, Ljungan, som jag har kännedom om, finnes icke mindre än fyra överbyggnader på ungefär 10 mil, och det är ju alldeles givet, att fisken helt och hållet utdör i denna flod, därför att fisken icke kan taga sig upp och ned för floden.

Jag har också sagt i en annan punkt: »Vissa tider kan man också nedanför dammanläggningarna få se bitar och slem av fisk, som söndermalts av vattenturbinerna.

I våras, när flottningarna pågingo i floderna, så förekom det i en biflod, som flyter in i Ljungan vid en av våra industrianläggningar, att när timmerflottarna revo den stora timmerbråten utanför industrianläggningen, man såg stora bitar av ål och annan fisk, som hade samlat sig i timmerbråten. Vid en annan industrianläggning ha dammvakterna fiskat upp stora ålar, som ha pressats intill gallren vid dessa kanaler. I de allra flesta fall befinna sig dessa galler så långt ned i kanalen, att sugvattnets sugkraft drager med sig fisken, så att denna är tvungen att följa med vattnet ned till turbinerna.

Utskottet säger här: »Vad angår byggande i dylika vattendrag hava emellertid nyligen bestämmelser utfärdats i vattenlagen den 28 juni 1918.» Det är ju alldeles riktigt. Sedan jag väckte min motion, har den nya flottningslagen också tillkommit som säger, att den flottande är skyldig att bidraga till fiskets upphjälpande vid floderna. Därför har jag heller icke något yrkande att göra, utan jag har endast velat nämna detta såsom motiv för att jag kommit med min motion. Det kunde ju vara många, som tyckte, att jag kommit med min motion i ogjort väder men jag vill därför påpeka, att det är först efter sedan min motion väcktes, som flottningslagen har avlämnats till riksdagen och blivit antagen.

Herr talman! Jag har således intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig tomt del i Marstrand; och

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig tomt i Marstrand.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 8.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av herrar Thores och Olssons i Kullenbergstorp motion, nr 275, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en effektiv sjömanspensionering föredrogs nu; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 9.

Härpå föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av herr Werners motion, nr 315, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inrättande av en statens telegrambyrå; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 10.

Slutligen föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avveckling av kommissionsväsendet.

*Ang.
avveckling av
kommissions-
väsendet.*

Därvid yttrade:

Herr Lindman: Herr talman! I den motion, som här av utskottet har blivit behandlad, har det gjorts en översikt över en del av de olägenheter, som ha varit förknippade med det gjorda statsingripandet. Att många sådana olägenheter förefinnas, lär väl icke någon kunna bestrida, även om uti den kritik, som från kommissionernas sida ägnats denna motion, man icke sparat på ganska skarpa omdömen. Den kritik, som kommit motionen till del, är ganska skarp, jag vågar kanske säga för skarp, i varje fall skarpare, än vad nöden krävde.

När motinärerna ha talat om den fria företagsamhetens beskärande, så framhåller till ex. F. H. K., att den fria företagsamheten ville icke och kunde icke ställa sig till förfogande. Detta gäller bl. a. även spannmålen, och beträffande denna framhåller F. H. K., att 1916 och 1917 avstannade importen och sedan ville den enskilda företagsamheten icke taga hand om denna import. På ett annat ställe framhåller F. H. K. att missväxten på hösten 1917 var så stor och föranledde en sådan minskning i brödsädstillgången i landet, att kommissionen icke tror, att någon i ansvarig ställning skulle ha tvekat inför införandet av sådana åtgärder, som vidtogos av den dåvarande regeringen. Ja, mina herrar, för min del tycker jag, att det där resonemanget, som upptager en rätt stor del av F. H. K:s yttrande, hänger ganska mycket i luften, ty ingen har ju bestritt, att icke ett statsingripande var nödvändigt, i varje fall beträffande brödsäden. Jag har aldrig hört någon bestrida det, och har ej heller själv gjort det, utan har tvärtom uttalat, att det var nödvändigt och måste göras. I den motion, som föreligger, erkännes

Ang.
 avveckling av
 kommissions-
 räsendet.
 (Forts.)

tydligt och klart, att ransonering av brödsäden var en oundgänglig sak. Ett bemötande av detta synes mig då vara fullkomligt överflödigt. Det är också att märka, att industrikommissionen i sitt avgivna yttrande erkänner, att motionärerna ha sagt detta. Då kan man fråga, varför hela detta långa yttrande om brödsäden skall förekomma i F. H. K:s uttalande.

I F. H. K:s yttrande förekommer på ett ställe tämligen omotiverat ett påstående, att motionärernas mening skulle vara, att man skulle frångå minimiprispolitiken. Jag förstår icke, varifrån denna uppfattning har kommit, ty ingen av oss motionärer har tänkt på annat, än att riksdagen skulle fullfölja och stå vid sitt beslut om minimipriser. Detta är sålunda något, som icke alls har med motionen att göra, ty alla i riksdagen ha väl tänkt sig, att minimiprisen skulle fullföljas.

Folkhushållningskommissionen säger på ett annat ställe, att på många viktiga importområden har man haft att välja mellan antingen statsimport eller också ingen import alls. Ja, det är ju klart, att det på vissa områden har varit nödvändigt. Jag har nyss talat om ett, nämligen beträffande brödsäden, där statsimport blev nödvändig. Det kan ju hända, att det också varit nödvändigt att få till stånd sådan statsimport på andra områden, men då borde man få tolka detta uttalande så, att staten icke har importerat annat än vid sådana tillfällen, då import på enskild väg icke kunnat förekomma. Jag undrar, om det är alldeles riktigt, och om det icke snarare då borde hava hetat, att enskild import har icke kommit till stånd, då den enskilde icke har fått tillstånd att importera, ty nog finns det områden, där enskild import kunnat komma till stånd, om tillstånd därtill lämnats.

På ett annat ställe talar kommissionen om prissättningen och anmärker emot motionens uttalanden, att det är överdrivet, då vi sagt, att prissättningen varit för låg i vissa fall. Ja, jag vill säga, att det har den nog ändå varit, och jag vill speciellt erinra om ett särskilt fall, där jag tror, att detta påstående är alldeles riktigt. Jag menar då den prissättning, som gjordes på hösten 1916 och vilken överklagades här i riksdagen år 1917. Jag minns alldeles speciellt, att jag själv vid remissdebatten 1917 gjorde anmärkning på att de priser, som sattes på brödsäden hösten 1916, voro alltför låga. Herrarna minnas mycket väl, att prisen sänktes ifrån vad de förut varit samtidigt med, att priserna stego på de stora utländska marknaderna. Ett annat fall, där folkhushållningskommissionen också kommer in på detta, är i fråga om sockret. Om detta säger folkhushållningskommissionen, att den egentligen ej har med att göra, ty det är riksdagens sak. Man tycks alltså tro, att allt, vad som här är sagt i motionen, uteslutande rör sig kring folkhushållningskommissionen, men så har icke varit fallet. Vi hava i denna motion riktat oss mot statsingripandet som sådant, vare sig det kommer från Kungl. Maj:t, kommissionerna eller riksdagen. Det är ju klart, att vad folkhushållningskommissionen säger om sockret är alldeles riktigt, nämligen att kommissionen icke haft med saken att göra, utan att det var riksdagens angelägenhet, men saken hör i alla fall till de påtalade stadsåtgärderna. Jag har för min del alltid ansett, att vad som beträffande sockret blivit åtgjort, varit oriktigt och olyckligt. Jag

skall icke besvära kammaren med att nu närmare ingå på den frågan, ty kammaren känner till, att då man håller ned priset mycket lågt, så som man gjort i avseende å sockret, har resultatet blott blivit det, att man tvingats till en ransoning. Detta är något, som jag alltid ansett vara oklokt, men det är ju alldeles givet, att det varit riksdagen i detta fall, som varit med om att göra så.

Folkhushållningskommissionen berör för övrigt i sitt yttrande ett uttalande, som jag skulle fällt år 1917 och som såvitt jag förstår, nog är riktigt, nämligen att jag yttrat mig om, att ransoningen inom vårt eget land med stränghet måste fullföljas. Detta står nog i god överensstämmelse med vad i denna motion yttras, då där talas om att statsingripandet i vissa fall varit berättigat och nödvändigt. Detta är sålunda vad i motionen framhålles, nämligen att ransoningen varit både berättigad och nödvändig i vårt land, och det veta vi väl alla, att så varit fallet.

Vad vi motionärer velat med allt detta är, som jag redan vid tidigare tillfällen uttalat, att man icke skall sväva ut över allt möjligt och tro, att man skulle kunna behärska allt, ty det har man icke kunnat; det står över huvud taget icke i människoförmåga att kunna göra. Det har här varit ett för vidlyftigt och stort område, och i den mån, som man sedan ett år eller något mer tillbaka gripit mer och mer omkring sig, hava också olägenheterna framträtt allt starkare.

Jag har också uttalat, att jag tror, att de personer, som haft allt detta om hand, hava gjort sitt bästa, och det utgå även vi motionärer naturligtvis ifrån. Det ha de nog också gjort, men de ha icke kunnat, ty det har icke varit möjligt med detta ingripande på det ena området efter det andra, då man i alla fall icke kunnat ingripa på alla. Man har icke behärskat alltsamman.

Det är nog klart, att klandret varit berättigat. Klandret kunna icke gärna de, som handhaft statsingripandet, undandraga sig, och det göra de ej heller på sätt och vis. Det befogade i detsamma erkännes också från folkhushållningskommissionen, då den säger, att misstag hava förekommit ävensom att vissa vidtagna åtgärder icke lett till äsyftat resultat. Det erkännes ju villigt.

Jag skall visst icke länge besvära kammaren vid denna sena timme, men jag skulle vilja säga, att, då folkhushållningskommissionen talar om, att vanvård icke har förekommit, och att det icke kan uppvisas något exempel härpå, undrar jag, hur det i alla fall var med den där sillen. Vi ha aldrig fått någon riktig förklaring på den saken, men nog vet man, att det förekom sill, som var förstörd. Vi hava aldrig sett till den utredning, som skulle göras om detta. Kanske har den kommit, men jag har i varje fall icke sett till den.

Då man talar om lagarnas tillämpning, skulle jag vilja göra den frågan: Hur är det med leveransplikten? Ha de bestämmelser, som utfärdats, fullföljts? Jag vet, att man i många fall icke brytt sig om det. Jag känner till fall, då folk sagt, att de icke kunde fullgöra sin leveransplikt, utan att någon människa brytt sig om det eller någon undersökning gjorts. Helt naturligt för övrigt, då bestämmelserna voro orimliga och det ej var möjligt att göra undersökningar hos alla. Här

Ang.
avveckling af
kommissionens
väsendet.
(Forts.)

Ang.
 avveckling av
 kommissions-
 väsendet.
 (Forts.)

är sålunda ett fall då författningar och förordningar, som äro utfärdade, icke kunna efterlevas.

Jag skall vidare ta ett exempel på fördyrandet genom F. H. K., som vi alla ha i gott minne. Man talar om alltings fördyrande. Hur var det med potatisen? Jag behöver icke fråga mer än: Vad fick lantmannen för sin potatis och vad fick konsumenten betala för densamma?

På sidan 21 i betänkandet slutar kommissionen med att, med hänsyn till att anmärkningar framställtts mot dem, som varit anställda, tala om, hur kommissionen anställt en mängd affärsmän o. s. v. Jag tror visst, att många av dessa äro duktiga karlar, och att det icke kan sägas något i det avseendet, men kommissionen slutar i alla fall sin förklaring i det stycket med, att de undantagsfall, som kunnat anföras, verkligen äro så sällsynta, att de endast bekräfta regeln. Det erkännes sålunda, att det i undantagsfall funnits personer, som icke varit så, som de borde vara.

Vad vi äsyftade, då vi väckte vår motion, var att i någon mån påskynda avvecklingen. Det var vår önskan, att man skulle komma ifrån allt detta så fort som möjligt, och denna önskan har delats av en ofantligt stor mängd människor. Vi voro rädda för, att de uttalanden, som gjorts i trontalet, icke voro så effektiva, att man av dem kunde draga den slutsatsen, att avvecklingen skulle gå så fort, som önskvärt vore. Jag skulle nu verkligen undra, om icke både de debatter, som hava förekommit i denna fråga i riksdagen och som man kanske tyckt vara både många och långgrandiga, och andra åtgärder i form av motioner, t. ex. denna motion, hava hjälpt till att påskynda denna avveckling. Jag undrar, om icke detta haft sin nytta och haft en viss betydelse i detta fall.

Nu pekar man på, att vi i motionen begärt, både att avvecklingen skall vara gjord innan årets slut och att övergången skall göras mjuk, och man påstår, att detta står i en viss motsägelse mot vartannat, ty skall det vara en mjuk övergång, kan den icke gå hastigt. För min del vill jag verkligen säga, att en övergång, som sträcker sig från januari till den 31 december, bör kunna göras mjuk, och det är verkligen icke en så förfärligt hastig avveckling, som vi begära, då vi säga, att avvecklingen bör vara gjord till årets slut, att den icke mycket väl kan stå i god överensstämmelse med en mjuk avveckling.

Vi hava vidare yrkat på, att det skall uppgöras en plan för avvecklingen, att man alltså i kommissionerna skall göra upp en plan för, hur denna avveckling skall ske och på vilket sätt den skall göras, med andra ord, som vi säga, en plan. Detta vill man icke göra, utan man säger att man bör avveckla allt efter som det visar sig kunna ske. Den enda av kommissionerna, som i detta fall visar något tillmötesgående, är handelskommissionen, som säger, att man skulle kunna göra vissa antydningar, om hur avvecklingen skall ske. Vi hava ansett, att en sådan plan borde uppgöras, och enligt min mening har intet framkommit som kan göra mig övertygad om, att icke en sådan plan skulle kunna göras och att man ej därvid skulle kunna använda personer med, såsom vi kallat det, den vidaste blick över det ekonomiska livet. Sådana personer veta bäst, var skon klämmer och vad som är angeläget. Det

beror icke bara på, i vilken mån varor finnas tillgängliga eller icke, utan det beror även på andra omständigheter. Man kan göra avvecklingen fördelaktigare för en industri, och man kan göra den så, att den blir mindre fördelaktig. Därvidlag hade man kunnat använda sådana personer, och det hade icke alls, som här sägs, behöft medföra, att man skapat en kommission över kommissionerna.

Det var ju en gång tal om att skapa en kommission över kommissionerna, såvitt jag kan förstå. Den saken var ju allvarligt påtänkt just vid den nuvarande regeringens tillkomst. Att emellertid skapa en kommission över kommissionerna kan icke vara behöfligt, därför att man önskar, att personer, som hava kännning av förhållandena, skola biträda med att uppgöra en plan, hur avvecklingen skall ske.

Det är nu så, att de personer, som äro industrimän, ha mycket stora svårigheter, därför att de veta ingenting och få aldrig veta någonting. De sitta ganska mycket i mörkret, och det gör, att de icke kunna inrätta sitt arbete, så som de skulle kunna göra, om något verkligt systemartat kunnat genomföras för själva avvecklingens gång. Utskottet vill nu icke, att man skall göra något i den riktningen, utan har ställt sig på den ståndpunkten — och det ha också kommissionerna gjort — att man icke kan göra något, men, som jag nämnde, en sådan avveckling kan ske på mycket olika sätt.

För övrigt vill jag säga, att, sedan riksdagen för någon tid sedan fattade sitt beslut i förfogandelagsfrågan och därmed utsträckte förfogandelagens giltighet så långt, som den gjorde, torde väl icke mycket vidare vara att säga i denna sak. En del avvecklingar ha ju kommit till stånd, och man får hoppas, att man under den närmaste framtiden skall komma fram allt fortare på den vägen, ty såsom herrarna observerat, är det så, att, där man verkligen beslutat sig för att avveckla, har det i alla fall gått mycket bra. Hur gick det t. ex. med fläsket? Det var många, som voro rädda för fläskransoneringens upphävande, men det gick, och med smöret kommer det nog att gå på samma sätt. Man kan naturligtvis tänka sig vissa svårigheter under en kortare tidsperiod, därför att folk vill begagna tillfället att få högre priser, men det jämnar ganska snart ut sig, och skulle man därför släppa efter något fortare, tror jag för min del, att det icke skulle vara annat än till fördel för det hela. Nu är emellertid förfogandelagen antagen till in på nästa år, och för min del fann jag, när den behandlades, redan därav, att man på sätt och vis bundit sig vid att fortsätta ett par månader in på nästa år. Man får hoppas att avvecklingen går fortare. Åtminstone får man hoppas att den icke skall gå saktare, än att den kan vara avslutad, när riksdagen nästa år har att behandla förfogandelagen.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Herr vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lithander: Herr talman! I motionen har yrkats att avvecklingen av kommissionsväsendet skulle bli mera regelbunden, och jag kan för min del icke se annat, än att det varit nödvändigt, att

Ang.
avveckling av
kommissions-
väsendet.
(Forts.)

utskottet i sista delen av detta yrkande instämt med motionärerna, ty man torde väl ändå få säga att det är en ganska allmän önskan inom hela det svenska folket, att avvecklingen skulle vara slut vid årsskiftet. Om det är någonting, som återstår i en eller annan detalj, så torde det icke vara mera vidlyftigt, än att det infogas i något av våra departement. Alltså borde man här ha givit ett tydligt och klart uttalande i den riktningen. Jag föranledes att fästa uppmärksamheten härpå på grund därav, att i de skrivelser, som en del av kommissionerna avgivit, ha dessa tagit avstånd från den saken och tämligen tydligt sagt ifrån, att de icke kunna bli färdiga. Bland andra har bränslekommissionen uttalat sig på det sättet. Den säger, att det finnes överstigliga svårigheter att få avvecklingen helt genomförd under loppet av innevarande år, och att ett antal samverkande omständigheter göra det svårt att avyttra inneliggande vedlager. Jag vill göra gällande, att det här finnes en enkel och effektiv utväg, och det är att ställa till auktion på hela bränslekommissionens lager. Då få vi ut en mängd ved i marknaden till billigt pris, och slippa denna dyra apparat, som skall avveckla en redan förlustbringande sak.

Det står på sidan 11, att man förvånar sig över den uppfattningen, att statsingripandet skulle vara så gott som obehövt. En sak, som varit obehövt, är den på sin tid omtalade beklädnadskommissionen, som också regeringen ganska snart drog in på.

På sidan 16 står, att det synes vara ovedersägligt, att dessa uttalande belysa kommissionsväsendets betydelse på ett vida mer verklighetstroget sätt, än framställningen i den föreliggande motionen. Jag vill med anledning av detta säga, att det givetvis icke är däremot, att staten gripit in och reglerat en del saker under svåra tider, som denna opposition kommit. Det är heller icke emot de många tvivel utan plikttrogna medarbetare, som verkat i kommissionerna, utan det är emot vad som varit opraktiskt och oklokt och icke överensstämmande med en vanlig uppfattning om vad som är riktigt och rätt i ekonomiska frågor, som man med sådan skärpa och efter vad jag kan se med rätta, här riktat sig.

Vidare har handeln åsidosatts i mycket hög grad och ersatts med statlig organisation. På sid. 20 återgives ett yttrande i en skrivelse ifrån en av kommissionerna, det är för övrigt från folkhushållningskommissionen, där den vill göra gällande, att i motionen har uttalats alltför hårda ord emot kommissionerna, och efterlyser beviset på den saken. Jag tror för min del, att om man skulle skicka ut ett frågeformulär i landet för speciellt de förhållanden i fråga om vilka man anser, att kritiken icke varit befogad, så skulle säkert både kommissionerna och de, som ha reagerat mot detta, bli bönhörda över hövan, ty sannernligen det saknas material i vare sig det ena eller det andra avseendet.

I det interpellationssvar, som hans excellens statsministern gav i början av denna riksdag på förfrågan rörande kommissionernas avveckling, sade herr statsministern, att man icke hunnit få något bokslut färdigt, men att det förbereddes en promemoria, vilken skulle komma att publiceras, och på så sätt skulle riksdagen få del av denna

under utarbetande varande redogörelse över kommissionsväsendet. Denna promemoria återopas på sid. 21.

* Jag får be de herrar som icke intressera sig för nu föreliggande ärende vara vänliga att tillgripa samma sätt, som de bruka använda under debatterna, d. v. s. spela schack eller bråde. Det här är väl ändå allvarliga förhandlingar, som icke beröra riksdagen ensam, utan hela väljarkåren och hela landet!

Beträffande den promemoria, som herr statsministerns då erinrade om skulle den tillhandahållas riksdagen. När den till slut blivit tryckt, delades den emellertid icke ut till riksdagens ledamöter, och det är väl ganska märkvärdigt. Jag blev underrättad om, att den blev färdig, därigenom att det var någon, som sade, att det stod relaterat i Svensk Handelstidning, att svaret kommit. Jag lät genom en vaktmästare efterforska saken närmare, och jag fick ett exemplar. Det var den 15 april, men kamrarnas ledamöter ha ännu icke fått den sig tillskickad. Det är endast de, som möjligen prenumerera på Kommersiella Meddelanden, som få den, men det är ett försvinnande fåtal av riksdagens ledamöter. Jag vill göra en bestämd anmärkning mot detta sätt att redogöra för kommissionernas verksamhet och detta sätt att icke delgiva riksdagens ledamöter så viktiga meddelanden, som dessa. Det hade ställt sig annorlunda om riksdagens ledamöter hade kunnat studera dessa redogörelser i lugn och ro, exempelvis under påskferierna, så som fallet skulle varit, om detta meddelande dessförinnan legat på kammarens bord, mot att riksdagsmännen i sista stund skola få det, när de äro överhopade av arbete, och det är omöjligt att tränga djupare in i ärendet. Det är därför jag nödgas gå mera in i frågan, än som eljest skulle varit nödvändigt, men det är sannerligen frågor av så pass stor vikt, att vi icke få avfärda dem utan vidare. Jag vill också säga, att när det i en sådan redogörelse intages interpellantens fråga och statsministerns svar därpå i andra kammaren jämte allt vad kommissionerna för sin del haft att erinra, synes det mig, att rättvisan bort bjuda, att även interpellantens kritik i andra kammaren över statsministerns svar bort få inflyta, ty då skulle man icke fått en ensidig uppfattning, något som utskottet nu anmärkt på i fråga om motionen. Då hade man ju fått bedömanden från olika håll.

Här står beträffande handelskommissionen, att inkomsterna där varit till största delen lösen för bevis angående undantag ifrån gällande exportförbud. Jag vill säga, att där har inkomsten till mycket stor del även grundats på import, och det har gjorts många anmärkningar emot, att personer, som begärt att få tillåtelse i ena eller andra avseendet ha fått med en så hög summa som över 20 kronor upprepade gånger lösa de nekande svaren på sina framställningar. Det kan ju vara skäl att erinra om den saken.

Man säger här också, att avgifterna äro beslutade av Kungl. Maj:t. Men, mina herrar, det finns ingen enda av dessa siffror eller uppgifter, som passerat genom riksdagen, och det gäller dock så stora belopp, att det under ingen tidsperiod för dylika ändamål har förbrukats så stora medel inom vårt land som de här ifrågakvarande. Det gäller hundratals millioner kronor, och det skall vara undandraget riksdagens

Ang.
utveckling av
kommissions-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
 avveckling av
 kommissions-
 väsendet.
 (Pörs.)

kontroll! Jag vill fästa herrarnas uppmärksamhet på skillnaden i sättet att behandla dessa saker, ty jag erinrar mig, då den nuvarande regeringen var i opposition, vilket stort nummer den då gjorde av, att den då sittande regeringen hade utfärdat skuldförbindelser för ungefär 5,000,000 kronor. Man sade, att detta var att sätta riket i gäld. Då rörde det sig om att för dessa penningar inköpa vete, alltså skaffa en säkerhet, som var vida mera värd, än någonsin guld kunde vara under så svåra tider som de dåvarande. Men nu, när det gäller ren förbrukning av hundratals millioner kronor, då är det icke längre så noga med kontrollen. Är det icke så, mina herrar, att man kan känna sig upprörd över att sådant skall kunna äga rum inom vårt lagbundna rike och vår riksförsamling, att man liksom med tång skall behöva försöka dra ut redogörelser och räkenskaper. Man utlovade en redogörelse i tryck, och när den kommer, så delas den icke ut.

Siffrorna äro för övrigt på sina ställen ganska märkvärdiga, däribland handelskommissionens siffror, som man icke fått tillfälle att närmare granska. Det gäller dock under de år, 1916, 1917, 1918 och en del av 1915, som det här är fråga om, en utgiftspost på omkostnader i löner och arvoden etc. på 1,108,000 och omkostnader på 434,000 kronor. Då har man ändå icke räknat in här vissa utgifter för 1918, vilka jag icke kan få någon klarhet i. Det är t. ex. automobilers *inventarier* under ett år: 32,581 kronor. Är det rim och reson och är det riktigt, att våra skattemedel skola användas, eller åtminstone redovisas, på det sättet? Jag hoppas, det finnes någon annan förklaring. I annat fall är det ju rena rama galenskapen. Vidare utbetalas enligt *Kungl. Maj:ts beslut* 62,938 kronor, men riksdagen skall väl även ha sitt ord med i laget och veta, vart dessa medel gått. I varje fall, om det icke är någonting, som är galet, så varför i all rimlighets namn inte lägga pappren på bordet och ge klart besked! Det är mycket möjligt att det varit oundgängligt att göra dessa utgifter, men förhållandena äro ju sådana, att riksdagen bör få del av räkenskaperna. Låt den då vara med på det sättet!

Jag vet t. ex., att man säger, att vad som skall tas ut beslutats på vederbörligt sätt, men jag vet också, att inom dessa importföreningar ha på sammanträden, som äro alldeles oberoende av både regering och riksdag, i alla fall den procentsats bestämts, efter vilken uttaxeringen skett, och sedan har hälften därav gått till importföreningarnas kostnader, och hälften har gått till industrikommissionen. Vem har föreskrivit, att hälften av detta, som i alla fall godtyckligt uttagits av svenska folket, skall gå till industrikommissionen? Jag anser, att om industrikommissionen behöver penningar, skall den vid sådant förhållande gå till riksdagen och säga, att den behöver så och så mycket, det måste vi ha, i annat fall kunna vi icke klara oss, men icke skall det ske på sådant sätt som nu skett.

Här stå t. ex. med avseende på löner inom industrikommissionen, att dessa från år 1917, då de utgjorde 345,000 kronor år 1918 stigit till 1,321,000 kronor — vi ha icke haft något med dem att göra eller något inflytande på dem. Diverse omkostnader ha stigit från 110,000 kronor det ena året till 985,000 det andra. Riksdagen har svävat i okunnighet

om dessa förhållanden. Man har byggt om industrikommissionens lokaler under 1918 för 121,000 kr., alltså då kommissionen står närapå inför sin avveckling. Är det rim och riktigt sådant?

Jag skall nämna här en sak, som också visar, hur svenska medborgare understundom behandlats av kommissionerna. Här är ett fall, då vi veta, att folkhushållningskommissionen hade inköpt sill från Norge. Det var mycket sill, och den blev till stor del förstörd. För att delvis kunna använda denna sill, fingo — i det fall jag nu känner till — enskilda personer på begäran personlig licens att omvandla denna skadade sill i olja, men på det villkor, att denna olja skulle uteslutande stå till förfogande av industrikommissionen; att tillverka den för någon annans räkning var förbjudet. Den låg alltså under beslag. Sedan begärde industrikommissionen uppgift över, hur mycket olja, som hade tillverkats på så vis. Den fick denna uppgift. Åtta dagar därefter ges emellertid denna vara fri. Industrikommissionen förfogade då inte längre över varan, som förut legat under beslag och varit förbjuden att säljas till någon annan. Först hade man alltså animerat dessa personer att göra på det sättet, därför att det var önskligt att få mera olja på den tiden. När varan sedermera blev fri voro prisförhållandena ändrade och utländsk import var i gång. Dessa personer kunde då icke avsätta oljan för sådana pris, att de kunde antagas. Och, mina herrar, vad blir följden? Den ena personen har fått utmätning på sig på grund av sina inköp av F. H. K:s skadade sill och fått gå i konkurs, den andra personen står inför att göra konkurs och blir av med allt vad han äger och har, d. v. s. sitt bo, som han haft skuldfritt, och står där med hustru och fem barn. Är det rimligt att ordna det så, att svenska medborgare behandlas på det viset? I detta fall kommer att göras hänvändelse till industrikommissionen, och jag hoppas livligt, att rättelse må göras i sådana missförhållanden, ty icke är det värdigt att uppgöra sina mellanhandvanden med svenska medborgare på det sättet.

Vidare vill jag omnämna en annan sak. Jag är visserligen icke säker på själva anledningen till det förhållande, som äger rum, men ett faktum är i varje fall, att bensenbränslet, motorbränslet, är ungefär dubbelt så dyrt i vårt land som i vårt grannland Norge. Jag vill anhålla hos dem, som ha med den saken i industrikommissionen att göra, att söka ge en förklaring på densamma och om möjligt söka få en rättelse till stånd härutinnan.

Det står på sid. 31 i den här promemorian från industrikommissionen: »Uppenbart är även, att det är synnerligen lämpligt att söka tillvarata kommissionens främsta krafter vid upprättande av ett nytt departement för handel och industri». Jag vill på det livligaste varna för att i det nya handelsdepartementet inplanta de metoder och den uppfattning, som gjort sig gällande inom kommissionsväsendet, ty säkert skulle detta länge efterlängtade departement av näringarnas representanter över hela landet då hälsas med helt andra känslor, än vad fallet bleve, därest man i möjligaste mån sökte skaffa sig dessa unga män, som äro skolade i handel och som väl stå i kontakt med näringslivet och som kunna göra detta departement till vad det bör vara. Ty

Ang.
avveckling av
kommissions-
väsendet.
(Forts.)

kommissionsväsendet har icke varit den atmosfär, som ägnat sig för att skapa de blivande ledarna för vårt svenska näringsliv, och vi skola akta oss väl att från början misskreditera detta nya departement redan före dess start genom att göra antydningar i den vägen, och därför har jag velat begagna detta tillfälle för att reagera däremot.

I folkhushållningskommissionens promemoria hänvisar man till, att den granskning, som man här påfordrar, sker vid konstitutionsutskottets granskning av statsrådsprotokollen. Men jag hemställer till de närvarande ledamöterna av konstitutionsutskottet och för övrigt till hela denna kammare, om det verkligen är tänkbart att inom konstitutionsutskottet få den sakliga granskning och den kritik, som i alla fall riksdagen och svenska folket måste fordra i fråga om dessa summor och över huvud taget handhavandet av det hela. När interpellationsdebatten om kommissionsväsendet var före, så ställde herr statsministern till mig det spörsmålet, om jag begärde extra revision, och jag svarade: det gör jag visst inte, men jag vill ha klarhet och reda. Men det får jag säga, att blir det icke större klarhet och reda, än vad hittills varit, då begär jag faktiskt en särrevision och att det blir sakkunnigt folk, som får bedöma dessa frågor och i varje fall avgöra, vad som varit riktigt och vad som varit gålet, vilka utgifter som vi icke kunnat komma ifrån och vilka utgifter som nu i alla fall vore bortkastade och vartill medel slutligen måste tagas ur det skattdragande svenska folkets fickor av alla samhällsklasser.

Här står på sid. 37, att F. H. K:s bokslut för 1918 — det är 1917 års bokslut, som är relaterat — skulle vara färdigt i mars 1919. Vi räkna nu maj månad 1919, men ännu har icke någon riksdagsman fått se ens i avskrift det i promemorian omförmälda bokslutet för det närliggande året.

Så säger folkhushållningskommissionen i sin promemoria på sid. 40, att »så mycket synes dock vara tydligt, att icke ha folkhushållningskommissionens löner åstadkommit något uppskrivande av prisen på arbetsmarknaden.» Man skall läsa bra dåligt innantill, om man skall behöva draga den meningen ur den fråga, som är gjord i interpellationen, ty den avser tydligtvis att söka utröna, i vad mån över huvud taget hela kommissionsväsendet har inverkat så på den allmänna prisfördyringen, som vi beklagligt nog alla kunna konstatera. Den frågan är väl i alla fall tillräckligt viktig för att kunna tagas på allvar.

Här säges det på sid. 41 i promemorian, att folkhushållningskommissionen icke satt någon utanför, och hava bl. a. alla landets spannmålshandlare sysselsättning i den statliga spannmålsregleringens tjänst. Men jag vet i alla fall, att några agenter inom spannmålshandeln blivit satta ur funktion efter 35 å 40 års verksamhet. De ha vänt sig till folkhushållningskommissionen och till regeringen, och jag har för deras räkning vänt mig till riksdagen, men på alla tre ställena ha de fått ett bleklagt nej. Det är folk i alla fall, som myndigheterna borde ha skyldighet att hålla skadeslöst, när man nu lagt om hela handeln. Jag hade härom dagen besök av en mäklare, som i femtio års tid hade idkat verksamhet inom detta område. Han hade under hela sin verksamhet varit mäklare endast i spannmål. Han hade också vänt sig till folkhushåll-

ningskommissionen, men fått ett bleklagt nej. Han och med honom även hans son äro nu utan möjlighet att bedriva sin rörelse, ty förordningen förbjuder honom detta. Vad skall han göra? Han får tåra på det lilla han har, men icke är det rätt handlat av myndigheterna att på så vis se bort från det, som skapat en förödande inverkan i mångt och mycket och för många.

Vidare står här en sak, som jag finner rätt egendomlig. Det står på sid. 43: »Samtidigt har emellertid kommissionens potatisavdelning med bekymmer erfarit, att den hos odlarna i stukor förvarade potatisen i stor omfattning tagit skada. Det är anmärkningsvärt, att under det livsmedelsnämnderna kunnat under förhandenvarande förhållanden med gott resultat sköta sina lager, odlarnas lager däremot varit utsatta för förskämning.» Jag undrar om man inte på det kan använda gamle Valareds uttryck: »alldeles rätt — bara tvärsom».

Så säges på sid. 44: »Läget i försörjningshänseende har nämligen vissa tider varit så ytterst kritiskt, att man ej stätt till svars med att låta importmöjligheter — — stå obegagnade». Jag har här i min hand papper, varav framgår, att tydliga och klara erbjudanden om import avvisats av folkhushållningskommissionen. Jag skall bara ta ett av dem. Här har folkhushållningskommissionen haft erbjudande på 10,000 ton raffinerat socker med licens hit till ett slutpris av 76 öre per kg., men vederbörande ha därtill endast givit det svaret, att folkhushållningskommissionen reflekterar icke därpå.

Man har sagt, att det vore reda i räkenskaperna. Jag har här uppgifter om mellanhavanden mellan livsmedelsnämnder och folkhushållningskommissionen, varav framgår att den saken har ingalunda varit klar.

Här är en lantman, som undrar över alla dessa pengar, som gå till kommissionerna och säger: »Som exempel på att kommissionerna ej behövt anlita alltför mycket av statens medel, kan framhållas, att vid leverans till staten av spannmål samt densamma återköpande av allmänheten har prisskillnaden varit 80 procent, och med denna vinst borde alla omkostnader kunnat täckas och förlust för statsverket ej behövt uppstå.» Man kan icke hjälpa, att man ger folk rätt, när de göra dessa reflexioner.

En annan frågar sig, varför jordbrukarna skola lämna t. ex. havre för ett pris av 32 öre per kg. och återköpa den under benämning av utsäde, foderhavre, o. d. för 60 à 80 öre per kg.

Vi ha även sett, hur potatisfrågan har utvecklats sig, och det är samma förhållande med allt annat, som man släppt fritt: riklig tillgång, men stora förluster för det allmänna.

En sak, som skulle vara av intresse att veta, är vilket belopp folkhushållningskommissionen och det allmänna kan beräknas komma att behöva utge för den spannmål, som man åtagit sig att inlösa. Det skulle vara av vikt att få reda på detta för att man i någon mån skulle kunna bedöma omfattningen av det ansvar, som åvilar oss litet var.

Hur illa det är ställt, hur tröghört det hela är, framgår av åtskilliga omständigheter. Jag har här avskrifter, som visa, att en järnvägsförvaltning fått för att erhålla 20 kg. till människoföda oduglig spannmål

*Ang.
avveckling av
kommissions-
väsendet.
(Forts.)*

Ang.
avveckling av
kommissions-
väsendet.
(Forts.)

avlåta och mottaga 20 st. skrivelser, innan saken kunde utageras. Brev skickades från den ena myndigheten till den andra och när slutligen denna vara erhöles, kom den långt ned ifrån södra Sverige, fastän den givetvis fanns att tillgå på orten. Detta är ett så typiskt bevis på en byråkratisk vanskötsel av dessa saker, att en affärsman där står undrande och spörjande inför sådant. Han måste fråga sig: ha vi här att göra med folk, som ha den ringaste erfarenhet i praktiska angelägenheter? Man kan förstå, att alltsammans skall bli mycket dyrt och taga mycket folk i anspråk när apparaten är så ordnad, när den tillåtes verka på det sättet, när sådant överhuvud kan få gå för sig.

Ett annat förhållande, som mycket upprört allmänheten, är denna myndigheternas vägran att lägga fram siffrorna på bordet och de svårigheter, som därav följa. Köpmännen säga sig: vi äro enligt lag pliktiga att visa våra räkenskaper och deklARATIONER före den 15 april, när det dock gäller vida mindre belopp än här. Men när det är fråga om kommissionsväsendet, låter staten är efter år gå, innan en redogörelse måste läggas fram. Vi äro nu inne i maj månad, och vi ha ännu ej sett något utdrag ur folkhushållningskommissionens böcker för föregående år; ingen har ännu sett bränslekommissionens räkenskaper för det första året av dess verksamhet.

Här skriver en dalkarl: »här tog man av oss 10,000 kg. havre till 22 öre per kg., men 14 dagar därefter fingo skogskörare köpa samma havre till ett pris av 42 öre per kg., och samma handlingssätt har man praktiserat över hela vårt land. Det är ju nödvändigt att få klart, vart dessa millioner ha tagit vägen. Vi ha drivit vår affär sedan 1876 och föra varje år ett bokslut, men ännu är ej vår affär avvecklad. Jag finner det vara en stor skandal, att vår statsminister» — han uttrycker sig litet drastiskt, men han menar väl inte så illa — »har en så snäv uppfattning om en affär, att dess resultat ej kan läggas klar på kammarens bord, förrän den blivit avvecklad, bevisar endast en stor okunnighet, och det är en ren skandal, att vår statschef ej begriper så pass.» Jag får verkligen säga, att den gamle dalkarlen så till vida har rätt, att nog hade saken varit rationellare skött, om det hade funnits inom vår ledning på senare tider mera sinne för ekonomiska frågor än som tydligen varit fallet.

Det framhålles mycket starkt i folkhushållningskommissionens promemoria, att så gott som ingenting förfarits, och det räknas ut, vilken bråkdel av procent, som i varje fall förstörts. Det påstås, att behandlingen hos kommissionerna varit bra. I stukorna hos lantmännen skulle åtskillig potatis ha förfarits, under det att vad som stått under folkhushållningskommissionens vård varit väl skött. Jag har från en mycket vederhäftig och fullt trovärdig person fått en erinran i detta avseende, som verkligen är ganska intressant, då den belyser, hur man inom kommissionerna handskats med saker och ting. I hans skrivelse till mig säges det angående denna fråga, om hur livsmedlen behandlats hos kommissionerna, under kristiden följande: »År 1917, under senhösten, ankommo med tyska ångare laster av potatis och vitkål, vilka lossades i Stadsgården i Stockholm. Temperaturen under lossningen var ända upp till 10 och 12 grader under noll, och då fartygens last-

luckor avtogos, stod en tät rök eller imma upp från låsten i den kalla luften. I stället för att den allra enklaste omtanke till förhindrande av dessa viktiga livsmedels förstöring genom den tillfälligtvis rådande starka frosten borde hava lett därtill, att all lossning uppskjutits, intill dess att blidväder åter inträtt, samt lastluckorna under tiden hållits täckta, då, såsom bekant, ingen förfrysning uppstår i stängda fartygsrum, dels på grund av, att det skrovet omgivande vattnets temperatur alltid är över nollgraden, och dels förmodligen därpå, att vegetabiliska livsmedel likasom spannmål, alltid i sig själva alstra något litet värme, så tilläto sig vederbörande kommissioners representanter, trotsande alla varningar och allt sunt förnuft, att i den rådande starka kylan upplossa potatis- och vitkålslasterna och lägga dem på kajplanet i stora öppna bingar utan något som helst skydd — ej ens av presenningar — med det resultat, att så gott som hela dessa stora partier alldeles fröso förlorade. Den frusna vitkålen — huvudena knastrade såsom is, då de vidrördes — upplades till en del i de gamla magasinerna under Katarinahissen, där den frusna och vid blidväder småningom ruttnande kålen hela den följande vintern spred en outhärdlig stank över hela trakten, till dess partiet fram på värsidan — förmodligen efter hälsovårdsnämndens ingripande — måste köras bort. Kålhuvudena voro då alldeles mörka, förskämda och stinkande. På en del av dem tillätos fattiga gummor att skära ut »stockarna», vilka mestadels ännu voro ljusa till färgen och förmodligen innehöllo någon näring. Under lossningen på kajen tillätos sjäarna att med sina grova, smutsiga stövlar kliva mitt uppe i kälbingarna, därvid vid varje deras steg ett eller annat kålhuvud, fruset som det var, krossades till smulor. Likaså behandlades potatisen under lossningen med påfallande vårdslöshet, men då densamma någon stund efter lossningen var hårdfrusen som sten, ansågs det väl icke löna mödan att behandla den med någon hänsyn. Detta nu beskrivna upprörande skådespel uppfördes i innersta delen av Stadsgården mitt på ljusa dagen och i åsyn av den talrika publik av resande till och från Saltsjöbaden samt de andra fotgängare, som trafikera de hamnbangården omgivande gatubroarna. En del protester från åskådare nere på kajen bemöttes med det överlägsna svaret, att »det anginge ingen», ty kommissionsherrarna hade befallt, att lasterna skulle omedelbart lossas.»

Detta är ju ett tämligen belysande exempel på, hur det understundom gått till, och det kan ju ha sitt värde att erinra om något dylikt gent emot denna i promemorian offentliggjorda förklaring, att i lantmännens stukor har mycket förfarits, under det att i kommissionernas vård saker och ting farit väl. Och i riklig grad finns att tillgå erfarenheter i samma väg från olika delar av landet.

Ifrån köpmannahåll har man gång på gång ställt det kravet på kommissionerna, att de skulle i likhet med vad som är brukligt räkna vikten av inköpta varor netto och icke, såsom fallet varit ifråga om mjöl, brutto för netto. Man har även begärt, att då priserna varit en gång för alla fastställda, köpmännen skulle ha utöver sina kostnader för saken en skäligen vinst på varan; detta har varit, som nämnt, ett allmänt önskemål. När vi nu stå inför kommissionernas avveckling, är

Ang.
avveckling av
kommissions-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
avveckling av
kommissions-
väsendet.

(Forts.)

det inte skäl att gå in i några detaljer på denna punkt, vilket man eljest haft anledning göra.

I bokslutet för år 1917 stå bruttoförluster utöver vinster upptagna till 7 $\frac{1}{2}$ miljoner och diverse omkostnader till 6 $\frac{1}{2}$ miljoner. Detta är i alla fall summor, som riksdagen icke varit med om att granska eller bedöma, utan kommissionerna ha handlat fritt i detta avseende. Man kan ju dock tycka, att de äro jämförliga med andra statens verk, och jag skulle vilja se det departement, som handskas så med siffror, som här har skett. Det är anmärkningsvärt, att i denna stora stat på 31 miljoner kronor figurerar en rad: »livskommissionernas expensmedel 3 kronor och 98 öre!» Det är ju glädjande, att bokföringen tycks vara så detaljerad, och man kan väl då ha förhoppning om att komma även de större problemen litet närmare inpå livet, än vad som hittills kunnat ske.

Herr Lindman efterlyste i sitt första anförande mängden av den sill, som förfarits. Hade han fått denna promemoria, hade detta inte behöfts, ty här står det talat om den saken. Vid framkomsten till vederbörande ort ha sammanlagt 15,775 tunnor sill befunnits odugliga till människoföda. Då de beräknades stå i ett pris av 75 kronor, men såldes till 18 kronor per tunna, var ju detta en avsevärd förlust.

Av allt det sagda ser man dock i alla händelser, att det går på det viset, när staten skall driva affärer och när den som handlar i ett eller annat avseende kan göra detta i tanke att, om förlust skulle uppstå, få de skattedragande betala denna. Så får icke den enskilde individen, köpmannen, resonera, ty han vet, att förlusterna drabba honom själv och därför handlar han varligare med saker och ting. Staten tager understundom icke hänsyn till förhållanden så, som den enskilde måste göra.

Här står på sidan 5 i promemorian omtalat, att det gjorts en ren förlust å 80,000 kronor; det var fråga om en klar och tydlig fordran på Danmark, som staten måste kompensera bort: man kunde icke kräva ut densamma på ett sådant sätt, som en enskild kunde ha gjort.

Sedan några ord i avseende på bränslekommissionen. Angående de andra kommissionerna ha vi ju ändå några siffror att tillgå, men i fråga om denna kommission ha vi inga som helst siffror, som ange ställningen och vi ha icke i den ringaste grad en översiktlig tablå angående dess verksamhet. Man har nu icke från denna kommissions sida velat göra några större vedförsäljningar för närvarande, därför att man icke ansett det vara möjligt, och när man vet vilka prissättningar bränslekommissionen tillämpat vid sina inköp, förstår man livligt, att det skall vara svårigheter att placera de på så vis inköpta varorna, och att man drager sig för en slutlig redovisning. Jag skall be att få anföra ett belysande exempel på, hur man vid bränslekommissionens inköp gått till väga. Mina uppgifter härröra från en på sin ort mycket betrodd man, en kontraktsprost, som äger ett boställe med skog. Han skriver så här: »Då jag sett, att Ni börjat hålla litet råfst- och rättarting med våra avita kommissioner, ber jag att rörande B.K. få meddela några talande fakta på dess utmärkta förstånd. Enligt skriftlig uppgift från jägmästaren avverkade B.K. å min boställsskog 1914 873,5 kmeter ved löst mätt

— 602,3 kubmeter fast enligt samme jägmästares uppgift. Veden utgjordes av dåligt ränsningsvirke och betaltes med 9,452,20 kronor alltså med 10,80 eller 15,70 fast mått, då under krisåren vanligt timmer och massaved här betalats med 10 högst 12 kronor per kubmeter fast mått. Så ungefär har all ved betalats här uppe. Bönderna, som släppt till skogen, le i mjugg åt affären. De ha fått ett behöfligt rensningsarbete utfört på sina skogar och minst tredubbelt betalt för skräpet, som kommit bort. Nu ligga i tremeterslängder stora travar till en stor del kvar vid järnvägarna och taga skada av väta. De hinna naturligtvis ej bortfraktas, förrän de äro totalt uppruttna. Sådan är hushållningen med den varan och så är den betalt på rot i skogen. Sedan tillkomma arbetslönerna. Om dem har jag ingen uppgift, men vet, att de uppdrevos så, att folket förtjänade enormt, och det var omöjligt att konkurrera med B.K., för en jordbrukare åtminstone.» Och så skriver han vidare: »Till komplettering och förtydligande av min förra uppgift ber jag få meddela: förliden höst såldes från min boställsskog och på samma skifte, där B.K. tagit 602,3 fast meter uselt gallringsvirke, 2,233 fast meter timmer. För B.K:s 602,3 betaltes 9,452,20 kronor — 15,70 per fastmeter, för 2,233 fast meter timmer betaltes kronor 21,346 — 9,56 kronor per fast meter, allt enligt skriftligt meddelande av jägmästaren. Sålunda betalte B.K. 6,14 mera för dåligt gallringsvirke per fast meter än timmerköparna betalte för timmer, och dock är att märka, att en del av timret var beläget å en ö i en flottningsbar sjö, där drivningskostnaden ej kunde vara stor. För prima timmer, närbeläget flottningsled, har nog betalats 1 å 2 kronor mera under kristiden, men dock aldrig så högt som för gallringsvirke till B.K.» Detta fall har inträffat uppe i Dalarne.

Här står ett annat exempel angående bränslekommissionen: »Sistlidna höst passerade jag en järnvägsstation här i länet. I närheten av stationen å ca $1\frac{1}{2}$ tunnlands areal var upplagt stora stackar av upphugget ris, vilket syntes vara på god väg till förruttnelse. Bredvid stod en ristuggare nedrostad, och står den kvar där ännu har den väl ej annat värde än skrot.»

Ja, bränslekommissionen har tyvärr gett det ena beviset efter det andra på hur saker icke skola skötas, och det är ytterligt beklagligt, att vi nu icke ha tillgång till dess papper, så att man kan ingå i ett sakligt bedömande.

Jag vill till sist uttala den förhoppningen, att alla dessa förluster, som vi haft på kommissionsväsendet, skola i alla fall haft det goda med sig, att de för all framtid visa, att det är den enskilda företagsamheten och den enskilda driften, som är det enda, vilket i längden håller, det enda, som samhället såsom sådant och vi alla och en var ha att lita till för att få goda förhållanden i landet och att den fria köpenskapen, den fria tävlan är den enda, som duger.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få avsluta den kritik, jag givit av kommissionsväsendet, och jag beklagar blott, att detta ämne stod sist på föredragningslistan, så att jag mot min vilja tvungits att upptaga kammarens tid på denna sena timme av dygnet.

Ang.
avveckling av
kommissions-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
avveckling av
kommissions-
väsendet.
(Forts.)

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingen, anförde:

Herr Olsson i Kullenbergstorp. Herr talman! Blott ett par ord. En av de första tio dagarna av motionstiden vid lagtima riksdagens början väckte några riksdagsmän en motion om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran, att det måtte tagas i övervägande, huruvida icke kommissionerna kunde avvecklas före detta års slut. Bortåt en vecka efteråt väckte herr Lindman m. fl. sin motion. Jag tror nästan, att klämman i densamma var ord för ord lika med vår motions; motive-ringen var det åter en högst betydlig skillnad på.

Det förefaller mig synnerligen märkvärdigt, att dessa två motioner icke kommo att remitteras till samma utskott. Jag kan icke förstå anledningen därtill. Jag tycker, att de såväl till formen som i övrigt äro uppställda så, att det icke är någon egentlig skillnad på dem. Nu har herr Lindmans motion blivit behandlad i kväll eller rättare sagt i natt. Någon gång kommer väl också den motion, som vi väckt, att behandlas; det ser verkligen ut, som om utskottet icke hade vågat sig på att komma med sitt utlåtande över denna, förrän det utskott, som behandlat herr Lindmans motion kommit med sitt. Det var för övrigt en nästan likadan parallell till detta förhållande i fjol. Och det gick då på alldeles samma sätt. Hade vår motion gått till samma utskott som herr Lindmans, kunde man sparat både blommor och enris till begravningen: det kunde ha skötts alltsammans på en gång.

Då jag haft den tanken, att det är en ren välgärning för hela vårt folk, ju förr kommissionerna kunna få avsluta sin verksamhet, är det med en verklig tillfredsställelse jag har sett, att två avdelningar av desamma upphört, två stycken, som man mycket tvistat om, hur de skulle sköta sina uppdrag. Den ena är mejeriavdelningen. Det visar sig då genast, att de skånska mejerierna förklara, att de fortfarande skola sälja till de gamla maximiprisen. Och sedan har potatissektionen också somnat av. Då inträdde det märkvärdiga, att det fattiga folket för en billig penning kunde få köpa så mycket de ville ha. Jag tycker man nu borde ha sett, att det endast varit en felaktig tro, man hade när man ansåg, att man genom kommissionerna skulle hjälpa de fattiga. Det visar sig allra bäst nu. Så fort potatissektionen upphörde, blev genast priset mycket lägre. Då kunde man icke upprätthålla skillnaden mellan maximipriset och det pris, som kommissionsavdelningarna och nämnderna behagade uppställa, och när det nu gått så lyckligt, har jag en bön att rikta till regeringen, att den icke måtte göra plågotiden lång för den återstående delen av kommissionerna. Då skall jag vara nöjd och belåten, även om min motion icke kommer lyckligt från utskottet under denna riksdag.

Herr Bårg: Herr talman! Endast ett par ord med anledning av herr Lithanders bestämda förklaring i potatisfrågan, då han säger, att kommissionen anført, att den potatis, som livsmedelsnämnderna förvarat, stått sig ganska bra, medan den i böndernas stukor i viss grad ruttnat ner. »Det är riktigt», säger herr Lithander, »bara man

kastar satsen tvärt om». Det betyder sålunda, att hos livsmedelsnämnderna har potatisen ruttnat ner, men hos bönderna i deras stukor har den stått sig bra. Hur vet herr Lithander det. Och om nu herr Lithander vetat det, varför har icke herr Lithander meddelat myndigheterna den saken? Då hade ju förutsättningarna för den tråkiga potatisransoneringen måhända icke förefunnits.

Varför kommissionen kunde säga, som den gjorde, det är därför, att, när man från odlarna sökt få fram potatis, har man fått det svaret: »Det finns ingen potatis, den har varit utsatt för röta, så att vi äro oförmögna att leverera det, vi annars kunnat göra». Det har man varit tvungen att lita på. Men det måste ha varit osant, och den, som vetat bättre, borde icke ha undanhållit sanningen från vederbörande, ty om de fått dessa upplysningar, skulle man sluppit att åsamka statsverket en hel del utgifter, som det nu fått påtaga sig.

Jag vill också säga emot herr Olsson i Kullenbergstorp, att han ställer begreppen på huvudet, när han säger, att därför att kommissionen slutade upp med sitt arbete i fråga om potatisregleringen, så blev det potatis. Det är väl ändå så, att därför att det upptäckts, att det verkligen fanns potatis här i vårt land i större mängder, än de av deklaranterna på heder och samvete avgivna deklARATIONERNA utvisade, så slutade kommissionen sin potatisransonering, d. v. s. då upphävd regeringen bestämmelserna därom. Det är väl ändå på det sättet.

Oavsett allt det *rättmätiga* klander emot vad som förekommit, vilket jag icke på något sätt har vare sig rätt eller lust att slåta över, nödgas jag emellertid konstatera det faktum, att resultatet av att på detta sätt äta och skava på kommissionerna har blivit så magert, att det nu, då den stora skrällen till följd av motionen skulle komma, den icke synes samla något större intresse. Om jag icke sett alltför fel, så har till och med huvudmotionären, herr Lindman, sett litet sömning ut under herr Lithanders långa anförande. När det talas om en mjuk övergång till normala förhållanden, får jag väl anse, att den här reträtten från att göra frågan till ett stort nummer är en mjuk övergång från den stora skrällen till den ringa och oskyldiga oppositionen, som varit i kväll. Och denna opposition sådan den här framträtt, påminner mig om, vad herr Lithander citerade från bränslekommissionen — i åtskilligt beklaglig i åtanke för resten — om den där ristuggaren, som stod nerrostad bredvid sitt arbete på den plats, där den skulle ha använts.

Herr Karlsson i Sandviken: Herr talman! Jag skall blott be att få säga några få ord. Jag skulle bara vilja säga, att den strid, som föres av gamarna vid denna tid om vinsten från allmänhetens sida, den skall jag be att få förbigå, men det återstår några ord med anledning av den motion, som är upphov till den diskussion, som förevarit i kväll, och även med anledning av ett yttrande ifrån herr Lithander.

Jag är glad, att han kommit med detta yttrande, ty det skola vi komma ihåg vid ett annat tillfälle i denna kammare, när andra saker komma på tal. Vi ha kanske icke många dagar dit. Herr Lithander säger, att den fria tävlingens väg är den enda, som kan uppehålla hela

Ang.
 avveckling av
 kommissions-
 väsendet.
 (Forts.)

näringslivet. Och herr Lindman har i sin motion sagt: »Då spelrum icke givits för den fria prisbildningen, har den icke kunnat fylla sina funktioner i avseende å reglering av konsumtion och produktion.» Och på ett annat ställe heter det i herr Lindmans motion: »Man kan med skäl fråga sig, om det icke vore bättre att låta den fria prisbildningen ha sin gång.» De orden skall jag be att få till protokollet, för att få använda dem, när det blir en annan debatt i kammaren.

Jag hoppas, att herrarna då stå vid de ord, som de yttrat vid detta tillfälle, ävensom vid vad här skrivits i denna motion.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Herr *Olofsson* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 397, med förslag till lag om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 459, blev på begäran bordlagd.

§ 12.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från första lagutskottet:

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Norge avslutad konvention rörande flyttlapparnas rätt till renbetning;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser i anledning av konventionen den 5 februari 1919 mellan Sverige och Norge angående flyttlapparnas rätt till renbetning; och

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 65 och 67 §§ utsökningslagen och lag om ändrad lydelse av 30 § konkurslagen; samt

från riksdagens kansli:

nr 126, angående åstadkommande av en förbättrad yrkesstatistik;

nr 127, angående utredning om beredande av tillfälle för gevärs-hantverkare att befordras till fanjunkare;

nr 172, angående utfärdande av en förordning, innefattande vissa bestämmelser rörande saluförande av tvättmedel; och

nr 178, angående åstadkommande av utredning till förhindrande av spel om penningar eller penningars värde.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 7 A, angående reglering av utgifterna under riksstatens för 1920 sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 7 B, angående reglering av utgifterna under tilläggsstatens för år 1919 sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid blindundervisningsanstalterna m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt enskilda folkskoleseminarier; och

nr 99, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till räntefria studielån;

bankoutskottets memorial, nr 45, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkterna 9 och 11 i bankoutskottets utlåtande nr 42 angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

andra lagutskottets memorial, nr 32, i anledning av dels återremiss av viss del av utskottets utlåtande nr 18 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen m. m. jämte i anledning av berörda proposition väckta motioner, dels ock kamrarnas skiljaktiga beslut i ämnet;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 75, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om det allmänna vägväsendets övertagande av staten;

nr 76, i anledning av väckt motion angående försäljning av vissa till kyrkoherdebostället i Älvkarleby socken av Uppsala län hörande områden;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttande av medel från jämtländska renbetesfjällens skogsfond till Västerbottens och Norrbottens lappfonder;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 179, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar, punkt 10, jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 79, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående kristidskommissionernas avvecklande samt angående upphävande av samtliga kristidsförordningar före utgången av år 1919;

andra särskilda utskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete samt två i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av en fri högskola för de kroppsarbetande folklklasserna.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Zander</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 8 maj,
» <i>Jansson</i> i Edsbäcken	» 3 » » » 9 »
» <i>Jönsson</i> i Boa	» 5 » » » 9 »
» <i>Kjellberg</i>	» den 10 maj,
» <i>Jonsson</i> i Hökhult	» 6 dagar fr. o. m. den 12 maj,
» <i>Hellberg</i>	» 2 » » » 9 »
» <i>Bengtsson</i> i Norup	» 3 » » » 9 »
» <i>Olsson</i> i Golvvasta	» 8 » » » 9 »
» <i>Andersson</i> i Prästbol	» 8 » » » 10 »
» <i>Olsson</i> i See	» 4 » » » 9 » och
» <i>Osberg</i>	» 6 » » » 9 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.55 på natten.

In fidem
Per Cronvall.